

LONCA

IMF politikalarında güven bunalımı;

Gerçekten Düze

Çıkacak mıyız?

Prof.Dr. İlber ORTAYLI
İstanbul burjuvazisi
üretkenlik olarak
iflas etmiştir.

Devlet Bakanı
Recep ÖNAL
Kombassan Holding Başkanı
Haşim BAYRAM

Kündekari üzerine
Mevlüt ÇİLLER Usta

HERKES ONA KOŞUYOR!

Lezzet nerede, herkes orada!

Bu makarna, bildiğiniz gibi değil. Kalitesiyle, lezzetiyle ağızınıza layık bir makarna... Üretim tesisleri süper, teknolojisi mükemmel. %100 altın sarısı kaliteli durum buğdayı ile, yüksek hijyenik standartlarda üretiliyor. Özel kurutma teknolojisi sayesinde yeniden ısıldığında bile birbirine yapışmıyor, yeni pişmiş gibi tane tane kalıyor.

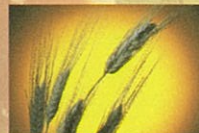
Selva, sıfır kolesterol düzeyi, yüksek protein ve karbonhidrat oranıyla sağlıklı beslenmede yeni bir sayfa açıyor. Lezzeti çok, kalitesi çok, çeşidi ise bir o kadar çok! Kısacası Selva sadece makarna değil, fazlasıyla makarna... Siz de deneyin, test edin, aynı sonuca varacaksınız.

Bu makarna, yeni nesil makarna... Herkes burada, çünkü

lezzet burada!

ittifak

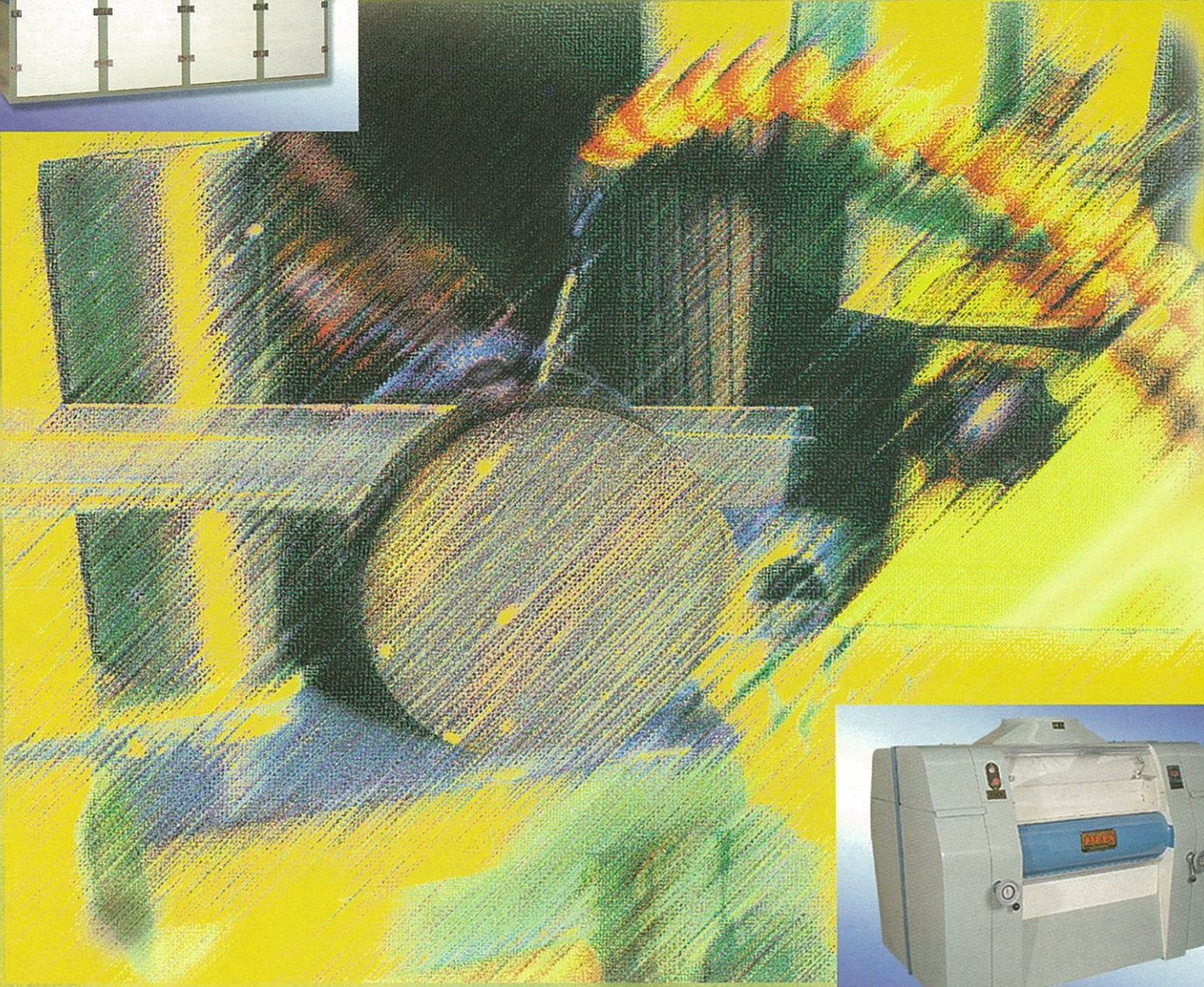
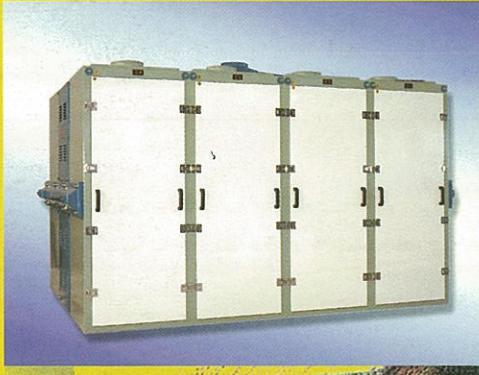

Türkiye'nin en modern makarna üretim tesislerinde üretilen Selva toplam kalite anlayışının bir ürünüdür.

En ileri teknolojiyle, yüksek hijyenik koşullarda üretilen Selva, tüketiciye saygılı bir üretim felsefesinin ürünüdür.

Anadolunun çeşitli yörelerinden toplanan kaliteli durum buğdayı, özel işlemler ve fırınlama tekniği ile mükemmel bir makarnaya dönüşür.

Selva'nın lezzet ve kalite üstünlüğü, çeşit üstünlüğüne de yansımaktadır. Makarnada aradığınız ne varsa, Selva'da fazlasıyla vardır.

"Kalite unutulmaz"

İMAŞ[®]
MAKİNA SANAYİ A.Ş.

TESTERE & DEĞİRMEN MAKİNALARI

2.Organize Sanayi Bölgesi Lalehan Caddesi No:61-KONYA/TÜRKİYE

Tel: 90.332.239 01 41 (3 Hat) Fax: 90.332.239 01 44 - 239 07 72

Web: www.imas.com.tr - E-mail: info@imas.com.tr

Kapak

IMF-Türkiye İlişkileri

"Programın en büyük riski enflasyonun düşeceğine ve ekonominin iyiye gideceğine halkı ikna edememesidir"

6

Dosya

Osmanlı'nın Batı'yla Borç İlişkisi

"Dış borçlar, Osmanlı'yı son dönemde kapitalist dünya ekonomisinin sınırlamalarına göre hareket etmek zorunda bırakmıştır."

18

Haşim Bayram'ın dünyası

"Elektriği olmayan bir köyden dev bir holding patronluğuna uzanan bir hayatın öyküsü. Büyük hayalleriyle Haşim Bayram"

32

İçindekiler

Kültür & Sanat

AHŞABIN KONUŞTUĞU DİL

Kündekari, ahşabın büyüme ve küçülme esnasında deforme olmasını önlemek amacıyla ecdadın geliştirdiği bir sanattır.

42

Gezi

CANER ARABACI

"Yazları, Başkent Konya'dan Takkeli Dağ'a eğlenip-dinlenmek üzere çıkıyorlardı. Yazın bu güzelliğe alışan, kışları durur mu? Kışın da Takkeli dağ civarında avlanmaya çıkıyorlardı"

50

Sayı 2 / Yaz / 2000

SAHİBİ
Konya Sanayi Odası Adına
Hasan ANĞI

Genel Yayın Yönetmeni Refik TUZCUOĞLU

Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü Murat PEKERGİN

Yayın Kurulu Ahmet ŞEKEROĞLU
Mehmet ÇOLAK
Refik TUZCUOĞLU
Murat PEKERGİN
Mustafa KÜÇÜKDERE

Tasarım Uygulama EKİN Ajans
Tel: 0.332.235 27 15
Baskı NUROL Matbaacılık

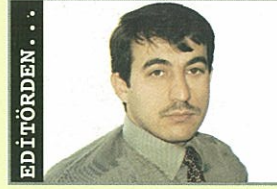

LONCA Dergisi
Konya Sanayi Odasının Bir Yayın Organıdır.
1. Organize Sanayi İstikamet Cad 42300 / KONYA
Tel:+90.332. 251 06 70 (5 Hat) Fax:248 93 51
E-Mail:kso@kso.org.tr

Editörden / Refik Tuzcuoğlu.....	3
Meclisten Bir Ses / Kerim Özkul.....	4
Bir Oda /Bir Söz / Hasan Anđı.....	5
Ne İMF ile Ne İMF'siz /H. İbrahim KURUCAN.....	6
İMF Tarihi ve Misyonu /Şaban Çalış	7-10
Kahrolsun...sağolasın İMF / Prf.Dr Asaf Savaş AKAT	12-14
Program Tutarlıdır / Devlet Bakanı Recep ÖNAL	16-17
Fatura İşçi Memede çıktı / Güngör URAS	17
Osmanlı'nın Dış Borçları / Yrd.Doç.Dr. Gülfettin ÇELİK.....	18-19
Boncu Veren.. / Prf.Dr. İlber ORTAYLI	20-24
Adım adım Mali İflas/ Dr.Şevket Kamil AKAR	25-28
Yabancı Sermaye / Dr.Coşkun ÇAKIR	30-31
PORTRE / Haşim BAYRAM	32-37
Outsourcing / Halis GÖKDERE	38-40
Kündekari Sanatı / Mevlüt ÇİLLER	42-46
Güzel Sözler / Derleme	47
Duygusal Zeka / Dr. Mustafa ÖZYÖRÜKOĞLU.....	48-49
Takkeli Dağ / Caner ARABACI	50-52
LOBİ SOHBETİ / Pazarlama ve Finans üzerine.....	54-60
Terminoloji / S. Müjgan ATAR	62
Yargı Köşesi / Doç.Dr. Yavuz ATAR.....	64

* Lonca Dergisi yazılarda değişiklik hakkını saklı tutar.
* Yayınlanmayan yazılar iade olunmaz.

Lonca'dan Merhaba...

Lonca'nın ikinci sayısında birlikte olmaktan mutluyuz. İlk sayımız pek çok kesimden takdir topladı. Okurlarımızın, devlet büyüklerimizin, yerel ve ulusal medyanın dergimize gösterdiği ilgi ve destek, Odamızın değerli yöneticilerini, Lonca'ya özveriyle emeği geçenleri fazlasıyla heyecanlandırmıştır. Lonca'nın editörü olarak, dergimizi samimi duygularla destekleyen tüm ve dostlarımıza teşekkürlerimi sunmak isterim. Bu arada bizlere ulaşan önerileri değerlendirmeye çalışacağımızı da belirtmeliyim.

Bu sayımıza gelince..

Türkiye muazzam bir iç ve dış borç yükü altında. Devlet sıkıntıda, krediye ve uluslararası kuruluşların desteğine ihtiyacı var. Bunun için başvuracağı kapı IMF. IMF ise koşullarıyla geliyor. Şu an uygulanan ekonomik paket IMF ile yapılan Stand-By anlaşması çerçevesinde yürütülüyor. Hükümet de bu politikaları uygulamada şu ana kadar kararlı bir tavır ortaya koydu. Bu arada paketin tutarlı olduğunu söyleyen önemli bir kesim var. Ancak toplumdan tepki akışı da devam ediyor. İşçi-memur faturanın kendilerine kesildiğini düşünüyorlar. Ekonomide durgunluk hat safhada. Kepenk kapatan işyerleri, kilit vurulan fabrika kapıları toplumsal huzursuzluğu tırmandırıyor. Hükümet ise ekonomi paketini acı bir reçete olarak değerlendiriyor ve ardından güzel günlerin geleceğini vad ederek sabır istiyor. En büyük sorunda pakete duyulan güvensizlik. Bir taraftan IMF'nin Uzakdoğu ülkelerindeki başarısızlıkları anlatılıyor. Diğer taraftan aklı yeten bazı büyüklerimiz bir takım olumsuz tablolar çizerek işlerin hiç de iyiye doğru gitmeyeceğini söylüyorlar. Bu durumda vatandaş sormak zorunda kalıyor; "ya sabrın sonu selamet olmazsa" ... El hasıl hükümet IMF ile halk arasında sıkışmış durumda. Lonca kapak sloganında işte bu güven bunalımına dikkat çekti. IMF patentli politikalarla "Gerçekten düze çıkacak mıyız?" Hep birlikte bekleyip göreceğiz.

Tarih tekerrürdür sözü meşhurdur. Lonca, yakın tarihimize doğru açılarak Osmanlı'nın Batı'yla borç ilişkisini dosya konusu olarak hazırladı. Belki oradan alınacak bazı dersler günümüze ışık tutar. Şu bir gerçek ki; borç ilişkisi bir denetimi de beraberinde getiriyor. Sonuçta mali bağımsızlığınız tartışmalı hale geliyor. Bir süre sonra siyasal otorite kullanımında da bir takım setlerin sizi sınırladığı bir mekanizma işlemeye başlıyor. Bu günün bir takım sorunlarını anlamak ve çözmek için dünü iyi tahlil etmek gerekiyor. Osmanlı'nın batıyla ilişkisi bu anlamda önemli bir dosya oldu. Prof. Dr. İlber Ortaylı ve Dr. Coşkun Çakır ile yapılan röportajlarda dününden bu güne önemli değerlendirmeler yeralıyor.

Bu ay Portre'de gündemdeki isim veya başka bir ifadeyle gündemden düşmeyen bir isim konuğumuz oldu; Haşim Bayram. Bütün yönleriyle kişiliğini ve hayatını dergimizin sınırlı sayfalarında yansıtmak mümkün değil. Ancak merak edenler için bir pencere açtığımızı düşünüyoruz.

Pazarlama konusuyla ilgili sohbetlerimiz devam ediyor. Bundan sonraki sayılarımızda da pazarlamanın derinliklerinde dolaşmaya devam edeceğiz. Lonca bu konuyu önemsiyor. Globalleşen dünya tek bir pazar haline geldi. Ve açılım sağlamak için Pazarlama'yı derinliğine kavramak zorundayız.

Kültür-Sanat köşesinde tarihi el sanatlarımızdan Kündekari'yi işledik. Tüm zorlukları göğüsleyerek Kündekariyi yaşatmaya çalışan Mevlüt Çiller Usta bu sanatın dünya üzerinde belki de en önemli temsilcisi. Malesef kendi değerlerimize sahip çıkmayı bir türlü öğrenemedik. Neden mi? Sohbeti okuyunca benimle aynı duyguları paylaşacağınızı söyleyebilirim.

Dergimizin diğer bölümlerinde de ilgi duyacağınız çalışmalar var. Caner Arabacı'nın kaleminden Takkeli Dağ hikayesini okuyacaksınız. Bir zamanlar Takkeli Dağ'ın ormanlık bir bölge olduğunu biliyor muydunuz? Bir başka konu Duygusal Zeka. Son zamanlarda sıkça konuşulup anlatılıyor. Outsourcing konusu da öyle.

Sonuçta bu sayıdaki maratonumuza da bir nokta koymuş olduk. Sonrası siz okurlarımıza kalıyor. Önümüzdeki sayıda sizler için düşündüğümüz sürpriz konular olacak. Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle.

Refik

Meclis'ten Bir Yorum

Kerim Özkul

San. Od. Meclis Bşk.

Değişim kavramının yaşamsal bir zorunluluk arzettiği bir yüzyılı hep birlikte yaşıyoruz. O kadar hızlı bir değişim yaşanıyor ki beş sene sonra ne tür gelişmeler yaşanacağını kestirmek son derece zor. Hızla gelişen teknoloji, beraberinde birçok unsuru da değiştirmektedir. Maddi teknolojinin değişim hızı, insanoğlunun değer yargılarında da bazı değişiklikler yapmış; demokrasi, insan hakları gibi çeşitli olguların dünya toplumlarınca kabulünü sağlamıştır.

Ülkemiz Avrupa ile entegrasyon sürecini hızla yaşarken, bu değişimden nasibini almış, değişim ve demokrasi söylemleri de artık toplumumuzun her kesiminden duyulur hale getirmiştir.

Demokrasi, şimdiye kadar sadece insan hak ve özgürlükleri olarak zihnimizde yer alırken, bugün ekonomi dünyamızda da var olması gereken önemli bir mevzu olduğu çoğunluk tarafından kabul edilmiştir. Hemen hemen her kesim tarafından, eleştirilen siyasal sistemimizin, çarpık demokrasisi ve felç olan bürokrasisi, ülkemiz adına yapılan yatırımları olumsuz etkiliyorken, buna bir de istikrarsız siyasal hayat ve akabinde bozuk ekonomik yapı da eklenince, ülke gündemine gelen konular gittikçe kronikleşmeye başlamıştır. Bu konulardan;

Adil olmayan vergi sistemi, yüksek enflasyon, hantal adalet sistemi ve bıkırtan bürokrasi sadece bir kaçıdır. Bu gelişmelere rağmen ülke ekonomisi adına özel sermayenin yaptığı yatırımlar ve ülkeye kazandırdığı açılımlar, Türkiye'nin kalkınma hızına güzel bir ivme kazandırmış, ülkeler arası platformda olumlu imaj çizmesini sağlamıştır.

Konunun bu aşamasında yatırımların tüm bölgelere yayılması konusuna değinmeden geçemeyiz. Her şeyden önce kalkınmanın topyekün bir hareket olduğu unutulmamalıdır. Sadece bir bölge ile sınırlı kalması ülke ekonomisi adına uzun vadede zarar verir ki bunun en son örneğini 17 Ağustos depreminde yaşadık. Ülke sanayisinin büyük bölümünü içinde barındıran Marmara Bölgesi, olabilecek daha vahim olaylar da ülke ekonomisi adına onulmaz yaralar açacağına sinyalini verdi. Bu yüzden yatırımlarda Anadolu'nun çekiciliği bir kez daha ortaya çıktı.

Bir başka konu da; yatırımlarda fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır.

Bilindiği üzere Konya çok ortaklı işletme modelinin en iyi uygulandığı şehirlerimizden biridir. Bu holdinglerin bazıları bölgemiz ve ülkemiz adına önemli yatırımlara imza atma başarısını sergilemiştir. Bünyesindeki onlarca şirketle ülke ekonomisine hatırı sayılır katkıda bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda bu tür şirketleşmeler attıkça, bu gelişmelerin bölge ekonomisine katkıları da görülmektedir.

Kalkınmanın temel anahtarlarından birinin üretim olduğu göz önünden kaçırılmamalıdır. Üretimimiz ne kadar çok ve kaliteli olursa ve bu ürünlerin uluslararası piyasalarda pazarlama kabiliyetimiz ne kadar yüksek olursa, ülkemiz o derece güçlü demektir. Unutmamalı ki özel sektörün gücü ülkemizin gücü demektir.

Yatırımlarda müteşebbis ruha sağlanacak fırsat eşitliği, ülkemizin kalkınmasının da fırsatı olacaktır.

Bir Oda / Bir Söz

Hasan Anđı

San.Od.Yön.Krl.Bşk.

Dünyamız 21. yüzyıla girerken, hızlı bir değişim sürecini yaşamakta ve globalleşme her sahada kendisini hissettirir duruma gelmektedir. Teknolojinin değişim hızı, takip etmekte bizleri zorlamakta, bizleri bu teknolojiyi kullanmaya mecbur etmektedir. Sadece teknolojiyi kullanan değil aynı zamanda teknolojiyi üreten, bilgiyi üreten ve kullanan olmaya mecburuz. Bu mecburiyet kullanıcılarına bir çok konuda, gelişmiş ülkeleri yakalama fırsatı vermektedir. Bu fırsatı kullanan ülkeler, dünya sahnesinde yerlerini almakta veya sağlamlaştırmaktadırlar. Ve bunun doğal bir sonucu olarak da bu ülkeler doğru iktisadi politikalarla gelişmiş ekonomik yapıya sahip konuma gelmektedirler.

Ülkemiz uygulamaya koyduğu, ekonomik istikrar programıyla da, hantal ekonomik yapısından sıyrılıp, aktif yapıya dönme mücadelesi vermekte olduğu bu günlerde, gündemimizi oldukça etkileyen ve meşgul eden iki konu dikkat çekmektedir.

Bu konulardan ilki IMF.....

Hükümetin ülkemizde yaşanan yüksek enflasyonuna karşı başlattığı mücadele IMF'nin tavsiyeleriyle, halkımızın ve özellikle sanayicinin desteğiyle devam etmektedir. Toplumsal mutabakatın sağlandığı ve tüm ülkenin umutlarını bağladığı bu mücadelenin 8 ayını geride bıraktık. Türkiye bu noktada, rant ekonomisinden kurtulma adına ve üretim ekonomisine geçme gayreti adına ciddi bir kararlılık göstermektedir. Enflasyonla mücadelede ismi altında uygulamaya konulan programda hükümet tarafından istikrarlı bir şekilde devam etmelidir.

Ülke sanayisinin varlığını sürdürebilmesi için üretim artırılmalı, yeni yatırım sahaları açılmalı, istihdam artırılmalı ve büyüyen ekonomiden de daha çok insan pay almalı ki ülke ekonomisi arzu edilen seviyelere gelsin.

Ekonomik istikrarın arandığı bu günlerde, siyasal istikrar ilk adımdır. Gerginleşen IMF çiftçi ilişkisi, kriz halini almıştır. Bu olumsuz tablo ülke genelini etkilemektedir. Hükümetin ekonomik çevrelerle düştüğü anlaşmazlık, istikrar programını olumsuz etkilemekte, toplumun tüm kesimlerinin tepkileriyle karşılaşmaktadır. Bu konsersiyum sağlanmalıdır ve istikrarın ilk basamağıdır. Alınan her olumsuz sonuçta suçlu özel sektöre çıkarmak yanlıştır. Bu aşamada şu mutlaka düşünülmalıdır. IMF'nin verdiği her reçete çözüm getirir mi? Acaba programda hata yapıldı mı?

Türkiye'nin istikrar programıyla kendisine hedef koyduğu ideallere ulaşması, sanayicinin üretim imkanlarının artırılması, ve dünya piyasalarında rekabet gücümüzün artırılmasıyla sağlanacaktır.

Enerji nereye.....

Ülke ekonomisinin önündeki bir diğer engel ise artık eksikliğini iyiden iyiye hissettiren enerji ihtiyacıdır. Bir dönem periyodik olarak kesilmesi gündeme gelen elektrik enerjisi bu günlerde yavaş yavaş uygulamaya konulmaktadır. Ülkemizde enerji ihtiyacı şu anda had safhadadır. Ülkemizde ciddi bir yük teşkil eden enerji sıkıntısı, üretimi negatif etkilemekte ve ülke ekonomisine ek yük getirmektedir.

Tüm olumsuz şartlara rağmen, gelişen ülke sanayisi 1990'larda yapılması gereken enerji yatırımlarının yapılmaması nedeniyle ciddi enerji sıkıntısı içerisine sürüklenmiştir.

Enerji'nin bir ülkenin gelişmişlik seviyesinin göstergesi olduğunu düşünürsek, çözüm bekleyen öncelikli sorunlardan olduğunu da anlayabiliriz, çözüm bekleyen daha pek çok sorun var. Bunların çözümü için istikrara ihtiyaç vardır. İstikrar şekilde değil, zihinlerde sağlanmalıdır. Beyinlerde asılanmış istikrar ortamına biran önce kavuşmak temennisiyle.

Ne IMF ile, ne de IMF'siz

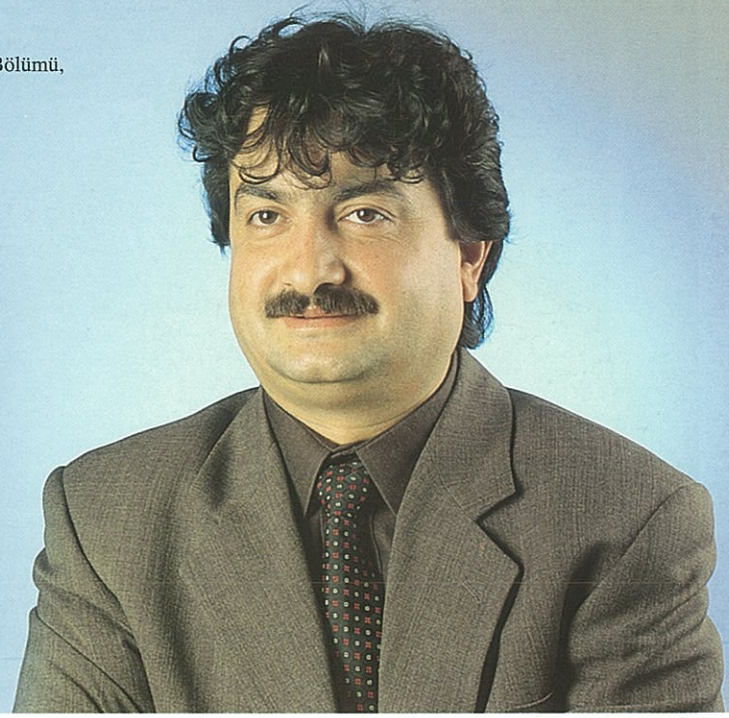
Türkiye çok uzun süredir krizlerle yaşıyor. Siyasi krizler, ihtilaller, toplumsal krizler ve ekonomik krizler... Belki de bunlar biri diğerini besleyen fonksiyonlar üstlendiler. Bu alanlarda zaman zaman yaşanan kısmi düzelmelere rağmen bir süre sonra yeniden bunalımlı günler geri dönüyor. Bunlar içinde toplumu doğrudan etkileyenlerden birisi de ekonomik olanlar.

On yıldır ekonomi alanında belirgin bir şekilde artmaya başlayan bunalımlar, 1994 krizinden sonra, son iki yılda yeniden şiddetli bir kriz boyutuna ulaştı. Türkiye'de her ekonomik kriz döneminde olduğu gibi, IMF ismi çok sık duyulmaya başlandı. Öyle ki hükümetlerin ekonomik kararlarından çok, IMF'nin Türkiye'ye dikte ettiği ekonomik tedbirler konuşulur oldu. Bir adım daha ileri gidersek, halk arasında ekonomi bakanlarının isminden çok, IMF'nin Türkiye masası şefi Cottarelli'nin ismi daha kolay hatırlanır bir isim bugün. Peki bu nasıl oldu? Bu Türkiye'nin IMF ile çok sık anlaşma yapmak zorunda kalmasından kaynaklanıyor. Türkiye bugüne kadar, bu yılın ilk aylarında yapılan anlaşmayı da sayarsak, IMF ile 17 defa "stand by" anlaşması imzalamak zorunda kalmış. Her seferinde büyük pazarlıklar sonunda imzalanan anlaşmalar maalesef bugüne kadar Türkiye ekonomisinde beklenen düzelmeyi sağlayamadı. Bunun gerçekleşmemesi bir çok faktöre bağlı olabilir. Ekonomistlerin bu konuda farklı görüşleri var. Bir kısmı IMF'nin bu işte bir suçu olmadığı, esas suçlunun alınan ekonomik kararları uygulamayan hükümetler olduğu görüşünde. Bir kısım ekonomistler ise esas suçlunun Türkiye gerçeğini gözönüne almayan, IMF'nin bütün ülkelere uyguladığı tedbirleri Türkiye'de uygulamaya çalışmasından kaynaklandığını ileri sürüyorlar. Bu gruptakiler IMF reçetelerinin her zaman işe yaramadığını, IMF reçeteleriyle birlikte her ülkenin kendi ekonomik programlarını uygulamaları gerektiğini söylüyorlar. Bu gruptakiler arasında temel olarak tümüyle IMF'ye karşı çıkanlar da var.

Bunlar da aslında IMF'nin ekonomileri bozulan ülkelerin ekonomilerini düzeltmekten çok uluslararası sermayenin çıkarlarını korumaya yönelik bir kuruluş olduğunu açıkça belirtiyorlar. Türkiye'de bu iki ayrı görüşün de tezlerini destekleyen gelişmeler yaşanıyor. Türkiye, ne IMF ile düzlüğe çıkabiliyor, ne de IMF'siz yapabiliyor. Gerçi bu günlerde eskiden olduğu gibi "IMF dışarı, IMF emperyalizmin uşağı" gibi söylemlere pek rastlanmıyor ama, IMF reçetelerinin de bir sonuç vermediği ortada ve IMF politikalarına yönelik şüpheler iyice artmış durumda. Yapılan bütün "Stand by" anlaşmalarına rağmen her seferinde bir kaç yıl sonra yeniden "stand by" anlaşması yapmak zorunda kalınması bu şüphelerin doğruluğunu destekleyen en önemli unsur olarak ileri sürülüyor.

IMF'ye yönelik eleştirilerden biri de IMF'nin tüm tedbirlerinin, çalışan kesime ve gelir dağılımında en alt sırada yer alanlara ağır yükler getirmesi. Bu haliyle zaten bozuk olan gelir dağılımının daha da bozulmasına sebep olduğu ve demokratik devletlerin en önemli göstergesi olan sosyal adaletten uzaklaşıldığı bir başka eleştiriye konu oluyor. "Eğer bir fedakarlık yapıyorsa bu fedakarlığın toplumun tüm kesimlerine adil dağıtılıyor olması gerekmez mi?" Bu güne kadar IMF anlaşmaları bu hedefi gözetmeyen kararları uygulayagelmiş. IMF'nin başka ülkelerdeki başarısızlıkları da gözönüne alındığında, IMF politikaları üzerindeki şüpheler ve güvensizlik artmışa benziyor. Ama diğer taraftan ekonomisi kriz içinde olan ülkelerin, IMF güvencesi olmadan uluslararası piyasalarda boy göstermesi ve krediler bulabilmesi de mümkün görünmüyor. Hatta bazı ekonomistler eğer IMF'den korkmasalar siyasilerin ekonomiyi daha kötüye götüreceklerini bile söylüyorlar. IMF ilişkilerimizde şüpheler, endişeler, beklentiler ve umutlar içiçe geçmiş durumda. Bu haliyle IMF ile ilişkiler ata binince ağlamaya başlayan gelinin "hem ağlarım hem giderim" sözüne benziyor. Biz de ülke olarak IMF kararlarını beğenmeyiz ama onun istediği anlaşmayı da imzalarız. Belki bundan sonra net bir şekilde sorulması gereken soru şu: "IMF olmadan bu iş olmaz mı?"

IMF'in Tarihi ve Misyonu

Uluslararası sistemde soğuk savaş döneminin bitmesiyle pek çok şey de değişti. İki kutuplu dünya'dan geriye, Rand Cooperation'un popüler analistlerinden Francis Fukuyama'nın da işaret ettiği gibi, sadece liberalizm kaldı. İşin aslı dünyanın Küba'sından Çin'ine kadar sosyalist olduklarını iddia edenlere rastlansa da artık dünyada kapitalizmin egemenliğini, Amerika Birleşik Devletlerinin de hegemonyasını ilan ettiğini, konunun uzmanından sokaktaki vatandaşa kadar herkes biliyor ve kabul ediyor. Devrimler bitti artık. Bu bitişin en önemli sembollerinden birisi de Uluslararası Para Fonu (IMF). Fon, 1944'de kurulduktan sonra arada bir-iki üye olup girip-çıkan uydu sosyalist devletler dışında 1990'lı yıllara kadar kapitalist sistemin Coca Cola ve McDonalds kadar isim yapmış sembollerindendi. Bugünlerde 182 üyesi olan ve sosyalistlerin bile umut bağladıkları bir organizasyon. Bu makalede ülkemiz açısından popülerliği hiç tartışılmayan ama hakkında çok az şey bilinen bu örgütü tarihsel bir çerçevede değerlendirmeye çalışacağız.

Uluslararası Para Fonu ikizi Dünya Bankası ile birlikte, 1944 yılında kurulmuş uluslararası bir organizasyondur. Tarihten de anlaşılacağı üzere, henüz daha II. Dünya Savaşı sona ermeden

Amerika Birleşik Devletleri'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında Türkiye de dahil 44 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen bir konferansı müteakip oluşturulmuştur.

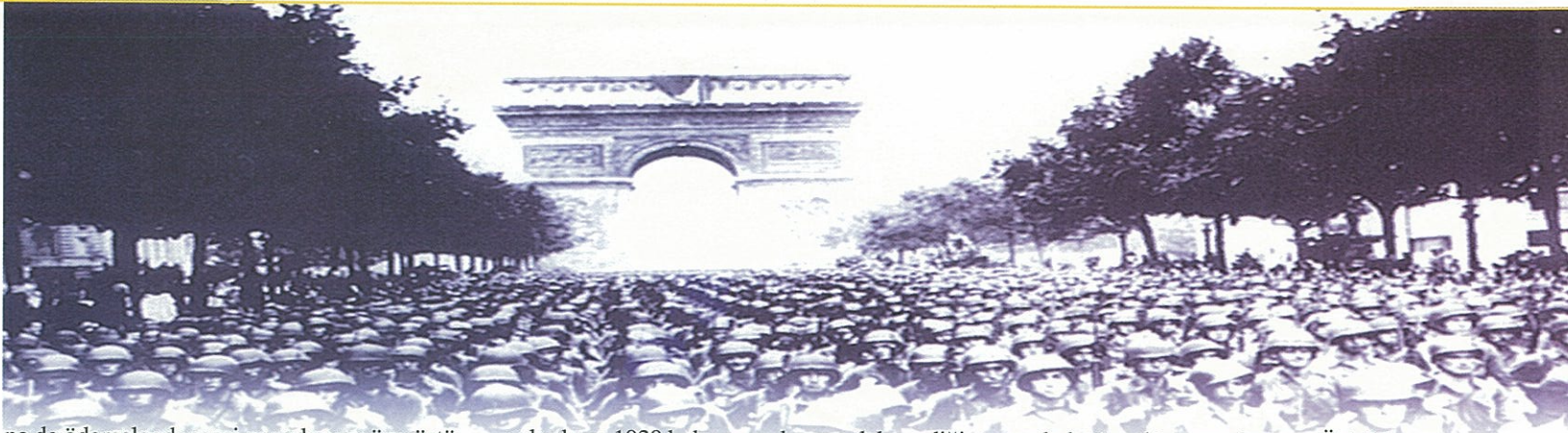
Bir açıdan bakıldığında zaman II. Dünya Savaşı sonrası ortamında oluşturulan Birleşmiş

"Wall Street Journal çok açık bir biçimde "IMF'in kurtarma operasyonlarının gittiği her ülkede bizatihi kendisinin problem olduğunu, yanlış yönlendirmeler ve politikalarla ülkeleri daha fazla krize soktuğunu" yazmaktan kendini alamamıştır."

Milletler organizasyonunun parçası olarak özellikle devletler arasında varolması gerektiği düşünülen ekonomik dayanışma ruhunu yansıtan bir kuruluş olarak görülebilir. Gerçekten de fonun kuruluş amaçları ve fonu ortaya çıkaran ortama bakıldığında zaman böylesi bir uluslararası organizasyonun bir ihtiyaç olduğu kabul edilecektir. Fonun ana

sözleşmesine de bunu yansıtır: IMF, uluslararası para sorunları konusunda dayanışma ve işbirliğini teşvik eden, global ticaretin önündeki engelleri gidermeye çalışan ve böylece devletlerin ödemeler dengesi konusunda karşılaştıkları veya karşılaşacakları özellikle kısa vadeli güçlükleri aşmalarına yardımcı olan bir organ olarak dizayn edilmiştir.

Kabul edilmesi gerekir ki bu fonksiyonel dizayn tarihsel bir ihtiyacın ürünüdür. Özellikle iki dünya savaşı (1914-1945) arasında gelişen uluslararası düzeydeki ekonomik sıkıntılar daha önceki dönemlerde uluslararası ticarete uygulanan standartların artık mevcut yapıyı kaldıramadığını açık bir biçimde göstermiştir. Birinci Dünya savaşı öncesi dönemde, İngiltere'nin himayesinde, ulusal paralar arasındaki değişim oranlarının (exchange rates), paraların ihtiva ettiği veya temsil ettiği altına göre ayarlandığı "altın standardı sistemi" uygulanmış. Ancak savaşın yıkıcı etkileri hem galipleri ve hem de mağlupları finansal ve mali yönden derinden yaramış, 1929 Dünya Ekonomik Buhranı da, pek çok ülke açısından işleri içinden çıkılamayacak boyutlara getirmişti. II. Dünya Savaşı ise işin tuzu biberi olmuş, savaşı finanse etmek için pek çok ülke karşılıksız para basma yolunu tercih edince enflasyonist baskı paralelinde dış ticaret ve ödemeler dengesi sorunlarıyla da karşılaşmışlardı. Bu sorunlara bir cevap olarak uygulamaya konan kambiyo kontrolü, kotalar, ithal yasakları ve benzeri politikalar ise ne ulusal kalkınmayı ve gelişmeyi sağlamış ve

ne de ödemeler dengesi sorunlarını çözmüştü.

Üstüne üstlük gittikçe yaygınlaşan ithal ikameci kalkınma ve korumacı politikalar, takas ve kliring gibi, çok yanlı usuller yerine, yürütülmeye çalışılan iki taraflı ticaret, global dengeyi bozmuş, uluslararası ticareti de olumsuz etkilemişti. Her ülkenin "komşuyu zarara uğratma telaşı" neticede tüm ulusları vuran bir silaha dönüşmüştü. Bu politikaların sonucu sadece sanayi mallarının üretim ve ticareti 1929 yılına göre 1932'de üçte iki oranında gerilemişti.

Bu kaotik yapı içerisinde kağıt paraya olan yaygın güvensizlik altına talebi artırmıştı. Ancak aynı dönem içerisinde altın standardına dönmek, hem global ticaret açısından ve hem de uygulanan sistem açısından da, mümkün görünmüyordu. Dünya ülkeleri kabaca üç gruba ayrılmıştı: bir kısım ülkeler paralarını Sterline bağlarken bir kısmı altın standardına uymaya çalışmakta, paraları konvertibl olmaktan çıkmış Almanya ve Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu bir kısım devletler de, kambiyo kontrolü uygulamaktaydı. Sadece ulusal paralar arasındaki değer ilişkisi değil, para ve eşyanın değeri arasında da korkunç bir uyumsuzluk ortaya çıkmıştı. Sonuçta açığı ki mevcut durum bir bütün olarak dünya ekonomisini çökertmekteydi. 1929 ile 1932 arasındaki eşya fiyatları dünya ölçeğinde yüzde 48 düşmüş, toplam ticari değerler de yüzde 63 azalmıştı. Özellikle 1930'lu yıllarda bu sorunları çözme amacı taşıyan bir çok konferans tertip edilmiş ancak hepsi başarısızlıkla neticelenmişlerdi. Başarısızlık için yukarıda sözü edilen ekonomik ve ticari gerekçeler yanında politik gerekçeler de etkin rol oynamışlardı şüphesiz. Onuru kırılmış bir Almanya Hitler'e yol verirken yedeğine aldığı Faşist İtalya ile revizyonist cepheyi oluşturacak, Cemiyet-i Akvam ucubesıyla, idealistlerin gerçekleşeceğini umduğu dünya barış ve sükunu İngiliz imparatorluğunun kolonyalizmi kurumsallaştırma sevdası ve bencil çıkar hesaplarına toslayacak ortada, işin aslı, ne Cemiyet kalacaktı ne de muzafferlerin statükoları. Aynı dönemde, içine kapanan Amerika'nın durumu da hiç parlak değildi

aslında ve 1929 buhranının hem patlak verdiği ve hem de doğrudan etkilediği yer Amerika idi.

Fakat özünde politik gerekçelerle, ne Avrupa devletleri, ne ABD ve ne de bağımsız aktörlerin uluslararası parasal sorunları çözmek için topladıkları konferanslar gerçekten bir neticeye varamadılar. Oysaki özellikle 1940'lı yılların başlarında İngiltereden John Maynard Keynes

“ Bir ABD Kongre üyesinin beyanına göre "IMF'den destek almak isteyen ülkeler IMF'in dayattığı politikaları uygulama yoluna giderek çalışan kesimlerin daha fazla yoksullaşmalarına sebep olmaktadır.”

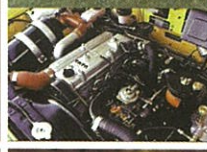
ve ABD'den Harry Dexter White, ayrıntılarda farklı olmakla birlikte, en azından parasal sorunların çözümü için uluslararası nitelikte, formel ve sürekli bir organizasyonun kurulmasını teklif etmişlerdi. Temeli ulus-devletlerin aktörlüğü üzerine kurulu uluslararası ilişkilerde bu tür tekliflerin hayatiyet kazanması güçlü aktörlerin rol alması, iknası ve oluru ile mümkün olur. Her zaman olduğu gibi bu teklifler de siyasal bir birlikteliğin arafesinde ele alınma şansına sahip olmuş ve hemen, ABD'nin İngiltere'nin yardımına koşarak II. Dünya Savaşına girmesini müteakip, uluslararası parasal sorunların çözümünde bir araç olarak, IMF gibi bir örgütü kurma çalışmalarına başlanmıştır.

Görünürde, Bretton Woods kurumlarını, yani IMF ve Dünya Bankası'nı kuranlar, II. Dünya Savaşı öncesi döviz kurlarındaki olağanüstü dalgalanmalara engel olmak niyetini taşıyorlardı. Onlara göre, iki savaş arası yılların çok da açık bir biçimde ortaya koyduğu gibi, her ülkenin kendi çıkarlarını gözettiği kendine özgü bir para politikası uzun

vadede tüm dünyayı olumsuz şekilde etkilemekteydi. Sorun uluslararası toplumu ilgilendiren bir kolektif eylem sorunuydu. IMF antlaşmasının açıkça ortaya koyduğu gibi fonu dizayn edenler uluslararası parasal hareketleri bir düzene sokmak istiyorlar, öyle her isteyen ülkenin kurlarla istediği gibi oynamasına sıcak bakmıyorlardı. Değişim oranlarının ancak taraflarının karşılıklı anlaşmasıyla değiştirilmesini ve ilgili işlemlerin de bu organizasyon eliyle yürütülmesini beklemekteydiler. Temmuz 1944'de Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın daveti ile gerçekleştirilen toplantıya katılan 300'ü aşkın delegenin de ortak sorunlarıydı bunlar.

Neticede ABD ve İngiltere'nin başını çektiği konferansın sonunda IMF ve Dünya Bankası kuruldu. Kurucu Antlaşma Maddeleri'nin 39 ülke tarafından onaylanması Aralık 1945 tarihine kadar sürdü ve IMF operasyonlarına fiili olarak ancak 1947 yılında başlayacaktı. Fakat uygulamada IMF ile ortaya konan ilk sistem çok büyük problemlerle karşılaştı. İlk yıllarda, Fon'un herkes tarafından bilinen bürokratik ve hantal yapısı bir kenara, esas problem sistemin uygulamaya konulmasında ortaya çıkmıştı. Özellikle 1946 ile 1958 arasında, bizi IMF üyeleri sermaye hareketlerini kendileri kontrol ettikleri ve döviz politikalarında da lokal kullanıcılar dahi çok ciddi sınırlamalar getirdikleri için IMF'e pek iş düşmemişti.

Bu dönem içerisinde, bir kurum olarak değil de daha çok bir mantık olarak Fon iş görmüştü denebilir. Bretton Woods'da altın kambiyo ve ayarlanabilir sabit kur esasına dayalı ulusal paraların konvertibilitesini hedef alan bir sistem geliştirilmişti. Üye ülkeler paralarını Amerikan dolarına göre ayarlıyorlar ve dolar da altına bağlanıyordu. Fakat özellikle 1960'lı yıllarda Avrupa ülkelerinin yeniden ayağa kalkması ve bilhassa Alman ekonomisindeki gelişmeler gibi nedenlerle IMF fonksiyonel olarak dumura uğramış sistem, ulusal çıkarların ön plana geçmesi nedeniyle işletilememişti. Alman Markı 1960 ve 1969'da iki kez değerlendirirken Fransız Frank'ı ve İngiliz Sterlin'i ciddi değer kayıplarına uğradı. Sabit kur sistemi para politikalarının önünde ciddi

ekin 0.332 235 27 15

bir engel oluşturmaktaydı. Kurlardaki sürekli dalgalanmalar gösterdi ki pek çok ülke ulusal çıkarları sabit kura (fixed exchange rates) tercih etmekteydi. Hatta ABD bile ulusal çıkarlar gerekçesiyle para arzını artırma yoluna gidince dolarla altın arasındaki sabit bağı koruyamayacak ve enflasyonist politikalarında da ısrar edince sistemin çöküşüne göz yumacaktı. 1970'li yılların başında yaşanan petrol krizi ve bunu izleyen dünya ekonomisindeki daralma da sistem üzerinde daha fazla olumsuz baskı oluşturunca, sistem 1973'te çökecekti.

O tarihten günümüze IMF her zaman bir anlamda hem kendisini hem de misyonunu yenileme gayreti içinde olmuştur. Ancak ne 1970 ve 80'li yıllardaki Latin Amerika deneyimlerinde, ne de 1990'lı yıllardaki Uzak Doğu ve Eski Sovyet Bloku ülkelerine yönelik politikalarında IMF istenen performansı sergileyememiş aksine dünya'nın pek çok bölgesindeki ekonomik ve mali krizlerin sorumlusu olarak gösterilmiştir.

IMF'i hedef alan analistlerin pek çoğu dünya ekonomisindeki adaletsiz yapıya bakarak IMF'in bu adaletsiz yapıyı sürdürmekten başka bir rol oynamadığı tezini ileri sürmektedirler. Onlara göre çok açık bir biçimde IMF, gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkeleri daha fazla sömürmelerinin bir aracı olmaktan başka bir şey değildir. Üçüncü dünya ülkelerinin gittikçe artan borç yükünü de bu adaletsiz anlayışa yıkmaktadırlar. Daha çok marxist-yapısalcı bir bakış açısını yansıtan bu tür eleştirilere son dönemlerde başka eleştiriler de eklenmiştir.

Bir grup analist ise Fon'un özellikle son dönemlerdeki kriz bölgelerine yönelik politikalarının temelsizliğini vurgulamakta ve yapısal reform programları adı altında nerdeyse standart hale getirilmiş olan ve her ülkede tekrarlanan özelleştirme, kemer sıkma politikaları adı altında vergilerin yükseltilmesi, kamu harcamalarının kısılması, sosyal harcamaların minimuma indirilmesi, ekonominin ve ticaretin liberalize edilmesi ve daha pek çok, hemen hemen her IMF'in ilgilendiği ülkeden istenen teknik düzenlemelerin, temelde ülkelerin kalkınmalarına değil, ekonomik daralmalarına yol açtığını iddia etmektedirler. Onlara göre ödemeler dengesi zorlukları yaşayan ve sermayeye ihtiyacı olan ülkeler IMF'le bu zorlukları aşacakları yerde, uzun vadede daha fazla sorunla karşılaşmakta, IMF programları, sadece ekonomik değil sosyal patlamalara da neden olmaktadır.

Bunlara ilaveten, IMF'in kapitalist güdülerle anti-demokratik yönetimleri finanse etmekte olduğu, en azından, başarısız yöneticiler için bir gerekçe olmaktan öteye gitmediği iddia edilmektedir. Mesela, Amerikanın önde gelen gazetelerinde Wall Street Journal çok açık bir

biçimde "IMF'in kurtarma operasyonlarının gittiği her ülkede bizzat kendisinin problem olduğunu, yanlış yönlendirmeler ve politikalarla ülkeleri daha fazla krize soktuğunu" yazmaktan kendini alamamıştır.

Bir ABD Kongre üyesinin beyanına göre "IMF'den destek almak isteyen ülkeler IMF'in dayattığı politikaları uygulama yoluna giderek çalışan kesimlerin daha fazla yoksullaşmalarına sebep olmaktadır. Mesela, IMF'e başvuran Haiti hükümetine Fon'dan

" Tartışılması gereken sorun IMF'in kreditor ülkelerin bir aracı olup olmadığı değil, uygulanmasını beklediği politikaların çoğu defa ilgisizliği ve nisbetsizliği ile IMF'i davet edenlerin kendi başarısızlıklarını da bu kuruma yüklemeleri."

şart koşulan konulardan birisi de, her zaman olduğu gibi, asgari ücret uygulamasını kaldırmasıdır. Oysaki Haiti'de uygulanan asgari ücret saatte sadece 20 centtir." Guyana'ya IMF'in yardım şartı, yağmur ormanlarını korumak üzere yürürlüğe konan kanunları kaldırmasıdır. Hastane, okul gibi devlet dışında hiçbir kurumun ilgilenme ihtimali ve imkanı olmayan Afrika ülkelerinde kamusal harcamaları kısmak gerektiğini söyleyen IMF'dir. Endonezya'da her türlü kemer sıkma politikalarının üstüne elektrik fiyatlarına da şok zamları IMF tavsiye eder. Malezya'daki sokak satıcıları, Tayland'daki işsizler, Kore'deki çelik işçilerinin durumu, Rusya'da emekliler, Türkiye'de tarımsal ürün taban fiyatları, hep IMF'in işidir. IMF'i eleştirilenlere göre bunlar istisna değil sanki bir kuraldır. Açıkcası, benzeri yanlış politikalar her yerde uygulamaya konulmak istenmekte, Fon, herşeye burnunu sokmasa bile sokar görünerek, hem kredibilitelerini kaybetmekte ve hem de uluslararası dayanışmaya darbe vurmaktadır.

IMF'in özellikle son dönemlerdeki başarısız operasyonları liberal çevreler tarafından da eleştiriye tabi tutulmaktadır. Özellikle ABD'de bir grup politikacı tarafından şiddetle eleştirilip Amerikan halkının vergilerini sorumsuzca dağıtmakla suçlanmaktadır. Onlara göre IMF'in, ödemeler güçlüğü çeken ülkelere bu ülkelerin piyasa şartlarında bulabileceklerinden daha uygun şartlarda kredi vermesi, hem

uluslararası finans piyasa dengesini bozmakta ve hem de moral olarak yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Yine onlara göre IMF'in bu tür politikaları, normalde ilgili ülkelerin uygulayabileceği sıkıntılı ama sorumlu ekonomik ve mali politikalara da engel teşkil etmektedir. Bu ve benzeri argümanlardan hareket eden bazı analistler, IMF'in hemen lağvedilmesi taraftarıdır.

Bazıları ise lağvetme yerine IMF'in, ülkeler hakkında bilgi toplayan ve gerektiğinde analizlerde bulunan, daha dikkatli politikalar üretip kreditor olarak son tahlilde işe giren bir kurum olmasını istemektedirler.

Son dönemlerde ise bir grup, IMF'in bütün herşeyi bir kenara itip, kolektif eylem ortaya koymayı gerektiren durumlarda hareket eden uluslararası parasal sorunlara bakan bir iflas mahkemesi olmasını talep etmektedir.

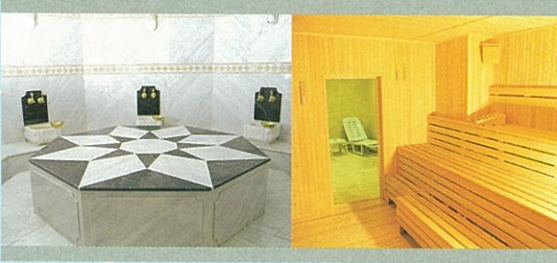
Ancak bütün bunlar pratikte yaşanan gerçekleri bir kenara atmaya gerektirmiyor. Bilinmesi gereken şey aslında IMF'in tarihsel misyonu ve yaşadığı bunca deneyimdir. Elbetteki IMF'i herşeyin sorumlusu görmek ciddi bir yanlış olacaktır. IMF bir ihtiyaçtan hasil olmuştur ancak bu konudaki fonksiyonunu yeterince icra etmediği de bir gerçektir. Fakat asıl sorun IMF'den özellikle üçüncü dünya'nın beklentisi ile ilgilidir. Fona başvuran ülkeler IMF'den mucize bir reçeteye

özellikle kalkınma sorununun çözümünü beklemektedirler. Oysaki ne Fon bu amaçla kurulmuş ve ne de bu konuda uzun vadeler dikkate alındığında tek bir başarılı örnek ortaya koymuştur.

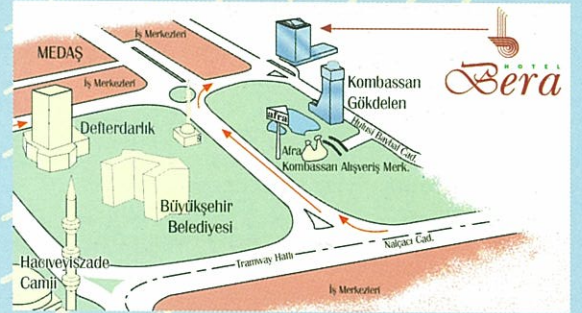
Meksika'dan Endonezya'ya IMF'in örnekleri malumdur. IMF kalkınmanın değil aslında kendisinin kurulmasına öncülük eden para sahiplerinin bir aracıdır elbette. Ama tartışılması gereken sorun IMF'in kreditor ülkelerin bir aracı olup olmadığı değil, uygulanmasını beklediği politikaların çoğu defa ilgisizliği ve nisbetsizliği ile IMF'i davet edenlerin kendi başarısızlıklarını da bu kuruma yüklemeleri □

Önemli buluşmalar, görkemli mekanlar... Biz, sizin oteliniz olmak istiyoruz.

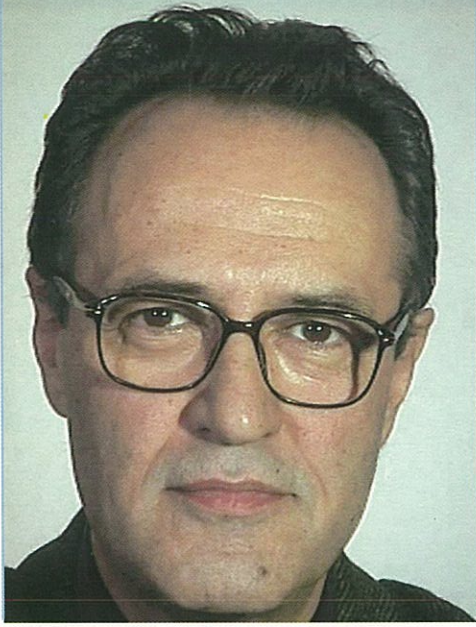
- 100 standart oda, 40 suit, 1 kral dairesi
- Bay ve bayan saunaları, Türk hamamı
- Sadabat restaurant (400 kişi)
- Firuze roof (200 kişi)
- Akvaryum kahvaltı salonu (200 kişi)
- Osmanlı kahvesi (100 kişi)
- Kongre salonu (600 kişi)
- 2 adet toplantı salonu (35 - 100 kişi)

Rahatlık ve huzurun egemen olduğu, evinizi veya ofisinizi aratmayacak sıcak ortamlarda, konforun teknoloji ile bütünleştiği bu mekanlarda saygı dolu kusursuz hizmetler sunuyoruz.

Sizi kalmaya değil, konaklamaya davet ediyoruz.

Çünkü biz, sizin otel'iniz olmak istiyoruz.

Prof.Dr. Asaf Savaş AKAT ile ...

“Batılı müttetiklerimiz daha istikrarlı bir Türkiye'nin kendi çıkarlarına olduğunu gördüler”

Kahrolsun sağolasın IMF

LONCA: Geçtiğimiz dönemde IMF ile yapılan anlaşma birçok zorluklardan sonra gerçekleştirilebildi. Koalisyon hükümeti anlaşma öncesi bunalımlı günler yaşadı. Hükümeti IMF ile anlaşma yapmaya zorlayan sebepler nelerdi?

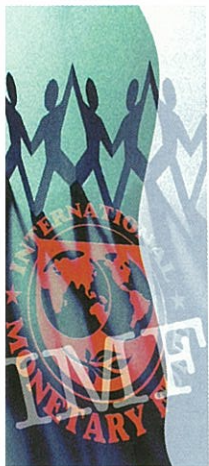
Prof.Dr. Asaf Savaş AKAT: 1999'un büyüme, sanayi üretimi, enflasyon, kamu açığı, iç borç, vs. verileri ortaya çıktıkça, ekonominin hızla daha da vahim sonuçları olabilecek bir krize doğru sürüklendiği iyice belirginlik kazandı ve hükümetin 2000 yılı için acilen bir şeyler yapması talepleri arttı. O dönemde (değişik kesimlerden) bütçeye yönelen ilginin artmasının arkasında sadece bu gerçek yatıyordu. Bütçeyi oluşturma sürecinde, Ecevit hükümetinin önünde birbiri ile içiçe geçmiş fakat farklı iki hayati karar vardı. Birincisi, enflasyonla mücadele yapıldı mı yoksa IMF'den destek alarak mı yapacağı idi. Bütçe öncesinden başlayan 2000 yılı enflasyon hedefi tartışması bu önemli siyasi ve ekonomik tercihe tekabül ediyordu. Kamuoyunun bazı kesimleri, çeşitli nedenlerle enflasyonla mücadelede anahtar yılın 2001'e atılmasını, yani 2000'de az-çok bu yılın enflasyon düzeyinin hedeflenmesini önerdiler. Bu takdirde IMF ile anlaşmanın mümkün olmayacağını gören hükümet, IMF'nin talep ettiği yüzde 20'lerde enflasyon hedeflerini kabul etmeyi seçti. Yani

1997 sonbaharında başlayan ve 1998'de yakın izleme anlaşması ile formelleşen "dezenflasyon programını" bozmadan 2000 yılında uygulamaya karar verdi. Bu durumda, IMF'nin diğer temel hedefi olan "faiz öncesi fazla" büyüklüğüne uymaktan başka çare kalmıyordu. Fakat, gene çok önemli bir karar vardı. Basit bir aritmetiğin kolayca göstereceği gibi, aynı faiz dışı fazla miktarını kamu harcamalarını kısarak yada kamu gelirlerini yükselterek elde etmek mümkündür. Bunların ikisi de siyasi iktidar için sorunludur: biri vatandaşın giden hizmet kalitesinde ve kamu çalışanlarının gelirlerinde bir düşüşe, diğeri ise vatandaşın zaten istemeyerek ödediği vergilerde bir yükselişe neden olacaktır. Bir parantez açalım. 1999 yılında iyimserlerin eksi 2 öngördükleri büyüme hızındaki düşüşe rağmen Ecevit hükümetleri kamu harcamalarında büyük reel artışlar yaptı. Bu durumda, 2000'de kamu harcamalarının denetim altına alınması, hatta 1999 düzeyinin gerisine indirilmesi beklenirdi. IMF'nin de böyle düşündüğünü sanıyoruz.

LONCA: IMF'nin hedefleri ile Türkiye'nin hedefleri arasında ne tür farklılıklar var? Zannederseniz öncelikler noktasında bir tercih sorunu yaşanıyor.

AKAT: IMF'nin öncelikli hedefi Türkiye'nin enflasyonu düşürmesidir. Dolayısı ile sıkı maliye ve para politikaları aracılığı ile iç talebin baskı altında tutulmasını, dış açığın tümü ile TL'nin değer kazanması sonucu oluşmasını istiyordu. Bunu sağlayan kur politikası ise aynı anda hem enflasyonist beklentileri hem de maliyet

enflasyonunu aşağıya çekecek; ithalattaki artış da üreticilerin fiyat artışına gidebilmesini frenleyecek. Yani, enflasyon hedeflenen düzeye inecek ama büyüme hızı düşük kalacaktı. Türkiye'nin söylenmeyen hedefi ise daima ekonominin canlandırılmasıdır. Dolayısı ile gevşek maliye ve para politikası aracılığı ile iç talebin artmasını, yani dış açığın yükselen iç talebin yarattığı ithalat artışı sonucu oluşmasını istiyordu. Dış açık zaten iç talep etkisi ile artarken TL'nin değer kazanmasını ise hem çok riskli kabul ettiği, hem de ekonominin canlanması hedefi ile çeliştiğini düşündüğünden, enflasyon ve sepet devalüasyonun başbaşa gitmesini savunuyordu. Yani, büyüme hızlanacak fakat enflasyonda bir düşüş olmayacak. IMF'nin Türkiye ile stand-by anlaşması imzalamasının tek nedeni, kronik yüksek enflasyonun denetim altına alınmasını ve bunun enflasyon sayılarında görülmesini sağlamaktır. Enflasyonu düşürmeyen bir programın altına imza atması mümkün değildi. O dönemde siyasi yada başka etkenlerle IMF'nin bu ilkenin dışına çıkabileceğini düşünenler yanılıyorlardı. Kimse kendisini aldatmasın. Türkiye'nin önünde IMF tarafından tesbit edilen hedeflere uymak dışında gerçekçi bir seçenek mevcut değildir. Yakın tarihimizde bir bütçe kanunu teklifinin ve üstüne inşa edildiği ekonomik program hedeflerinin bu kadar gürültü kopardığını, iktisatçılar ve piyasalar tarafından böylesine ayrıntıları ile incelendiğini ve heyecanla tartışıldığını hiç hatırlamıyorum. Bunu, Türkiye ekonomisinin

girmiş olduğu çıkmaz yolun giderek artan sayıda gözlemci tarafından anlaşıldığının güçlü bir işareti olarak kabul edebiliriz.

LONCA: *Hükümetin anlaşmayla IMF'nin önceliklerini yani enflasyonun düşürülmesi hedefini seçtiğine göre, enflasyonun düşürülmesi için neler yapılması gerekiyor?*

AKAT: Enflasyonun düşürülmesi ile ilgili tartışma gene bütçe büyüklüklerine kenetlendi. Bütçenin vergi ve diğer gelirlerde öngördüğü hızlı artışın ne ölçüde gerçekleşebileceği en çok irdelenen konu olma özelliğini koruyor. Açıkça söylenese bile -ki söyleyenler de var- bütçede gelir hedefi tutturulmadığı takdirde mutlaka enflasyonun hedefleneninden daha yukarı trmanacağı ima ediliyor. Zaten kamuoyu uzun süre enflasyonun inebileceğine inanmakta zorlandı. Böylece IMF anlaşmasına rağmen, enflasyon beklentileri belirli bir kesimde hala çok yüksek düzeylerde seyretti. Bütçe ve kamu açığının Türkiye ekonomisi için son derece önemli büyüklükler olduğu görüşüne hiç tereddütsüz katılıyoruz. Ancak, kamu açığı ve enflasyon arasında bire bir ilişki kurulmasına karşı çıkıyoruz. Bizce, 2000 yılında enflasyonun kaderini bütçe açığı belirlemeyecek; tümü ile uygulanacak kur politikası belirleyecektir. Eğer IMF ile beraber tesbit edilen döviz kurunun "nominal çapa" tutulması sürdürülürse, enflasyon mutlaka hedeflenen düzeyin çok yakınına gerileyecektir. Baştan bir hususu özellikle belirtmekte yarar görüyorum. Türkiye'nin enflasyonla mücadele programına başlarken bir döviz sorunu yoktu. Dolayısı ile IMF ile yapılan anlaşmanın amacı döviz likiditesini sağlamak değildi. Bizzat programın adı bu sade gerçeği yansıtır: imzalanan "istikrar programı" diye niteleniyor, "dezenflasyon programı" deniyor. Türkiye IMF ile anlaşarak ondan alacağı kaynakları enflasyonu düşürmekte kullanacağını taahhüt ediyor.

Soruyu gene tersinden soralım. Diyelim ki Merkez Bankası kuru "nominal çapa" olarak tutarken, hükümet bütçe gelirlerinde arzuladığı düzeye ulaşamıyor ve kamu açığı büyüyor. Ne olur? Enflasyon yükselir mi? Hayır. Maliye politikası hedeflenene kıyasla daha gevşek seyrettiği için önce iç talep canlanır; sonra ithalat daha hızlı artar; sonuçta cari işlemler dengesindeki açık büyür. Dezenflasyon programında maliye politikasının etkisi doğrudan ve sadece cari işlemler açığı üstündedir. Süreç orada durmayacaktır. Cari işlemler açığındaki artışın kalıcı olduğu piyasalar tarafından anlaşılmaya başlanınca, Merkez Bankası'nın kuru "nominal çapa" kullanma irade ve gücü sorgulanacaktır. Dikkatinizi çekerim: arada eiddi bir gecikme (lag) vardır. Dış ticaret

sayılarının yayınlanması en iyimser 2-3 ay arkadan gelir. Cari açıktaki büyümenin kalıcı olduğuna karar vermek için bir kaç ay beklemek gerekir. Kurun nominal çapa tutulması sonucu TL'nin değer kazanmasının döviz dengesini etkileyecek cari işlemler açıklarına dönüşmesi için en azından bir, belki birkaç yıl geçmesi gerekecektir. Zaten "nominal çapanın" ufku da en fazla o kadardır. Ancak, o süre içinde enflasyonun yüzde 10'lu mertebelere indirilmesi de mümkün olacaktır. Şu hususun çok iyi kavranması gerekiyor. Eğer kur ciddi şekilde "nominal çapa" tutulur, yani enflasyonun bir süre düşmemekte direnmesi ve bütçe açığının hedeflenenin üstüne trmanması halinde bile sepet devalüasyonu programlanan şekilde götürülürse, 2000 yılında TEFİ ve TÜFE yıl sonu artışlarının

" Programın en büyük riski, önümüzdeki dönemde enflasyonun düşeceğine ve ekonominin daha iyiye gideceğine vatandaş ikna edememesidir."

yüzde 20'lere geriletilmesi mümkün olacaktır. Nominal çapa olarak döviz kuru tahmin edilemeyeceği kadar güçlü bir araçtır. Her uygulandığı yerde daima başarılı olmuştur. Türkiye'de de aynı sonucu verecektir.

LONCA: *Bu programın riski var mı?*

AKAT: Bu programda risk var mıdır? Elbette vardır. Ekonominin ve iş hayatının belki de tek evrensel ve ebedi kuralı, tüm insan faaliyetlerinin risk unsurunu içerdikleridir. Bu kural uygulamaya giren "dezenflasyon programı" için de geçerlidir. Mutlaka bugünden öngörülmesi olanaksız iç ve dış gelişmeler olacak, bunlar programın çalkantisız uygulanmasında bir takım zorluklar çıkaracaklardır. Tersini söylemek abesle iştigaldir. En önemli risk olarak, hala hükümetin bütçe hedeflerini tutturmakta zorlanması gösteriliyor. Bu konuda yukarıda cevap verdik. Özetle şunu söyledik. Bütçe açığında bir sapma enflasyondaki düşüşü etkilemeyecektir; sadece cari işlemler açığını büyütecektir. Ne kadar? 1 milyar dolar, hadi olmadı 2 milyar dolar; daha fazlası olanaksızdır. Cari işlemler açığının hedeflenen 3 milyar dolar yerine 5-6 milyar dolara yükselmesi ancak iç talebin

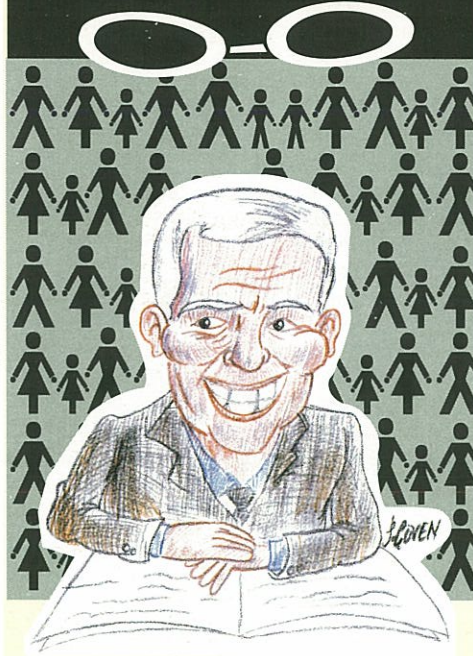
beklenenden yüzde 3 daha hızlı büyümesi ile sağlanabilir. Böyle bir büyüme hızı ise hem beklentileri olumlu etkileyecek, hem de vergi gelirlerinde bir patlamaya yol açarak kamu açığını küçültecektir. Öte yandan, cari açıktaki büyümenin yol açtığı döviz kaybı yarattığı TL sıkışıklığı ile faizleri yükselterek iç talebi, oradan da ithalatı denetim altına alacaktır. Doğrusu ya ben riski çok farklı bir yerde görüyorum. Başta hükümet ve IMF, tüm gözlemciler TL'nin değer kazanması ve reel faizlerin gerilemesi sonucu iç tüketim ve yatırım harcamalarının artacağını, buradan büyümenin hızlanacağını varsayıyorlar. Şeytanın avukatlığını yapmak bana düşüyor. Ya harcamalar artmazsa? Evet; hiç düşündünüz mü? Ya vatandaş tüketimini kısıt tutmayı sürdürürse? Firmalar yatırıma geçmeden önce bir süre beklemeyi tercih ederse? Yani ekonomi canlanmamakta direnirse? Hemen "olur mu canım öyle şey, bizim millet harcar!" demeyin. 1998'in ikinci çeyreğinde, Rusya krizinden 5 ay önce aniden harcamaların kısılmasının nedenlerini biliyor muyuz? Hayır. O zaman da bunun mümkün olabileceğine kimse inanmıyordu ama oldu. Bence programın en büyük riski, önümüzdeki dönemde enflasyonun

Fatura, işçi Memed'e çıktı, çıkıyor, çıkacak(!)

düşeceğine ve ekonominin daha iyiye gideceğine vatandaşın ikna edememesidir. Yani "güven" sorunudur. Vatandaş aslında haklıdır. Daha önce hükümetler tarafından çok kere aldatılmıştır. Bu programın eskilerden farklı olduğuna ancak yaşayarak gördükten sonra karar vermesi hiç şaşırtıcı olmayacaktır. Tekrar ediyorum. Enflasyonla mücadele programı teknik olarak fevkalade sağlamdır ve bir risk unsuru taşımamaktadır. Ama güven sorunu daha uzun süre bizimle beraber kalmaya mahkumdur ve Türkiye ekonomisine yönelik en büyük tehlikeyi oluşturmaktadır.

LONCA: Bir de zaman zaman problemlere neden olan IMF teftişleri var. Bu teftişler bazen eleştirilere neden oluyor. Bu teftişler sizce gerekli mi?

AKAT: IMF teftişinin teknik ayrıntılarına girmek istemiyorum. Olaya başka bir açıdan bakabiliriz. "IMF'den bir heyetin hükümeti ve iktisat politikası sorumlularını teftiş etmesinden vatandaşın bir yararı var mı?" diye sorabiliriz. Eskiden başta IMF olmak üzere uluslararası kuruluşlara değişik bir optikten bakılırdı. ideolojik yaklaşım ağır basardı. Sol ve milliyetçi kesimler için IMF dünya finans sermayesinin taleplerini temsil ederdi. Yani IMF'ye karşı çıkmak aslında sıradan vatandaşın çıkarlarını korumakla özdeş kabul edilirdi. IMF'nin halkımızın daha fazla sömürülmesini sağlamak üzere geldiği düşünülürdü. Eminim hala bu görüşü savunanlar mevcuttur. Ama eskisi kadar güçlü değiller. Ekonominin dışa açılması ve piyasa mekanizmasının yaygınlaşması insanların gerçekleri daha iyi görmesine olanak sağladı. Bu teftişin vatandaşın yararına olduğunu söyleyeceğim. Aslında keşke onlara ihtiyaç olmasaydı. Siyasetçileri ve bürokratları biz denetleyebilseydik. Vatandaşın tepkisinden korkmalarını sağlayıp sorumsuz politikalara meyletmelerini engelleyebilseydik. Ama bunu beceremedik. Yıllardır bildikleri gibi popülist politikalar uyguladılar. Enflasyonla mücadele etmediler. Bir sürü saçma sapan işler yaptılar. Ekonominin 1999'da büyük bir krize girmesine yol açtılar. Biz yapamayınca, siyasetçilerimizi ve bürokratlarımızı hizaya getirmek işi Batılı müttefiklerimize kaldı. Daha istikrarlı bir Türkiye'nin kendi çıkarlarına olduğunu gördüler. Ekonomiye çeki düzen vermeye çalışıyorlar. Hiç tereddütüm yok. IMF'den çekinmeseler, bizimkiler hala eski hamam eski tas devam ederlerdi. Neyse ki Cotarelli ve arkadaşları var. Gelip bizimkileri denetliyor. Ne günlere geldik! "Kahrolsun IMF" diyorduk. şimdi neredeyse "sağolasın IMF" diyeceğiz. Türkiye'yi yöneten kadrolar için bu durumun bir utanç tablosu olduğunu söyleyebiliriz □

GÜNGÖR URAS

İşçi Memed dertli. "Hocam" diyor "işçi olduk, şamar oğlanına döndük. Enflasyon denilince işçiler akla geliyor. İşçiler olmasa bu memlekette enflasyon olmayacak. Enflasyonun faturasını bize çıkardılar. Ücrette frene bastılar. Faturayı üstlendik... Yetmedi... Şimdi enflasyon ücretlerdeki kısıntıya rağmen kontrolden çıkınca gene işçiler gündeme getirildi. Korkum o ki, IMF komiseri Cottarelli'nin istikrar planı başarısızlığa uğrar ise tek sorumlu gene işçiler olacak..."

İşçi Memed'i uyardım "O kadar ileri gitme... Cottarelli sadece işçinin değil, memurun, emeklinin, çiftçinin de gelirini kesti... Unutma..."

İşçi Memed, "İyi ya Hocam" dedi... "Madem ki, enflasyon işçinin, memurun, emeklinin, çiftçinin geliri kısımlıca düşecek... O halde neden düşmüyor? Madem ki, bu iç borç yükünün ve yüksek faizin sebebi işçi, memur, emekli, çiftçi ödemeleri idi... Ödemeler kısıldı. Altı ayda neden iç borç artıyor. Faizin bütçedeki payı büyüyor. Faiz ödemeleri reel olarak yukarı tırmanıyor. Devletin finansman açığı kapanmıyor. Açık büyüyor..."

Baktım ki, işçi Memed "eski solcular gibi" (yeni solcu kalmadı ya!..) esiyor, üfürüyor. "Hocam" dedi. "Çiftçinin eline geçen fiyatlar DIE'nin açıklamalarına göre nisan ayında reel olarak geçen yıla göre yüzde 13.3 oranında düşmüş. DPT asgari ücretli işçinin ücretinin reel olarak yüzde 12.4 oranında, memur

maaşının yüzde 10.8 oranında gerilemekte olduğunu açıkladı.

DİE açıklamalarına göre 2000 yılının ilk üç ayında özel sektörde çalışan işçilerin ücretlerindeki reel gerileme yüzde 12.0 oranında... İşçiler reel ücretleri gerilediği için küsüp oturmuyor. Üretimi yavaşlatmıyor. Tersine, verimliliği artırmak için elinden geleni yapıyor. Gene DIE'nin açıklamalarına göre, 2000 yılının ilk üç ayında işçinin reel ücreti düşerken özel sektör imalat sanayiinde çalışan işçi başına verim yüzde 14.2 oranında, çalışılan saat başı verim yüzde 10.4 oranında artmış... İşçinin reel ücreti düşüyor... Buna karşılık verimi kısa sürede inanılmaz ölçüde artırıyor. Ama gene de enflasyon beklenenin üzerine çıkıyor... Ve de büyük Türk büyükleri hala işçi ile uğraşiyor... Büyük Türk büyüklerinin gözü işçinin ücretinde..."

İşçi Memed'i yatıştırmaya çalıştım. " - İşçi Memed kardeşim... Sinirlenme... istikrar gelince ekonomi düzelecek... Ekonomideki düzelden işçi, memur, emekli, çiftçi de yararlanacak..." gibi klasik lafları sıraladım... O ateşli sözümü kesti "Peki Hocam" dedi "Bizden daha ne bekleniyor? İşte reel ücret geriledi... İşte verim arttı... İyi de bu işin meyvesini toplayan kim?" "Ne demek istiyorsun yani?" diye sordum. Anlattı, "Hocam" dedi "İşçinin, memurun, emeklinin, çiftçinin reel geliri düşmüş durumda. Reel geliri düşen insan ancak karnını doyurur... Halbuki bakıyoruz piyasa maşallah bir açıldı, pir açıldı... Otomobilde kuyruk, ithalatta kuyruk... Tatil yerlerinde kuyruk..."

Demek ki, işçinin, memurun, emeklinin, çiftçinin geliri azalırken, onların ceplerinden başkalarının cebine para hortumlanıyor... Demek ki bir kısım insanların geliri kesilirken, bir kısım insanların geliri artıyor... Onlar da kör gözüne parmağım... Caka ile para harcıyor... Onlar harcadıkça büyük Türk büyükleri "Oh oh işler düzeliyor" diyerek göbek atıyor. Sonra da işçiye, memura, çiftçiye dönüp sakın daha fazla para istemeyin, sakın para harcamayın komiser Cottarelli kızarı diyerek bizi azarlıyor...

Hocam bize yazık değil mi? Biz faturayı ödüyüz, başkaları malı götürüyor... Bu düzeni kuran kim?

İşletenlerin sorumluluğu nedir? Malı kim götürüyor? Soran yok!.."

İşçi Memed'in yanından kaçmanın yararlı olacağını anladım... Komünistliğin modasının geçtiğini unutmamış... Hala solculuk yapacağını sanıyor... Hala anlayamıyor ki, "düşünen kafalara zararlı fikirler üşüşür, büyüklerimiz her şeyi bizden iyi düşünür!.."

MİLLİYET 30.06.2000

erkap

Tabiatın Zerafeti Kapınızda

Fabrika: 2. Organize Sanayi Bölgesi Kırım Cad. No: 5 P.K. 42300 Selçuklu / KONYA

Tel: 0.332 . 239 07 32 - Fax: 0.332 . 239 07 33

Devlet Bakanı Recep ÖNAL ile ...

Uygulanan Ekonomi

“ IMF ile yapılan stand-by anlaşmasını ilk kez aleni hale getirerek tüm kamunun bilgisine sunduk. Uygulamada gösterdiğimiz kararlılık halkımız tarafından kabul gördü. Şeffaflık ve halkın desteği programın şimdiye kadar başarılı şekilde yürütülmesinde en önemli rolü oynamıştır.”

LONCA: *IMF ve Türkiye ilişkilerinin tarihi seyri konusunda bilgi verir misiniz?*

Devlet Bakanı Recep ÖNAL: Türkiye 1947 yılında IMF'ye üye olmuş ve 1961'den bu yana IMF ile son yaptığımız düzenleme dahil 17 kez Stand-by düzenlemesi yapılmıştır. IMF ile ilişkilerimiz hep Türk ekonomisinin zora girdiği dönemlerde dikkat çeken bir olgudur. Gerçi IMF'in kuruluş amacı da ödemeler dengesinde güçlük çeken ülkelere finansman sağlamak olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla güç dönemler ve IMF birlikteliğini doğal karşılamak gerekmektedir. Belirttiğim gibi ilk stand by anlaşması 1961'de yapılmıştır ve IMF'ten bugüne kadar kullanılan toplam kaynakların tutarı bugünkü kurlarla yaklaşık 3.2 milyar dolar seviyesindedir. Son yaptığımız stand-by düzenlemesinin 4 milyar dolara yakın olduğu düşünülürse yaptığımız stand-by'nin kapsamı ve büyüklüğü daha iyi anlaşılacaktır. 1980 yılında yapılan stand-by düzenlemesi o dönemde gerçekleştirilmeye çalışılan ekonomik reformlara büyük destek olmuş, 1994'teki stand-by düzenlemesi ise ortaya çıkan krizin aşılmasında önemli rol oynamıştır. Eskiden IMF'ten sağlanan

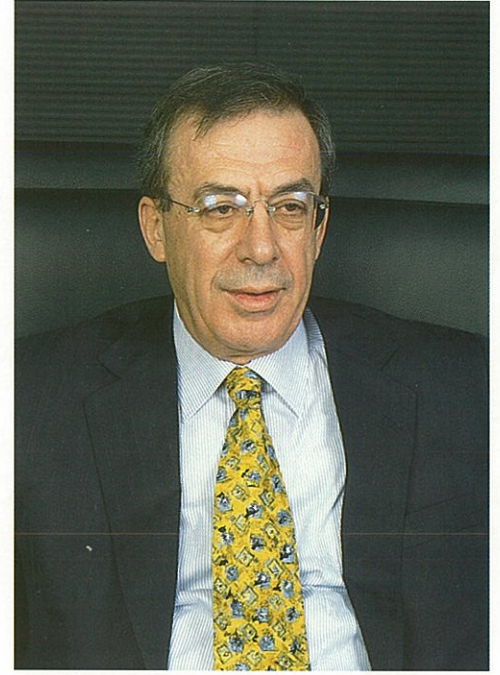
ödemeler dengesi desteği, nispeten kapalı bir ekonomiye sahip ülkemiz için çok önemli bir meblağ olarak addedilirken, IMF ile yapılan anlaşmaların parasal boyutu ülkemizin uluslararası sermaye piyasalarından bir işlemle 1 milyar dolar borçlanabildiği günümüzde çok önemli görülmemektedir. Ancak IMF'in oluşturduğumuz programın tutarlı ve uygulanabilir olduğunu teyit etmesi uluslararası kredibilitemizi artırmakta ve uluslararası mali piyasalardan borçlanmayı kolaylaştırmaktadır.

LONCA: *Şu anda uygulanan paketin içeriği ve uygulaması konusunda bilgi verir misiniz?*

ÖNAL: Uygulamaya koyduğumuz IMF tarafından da desteklenen “Enflasyonla Mücadele ve Yeniden Yapılanma Programı” uzun yıllardır ülkemiz ekonomisine büyük zarar veren enflasyon sorununa kalıcı bir çözüm getirmek ve ekonomik dengeleri yeniden tesis ederek yüksek büyüme oranlarını yakalamak amacını gütmektedir. Programın üç yıllık uygulama süreci sonunda tek haneli enflasyon düzeylerine ulaşılacak ve nihayetinde Avrupa Birliği ekonomik

kriterleri yakalanmış olacaktır. Programımız kendi iç dinamikleri açısından tutarlı bir programdır ve üç temel ayak üzerine inşa edilmiştir. Bunlardan birincisi, kamu finansmanı açıklarının azaltılarak faiz dışı fazlanın olabildiğince artırılması ve ülkenin yüksek faiz ve hızla büyüyen borç sarmalından kurtarılması; ikincisi, güçlü gelirler politikaları ile desteklenmiş ve enflasyonist beklentileri kırmaya yönelik döviz kuru politikaları; ve üçüncüsü ise, kamu açıklarının azaltılması ve kısa vadede alınan tedbir ve kazanılan başarıların uzun vadede de sürdürülebilir kılınması için yapısal reformların gerçekleştirilmesidir. Şimdiye kadarki ilk altı aylık uygulamaya bakarsanız programın son derece başarılı olduğunu görebilirsiniz. Faiz oranları keskin bir düşüş göstermiş, enflasyon son on dört yılın en düşük seviyelerine inmiş, döviz kuru politikaları hedeflendiği gibi uygulanmış ve yapısal reformlarda ise büyük ilerleme kaydedilmiş ve şimdiye kadar biriken bir çok yapısal problemin üzerine gidilmiştir.

sırasında olağanüstü koşullar mevcut değildi. Ve kendi oluşturduğumuz programa uluslararası alanda destek bulabilmek için IMF'nin desteği ve programın tutarlılığına ilişkin teyiti talep olunmuştu. Daha evvel de belirttiğim üzere oluşturduğumuz ekonomik programın iç tutarlılığı gerek IMF gerekse Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar tarafından bize sağlanan maddi ve daha önemlisi psikolojik destek ile teyit edilmiştir. Yine bildiğiniz üzere IMF ile programımızı ve gerçekleştirmeleri her üç ayda bir görüşmekteyiz. Şimdiye kadar yapılan tüm ziyaretlerde Türkiye'nin kendisine hedef gösterdiği kriterleri yerine getirdiği görülmüştür. Programın uygulanmasında son derece titiz davranılmakta ve ilk aşamada kazanılan başarıların uygulamada herhangi bir gevşemeye mahal vermemesine çalışılmaktadır. Türkiye IMF için son derece önemli bir ülkedir. Programımız da IMF'in bu türde ilk defa desteklediği bir enflasyonla mücadele programıdır. Gerek içinde bulunduğumuz bölgede lider aynı zamanda

Program Tutarlıdır

Sosyal güvenlik, uluslararası tahkim, tarım sektörü, bankacılık sektörü, enerji sektörü, özelleştirme ve telekomünikasyon gibi alanlarda önemli adımlar atılmıştır. Programımız hedeflerine bir bir ulaşmaktadır. Kısa vadede önemli yük yarattığı düşünülen tedbirlerin orta ve uzun vadede ülkemiz insanlarının tümünün çıkarına olacağı görülecektir. Ama şüphesiz on yıllardır süren yüksek enflasyonun düşürülmesinin bedelinin dengeli bir biçimde paylaşılması hususunda elimizden gelen her şey yapılmaktadır. Bu bağlamda küçük ve orta ölçekli işletmelerimizin desteklenmesi konusunda da bence en önemli gelişme faiz oranlarındaki düşüş olmuştur. Hükümetimiz küçük ve orta ölçekli işletmeleri dünya standardında mal üreten ve ürünlerini dünyanın dört bir köşesine satan girişimlere dönüştürmekte kararlıdır.

LONCA: *Paketin uygulamasıyla ilgili olarak IMF'nin Türkiye'ye bakışı nasıldır?*

ÖNAL: Programımızın en büyük özelliği bir kriz sırasında krizden çıkmak için oluşturulan bir program olmamasıdır. Dolayısıyla programın şekillendirilmesi

büyük ekonomik potansiyel, Türkiye'nin önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Yaptığım tüm uluslararası görüşme ve ziyaretlerde ve IMF ve Dünya Bankası üst düzey yetkilileri ile yaptığım temaslarda uygulamada olan Programımızdan büyük övgü ile söz edilmekte ve Hükümetimiz böylesine kapsamlı bir programı uygulamadaki başarısından ötürü takdir toplamaktadır.

LONCA: *IMF'nin çeşitli zamanlarda Türkiye'ye yönelik paketler önerdiği biliniyor. Bugüne kadar başarılı olunamamasının nedenleri nelerdir?*

ÖNAL: Konuya başka bir açıdan yaklaşmak istiyorum. IMF ile yapılan stand-by anlaşmalarının kimisi süresi dolup bitmiş kimisinde ise siyasi irade gösterilmeyip program hedeflerine ulaşamadığından program bitirilmiştir. Türkiye'de şimdiye kadar uygulanan en kapsamlı programlardan birinin bizim programımız olduğunu ifade edebilirim. Kanımca diğer programların başarısız olması kredibilite eksikliğine bağlıdır. IMF ile program yapmadan önce de geçtiğimiz yıllar içinde enflasyonu indirmeye yönelik çabalar içine girilmiş

ancak sıkı bütçe politikaları uygulanmasına rağmen başarı sağlanamamış faiz oranları daha aşağı seviyelere düşürülemedi. Programımızı şekillendirirken bu gerçeği göz önüne aldık ve kredibilitesi yüksek ve arkasında güçlü siyasi irade bulunan bir program ortaya koyduk. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yıllardır kasalarda saklanan IMF ile yapılan stand-by düzenlemesi metnini ilk kez aleni hale getirdik ve internet aracılığıyla tüm kamunun bilgisine sunduk. Uygulamada gösterdiğimiz kararlılık da programa olan inancımızı kanıtladı. İşte tüm bu koşullar altında programın kredibilitesi hem iç hem de dış ekonomi ve finans çevrelerinde arttı ve programımız enflasyon derdinden kurtulmak isteyen halkımız tarafından kabul gördü. Bence bu iki faktör; şeffaflık ve halkın desteği programın şimdiye kadar başarılı şekilde yürütülmesinde en önemli rolü oynamıştır. Diğer uygulamaya konan programlara halkın inancının olmaması ve programın arkasında siyasi iradenin ağırlığının hissedilmemesi programların sürdürülememesine sebep olarak gösterilebilir diye düşünüyorum □

“Maliyedeki aksamalar Karlofça ile açığa çıktı”

Osmanlı devletinin mali açıdan belirgin şekilde sıkıntıya girmesi daha 17. Yüzyılda ortaya çıkmış bir durumdur. Mali sistemin üç saçayağı olan merkez maliyesi, tımar sistemi ve vakıflar arasındaki denge mali açıdan bu yüzyıldan itibaren bozulmaya başlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin tarihi toplumsal sistemin değişimi sorunu açısından ele alınabilir. Bu ise, toplumsal sistemi oluşturan yapıların bir veya birkaç bölümünde ortaya çıkan değişimin diğer yapılar ve onların gerisinde var olan insan unsuru tarafından kabulü, bu değişim karşısındaki tavır alışı ve eylemini gündeme getirir. Bu yönü ile yapılacak bir inceleme gerek klasik dönem gerek yenileşme döneminde ortaya çıkan mali sorunların açıklanmasında kolaylaştırıcı, insan unsurunu katması nedeniyle de bir o kadar da zorlaştırıcıdır.

Mali göstergelerde ortaya çıkan uzun dönemli tekrarlar önce belirli bir alanda, daha sonra da gittikçe toplumsal sistemin birçok yapısı ve katmanında toplumsal düzeyde yaşanan değişimin göstergesi olarak izlenebilirler. Örneğin; 1645 tarihinde başlayan ve 25 yıl süren Girit savaşı mali sonuçları itibarıyla Osmanlı Devleti'nin yeni bir döneme girişinin açığa çıkan işaretlerinden birisidir. Benzer şekilde yine bu yüzyılda yaşanan Erdel isyanı, ardından girilen Avusturya savaşı, Rusya, Lehistan ve Venedik ile yapılan savaş Karlofça anlaşması ile sonuçlanırken aynı zamanda

Osmanlı mali sistemindeki aksaklıkları da ortaya çıkarmıştır. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren kronik nitelikte bütçe açıkları görülmüştür. Karlofça anlaşmasını takip eden yıllar gelir-gider dengelerinin sağlanmasındaki zorlukların açığa çıktığı tarihtir. 18. Yüzyılın ilk üç çeyrek asrı yapısal değişim gerçekleştirilmeden gelir gider dengesinin sağlanmasına çalışıldığı yıllardır. Bu yüzyılın son çeyreği ise içine girilen yeni savaş ortamında yapısal nitelikli tedbirlerin alınma gereğinin ortaya çıktığı, mali kriz ile askeri krizin bütünleştiği yeni bir dönemdir.

Osmanlı devletinin mali açıdan belirgin şekilde sıkıntıya girmesi daha 17. Yüzyılda ortaya çıkmış bir durumdur. Mali sistemin üç saçıyağı olan merkez maliyesi, tımar sistemi ve vakıflar arasındaki denge daha başından bu yüzyıldan itibaren bozulmaya başlamıştır. Sistemin işlediği önceki dönemde, mali sıkıntılar bu üç yapıdaki küçük oynamalarla sistemde herhangi bir değişime neden olmadan çözüme kavuşturulabiliyordu. Ancak, özellikle merkez maliyesini rahatsız etmeyen savaş giderlerinin finansmanı konusu 17. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren merkez maliyesinin yükü haline gelmeye başlamıştır. Uzayan savaşlar askeri giderlerin daha büyük bir kısmının Hazine-i âmire ile Enderun hazinesini tarafından karşılanması gereğini ortaya çıkarmıştır. Saçıyağında oynama anlamına gelen ilk ciddi tedbir mevcut mali dağıtımını yeniden ayarlamak şeklinde olmuştur. Bu aşamada devlet klasik sistemi dışlayan daha büyük bir müdahale yapmaktan kaçınmıştır. Süreklilik kazanan bütçe açıklarının kapatılması için alınan tedbirler iç hazineden borç alınması, para taşıması gibi klasik tedbirlerdir. Sağlanan gelirlerin sorunu çözmemesi üzerine bunlara ilave olarak önce devlet ricali ile zengin şahıslardan “ımdadiye” adı verilen borçlanmalar yapıldı. Yüzyılın sonunda ise daha kalıcı bir tedbir olarak “malikane sistemi” uygulamaya konuldu. Malikane uygulaması daha sonraki yüzyılda tımar sahalarının mukataa haline gelmesi, hasların da malikane sistemi içine alınması tedbirini getirmiştir. Dirliklerden mahallinde tahsis olunan gelirlerin doğrudan merkeze aktarımı demek olan bu uygulama saçıyağındaki dengenin bozulması demektir. Tımar alanları merkezi otoritenin ilk müdahale alanı olmuştur. Merkeze aktarılan tımar alanları uzun dönemde mali bunalıma bir çare olamadığı gibi taşradaki bölge yöneticilerinin de mali sorunlara düşmelerine neden olmuştur. Bu durumda ilave bir tedbir olarak avarız vergileri uygulaması başlatılarak yaygınlaştırılmıştır.

18. yüzyılın ikinci yarısı artık savaşların kayıplarının sıklaştığı bir dönemdir. Bu ise yeni finansman zorlukları ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan yeni harcamaların artık

karşılanmasında zorluk yaşanan, dolayısı ile sosyal grupların gelir paylaşım mücadelelerinin daha açığa çıktığı yıllardır. Bu yüzyılın sonu artık mali sorunlar ile askeri sorunların iç içe girdiği, mali bunalımın çözümü için devletin klasik sistemi değiştirmeyi göze aldığı yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.

Dönem sonunda artık bütün tasarrufa rağmen ortaya çıkan bazı giderler gelecek dönem gelirlerini de ipotek altına almaktadırlar. Bazı giderler gelecek yıllara ait gelirlerden karşılanmakta, bazı giderler ise sonraki yıllara bırakılmaktadırlar.

Yüzyılın son bütçeleri yukarıda belirtildiği gibi mali bir buhranın yanında askeri kriz ile mali krizin bütünleştiği bütçeler olmuşturlardır.

18. Yüzyılın ilk üç çeyrek asrı yapısal değişim gerçekleştirilmeden gelir gider dengesinin sağlanmasına çalışıldığı yıllardır. Bu yüzyılın son çeyreği ise içine girilen yeni savaş ortamında yapısal nitelikli tedbirlerin alınma gereğinin ortaya çıktığı, mali kriz ile askeri krizin bütünleştiği yeni bir dönemdir.

Gerek asker sayısındaki artış gereği gerek maaş ve teçizat harcamalarındaki artışlar mali krizin askeri boyutunu derinleştirmiştir. Dengeyi sağlayamamanın ilk belirtisi masrafların sürekli olarak gelir artışının üzerinde artması, gelir gider açığının büyümesidir. Hazineye ganimet olarak bir miktar girmemesi, sürekli harplerin ekonomi üzerindeki tahribatı, nihayet saray masraflarının yanında sık sık vuku bulan cülûsların ulûfeyi gerektirmesi, paraya duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Mesela III.

Mustafa'nın tahta oturmasından sonra verilmesi gereken cülûs bahşişi için Hazine-i âmirede para bulunamamış, Enderun-ı hümayun hazinesinden borç alınmıştır. Aynı şekilde I.Abdülhamit tahta çıktığında hazinenin yetersizliği nedeniyle cülûs bahşişi ödenememiştir. Böyle durumlarda başvuru çözümler içinde sikkenin taşıması, vergilerin artırılması, yeni vergilerin konulması, esham uygulaması, mukataaların malikane olarak satılması yanında, özellikle dış borç alma fikrinin de girmiş olması içine girilen dönemin göstergesidir.

Yüzyıl sonunda devlet, ilk aşamada toplumsal sistemi yeniden oluşturacak nitelikte olmayan, yeni bazı tedbirler alma yönüne gitmiştir. Öncelikle mali yapının yeniden düzenlenmesi, bu doğrultuda da merkez maliyesinde yenilikler yapma çabası içine girilmiştir. Çoklu hazine uygulaması ve merkezileşme bu tedbirlerdendir. Ancak karar alıcı otoritenin tercihleri klasik dönem sosyal ilişkilerini de değiştirmeye boyuta ulaşacaktır. Bu ise değişimin kısa bir zaman dilimi içinde toplumsal yapının diğer alanlarına da yansımaya neden olacaktır. Nitekim kısa bir zaman sonra, Tanzimatla başlayan yeni dönemdeki tedbirler hem kamu kesimini hem he toplumun birçok katmanını da içine alacak şekilde özel kesime yeni bir düzen getiren tedbirler olarak ortaya çıkmıştır.

Bu dönem devletin mali açıdan da merkezileşme ve giderlerde ortaya çıkan artışlara karşılık gelirleri de daha geniş ölçüde kontrol altına alma çabalarına sahne olmuştur. Ancak toplumsal sistemin diğer alanlarında olduğu gibi mali alanda da bu değişimin bütün gerekleri ile sağlanabildiği söylenemez. Kırım Savaşı sonrası içine girilen yeni borç dönemi bir yönü ile mali bağımsızlığı ve sonrasında siyasal otorite kullanımını kısıtlarken diğer yanda olumlu gelişmelere de neden olmuştur. Klasik yapının değişiminde ortaya çıkan engellerin aşılmasında bu dönemde kurulan Düyün-ı Umumiye İdaresinin önemli katkıları olmuştur. Devletin kontrol ettiği gelirlerde

önemli artışlar sağlayan Düyün-ı Umumiye İdaresinin etkinliği aynı zamanda, dönemin koşullarına uygun şekilde toplumsal değişimlerini gerçekleştirmede zorlanan toplumların hangi bedeller karşılığında dünya ile bütünleşme süreçlerini yaşadıkları hususuna da ışık tutacak bir örnektir □

borcu veren şartı koyar

Röp: Refik TUZCUOĞLU

LONCA: Osmanlı'nın son dönemlerde borç batağına girdiği görülüyor. Bunun nedenleri nelerdir?

Prof.Dr. İlber ORTAYLI- Şimdi cemiyetin müesseseleri değişiyor. En başta ordu ortadan kaldırılmış. Donanmada ve orduda bir islahat sözkonusu. Tabi o zaman bir ordunun modernleşmesi bugünkü kadar pahalı olmasa da, ateşli silahlar bölümlerinde merkezi orduların modernleşmesi çok pahalı. Ayrıca ıslahın sınırlarını aşan bir reform ve masraf silsilesi getiriyor. Yani subay yetiştirmek için; okul, cerrah, veteriner gerekiyor. Bunların hepsi çok pahalı okullar. Dört duvarla, bir öğretmenle falan bitecek iş değil. Ve bütün bunlar için yeni bir vergilendirme. Şimdi bir taraftan bu ordu kurulurken diğer taraftan büyük devletlerden biri olduğu için derdi de büyük olan bir devlet. Dış dünya ile diplomatik-barışçı ilişkiler yoluyla birtakım manevraları götürdüğü gibi muharebelere de giriyor. Nitekim işte Kırım Savaşı. Bu maalesef bardağı taşıran son damla olmuştur. Çünkü bu askeri masraflar çok pahalı. Alınmasa mümkün değil. Devlet maalesef klasik yöntemi değiştirmek zorunda. Ve muhtemelen de üretimle karşılayamayacağı bir tüketim içinde. Devlet önce bir üretimde bulunur. Sonra da ordusuna maliyesine derinleşir. Burda ise çağa ayak uydurabilmek için işte marksist litaratürün üç yapısal modernleşme dediği bir modernleşmeyi götürmesi lazım. Bunu sizin üretiminiz karşılamıyor. Fabrika üretiminiz yok. Tarımınız bunu sağlayamıyor. Sağlayamadığı için borçlanma durumunda kalıyorsunuz. Şimdi bu borçlanmadan sonra zirai reformlara, sınai reformlara giderseniz büyük bir mesele yok. Galiba bugünkü Türkiye bunu başaracak durumda. Ama bütün bunları yapamazsanız, sadece zaruri olan ilk aşama yani askeri ve idari modernleşme safhasında kalırsanız, o borç artarak gider. Şimdi bütün mesele böyle masrafların, böyle bir modernleşmenin olduğu cemiyette, siz eski dünyaya ait bir mali sistemle yaşayamazsınız. Yani Osmanlı Devleti'nin en büyük sorunu vergi kaynaklarını

Şimdi borç şartlı verilir. Şuraya kullanacaksınız diye. Ankara Üniversitesi kütüphanesine Fransa hükümeti büyükelçiliği yardımda bulunuyor her sene. Karşılığında ancak Fransadan kitap ısmarlayabiliyoruz. Bu borç vermenin şartıdır. Şunu yapacaksın, bunu yapacaksın malzemeyi burdan alacaksın.

iyi tesbit edip bunları sağlıklı vergilendirememesi. Bu çok önemli. İnsanlık tarihinde asıl problem bu. Mısır niye büyük devletti? Eski Mısır vergilendirmeyi iyi yaptı. Roma niye imparatorluk oldu? Mısır'ı aldığı zaman bu sistemi kaldırdı. Şimdi siz bu kaynakları tesbit edip bunları vergilendirip, o vergiyi doğru toplama ve bu asra uygun bir şekilde envanteri yapabilme hususiyetiniz yok ise ciddi probleminiz var demektir. Geçen asırlarda vardı o düzenleme. Önceki çağlarda sizin Türk devlet geleneğiniz ve o devletin gelirleri yeterliydi. Ama şimdiki Türk devleti o değil. Yani eğitimle uğraşacak, sağlıkla uğraşacak, daimi bir ordu besleyecek, ve bu teknik bir ordu. Bunun için gerekli geniş bir bürokrat kadroya sahip olmak zorunda. Bunları nasıl karşılayacak. Kendi kaynakları yetmiyor. Kendi kaynaklarını üstelik kontrol edip kayıt da edemiyor modern bir şekilde. Dolayısıyla 18. ve 19. asrın ilmi dahilinde bütçe yapmak, varidat ve mesarifati önceden öngören ve ona göre harcama yapıp vergi toplayan devlet tekniğini ve mali tekniklerini alamamışlar. Bunu nasıl alıyor. Reformla alıyor. İşte mekteplerini kuruyor. Adam yetiştiriyor. Fransız mali mevzuatını, harcamalarını, kontrol sistemini getiriyor. Divanı Muhasebatı kuruyor mesela. Asıl önemlisi bu devlet hiç bir şekilde bir takım nesnelere kendi kavrayamadığı için bu iş Duyuni Umumiye'ye devredilir. Şunu açık söylemek lazım. Bir nevi hacizci, alacaklarının idaresi demek olan Duyuni Umumiye sayesinde Türkiye modern maliye sistemini öğrenmiştir. Modern vergilendirmenin gereği olan vergileri toplama, tesbit gibi hususları öğrenmiştir. Mesela iltizam sistemiyle ilgili, (İltizam da bir nevi mali bir kol çünkü) artık bir bölgeden öngördüğün bir geliri alıp ona göre masraf yapacaksınız ve bu işi bir adama ihale edeceksin. Onunla yapamadığın bir işi Duyuni Umumiye geliyor yapıyor. Ve orda maliyeciler yetişiyor. Mesela Cavit'in Duyuni Umumiye adamı olması tesadüf değil. Dolayısıyla bu memlekette vergi toplama, vergi kaybetme, tahdit, bunların alınıp masarifata dönüştürülmesi maalesef bu yabancı kuruluşla olmuştur.

LONCA: Hocam Osmanlı'nın dinamik bir yapısı da var. Kendini modernize edememesinin nedenleri neye bağlıyorsunuz? Yeterli entellektüel birikimleri mi yoktu?

ORTAYLI: Evet. O gün de yoktu, bu gün de yoktur. Çok uzun zaman Türkiye, çağdaş maliyenin, iktisadın tekniklerine, bilgilerine sahip insanları yetiştirememiştir. Ve Türkiye'de devlet bu insanları yeni yeni çıkarmaya başladı. Bu çok ilginç bir şey. Bu aldığımız memurlar yurtdışına gidip yetişiyor ve bir şekilde öğreniyor. Daha da garibi bunlar özel sektöre geçiyor. Fakat özel sektör sanıldığı kadar büyük bir rol sahibi değil. Bu iş yine

devletten geliyor. Şimdi tabii bunun üzerinde durmak gerekiyor. Yani Devlet aynı zamanda bir nevi anti devletçi bir mali sistemin iktisadi dönüşümde yuvası oluyor. Orda yuvalanıyor. O bakımdan tabii bunun üzerinde ısrarla durmamız gerekiyor. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu bu gerilemiş, mali kontrol kuramayan sistemi de kendi değiştiriyor. Çok önemli, buna dinamizm diyorsanız dinamizmdir.

LONCA: Hocam Batı'nın Osmanlı Devleti'ne borç verme yaklaşımının da Osmanlı'nın kendi içindeki bir takım hareketliliklerine müdahale ettiği de görülüyor. Kitabınızda da bunlardan bahsediyorsunuz. Örneğin demiryollarının yapılmasında bir takım müdahaleler söz konusu. Osmanlı'nın genel anlamda

Cumhuriyetçilikle, imparatorculuğun kültürel planda ayrımı söz konusu olamaz. Türkiye'nin tarihi ve kültürel müesseselerine dönmesi gerekir. Dinine karşı daha soğuk kanlı ve daha anlayışlı bakmak zorundadır.

Batı'yla borç ilişkisi nasıl gerçekleşmiş. Yani Batı verdiği borçlardan sonra Osmanlı'ya siyasi anlamda bir takım müdahalelerde bulunmuş mu?

ORTAYLI: Bulundu tabii. Şimdi borç şartlı verilir. Şuraya kullanacaksınız diye. Bizim Ankara Üniversitesi Kütüphanesi'ne Fransa hükümeti büyükelçiliği yardımıyla bulunuyor her sene. Karşılığında ancak Fransa'dan kitap ısmarlayabiliyoruz. Hemen de geliyor. Yani bu mesela borç verirken şarttır. Şunu yapacaksın, bunu yapacaksın malzemeyi burdan alacaksın. Adam sana borç verirken demiryolunu İngiltere'ye yaptırmaz. Kaldığı demiryolları şirketleşme halinde. Şöyle bir sorun var. Bu demiryolları birbirlerinin sahalarına girmemiş. Mesela Afyon'da iki istasyon vardı eskiden. Biri İngilizlerin uzattığı diğeri Almanların. İkisinin birbiriyle bağlantısı yok. Yani sana borç verip te, kendisine karşı kullanılacak zırlıya müsade

etmez. Bütün bunların üzerinde durmak lazım. Tabii borç bir kontrolü getirir.

LONCA: Getirdiği çok ağır sonuçlar var mı? ORTAYLI: Var tabii. Borç çok ağır bir şeydir. Ödemesi çok zordur. Hele hele bir de bunu ödeyecek mekanizmalarınız yeterince gelişmemişse. Osmanlı'nın aldığı borçlar çok yüksek meblalar da değildir ama yüksek ödemeler yapmıştır. Cumhuriyet döneminde de ödendi o borçlar. Hatta kanıtlanma durumunda değilim ama Güneş Taner, "son ben ödedim Osmanlı borçlarını" dedi. O zaman yüz seneyi geçiyor ödemeler.

LONCA: Osmanlı'nın ciddi borçlar aldığı dönemlerde sarayların inşa edildiği de görülüyor. Bunlar zor zamanda yapıldığı için bir takım tenkitler de alıyor. Yani devlet mekanizmasında da bir çürümüşlük var mı? ORTAYLI: Hayır. Yani o saray hikayesi çok mühim değil. Onu bilmeden konuşuyorlar. Şimdi 19. asır Topkapı Sarayında yaşamış.

Yani o çağda devletin evinin Topkapı Sarayı olması mümkün değil? O başka bir devrin kendine has mütevazı bir estetiğidir. Hatta Topkapı'da da çok hoş parçalar var. Tadilatlar falan var. Ama 19. asır devletin evi topkapı sarayı olamaz. Onun için öbürleri yapılmış. Onlar da aslında mütevazı şeyler. Çarların yazlık sarayı kadar saraylar. Bizimkiler mütevazı saraylardır aslında. Yani sarayla batmış değildir devletin maliyesi. Fakat devletin toparlanması çok zor. İşte mesela zanaatkar nitekim ayrı grupların elinde toparlanmış. Onların bir araya gelip bir iş çıkarması zor. Devlet ayrıca Lonca'ların iflas etmesine o insanların sefil olmasına göz yumamıyor. Onun için öyle vahşi bir kapitalist kalkınma götürmeyen, yani daha çok eski zanaatçılarla birşeyler yapalım diyen bir anlayış var. O da olmaz. Türkiye'nin esnafı büyük yatırımlar yapmaya kabiliyetli bir adam değil. Bu, bugünde böyle. Bir takım adamlar taşeronluk yapıyorlar ama büyük bir sermaye birikimine müsait bir şey değil. Bu esnaf kasası. Onun için bu ahilikle falan iş yürümez. Bizim yapacağımız mühim iş, büyük sanayiye bir etik bir ahlak verebilmek. Onu verebiliyor musunuz? Nasıl verilir onu bilemiyorum ama çok önemli.

LONCA: Dejenere olmuş bir müesseseyi düzeltme tarzında değil de yıkıp işte yenisini yapma tarzında bir yol izlenmiş. Lonca teşkilatının akibeti de böyle oldu diye bir tenkit konusu var. Yani modernize edilebilirdi. ORTAYLI: Loncaları Osmanlı kaldırmadı. Onu Cumhuriyet kaldırdı. Bir süre devam etti. Mesela biri şikayet edildiği zaman piri durumundaki adam, kazmasını getirsin falan diye müeyyideler koyuyordu. Yani sanatını takip ediyor. 1950'lerde 60'larda vardı bu iş. Ama piyasalar açıldığı için kazanç hiç bir hüküm dinlemedi.

LONCA: İç gümrükler konusu da esnafta zorluyor.

ORTAYLI: Ama onlar çok büyük bir gelir kaynağı

LONCA: Yabancılar için durum nasıl?

ORTAYLI: Onlar içinde aynı. Taşınırken o mal iç gümrük ödeniyor. Yani yurt içinde tıpkı Türk Hava Yolları gibi kendi başına bir taşıma yapıp da muaf olmuyor. İlk limandan içeriye o da öyle gidiyor. Fakat orda başka türlü bir hikaye var. Dıştan gelen mal, saf endüstri mamülatı. Düşük kaliteli, gözalcı ve ucuz. Kitle üretiminden çıkmış. Bizimkilerin yaptığı manifaktür örneği baş edemiyor onunla. Daha güzel ama, o güzellik millete görünmüyor. Mesela kumaşa, tekstilde Türk milleti kesinlikle güzelim Osmanlı işini bırakıp, menchester dokumalarını desen olarak beğenme gibi bir görgüsüzlüğe düşüyor. Yani tıpkı eski güzel sedirlerimizi atıp, berbat koltuklar koymak gibi. Bu değişiklik milletlerin masum isteğidir. Tabii burada yeni bir pazarlama sözkonusu değil. Yani onu biz

düşünememiştir. Böyle müşteriye hitap yoktu Türkiye'de. Bu yeni yeni başladı. Ben gençken bile bu memleketin sanayicisi piyasadaki zevk araştırmasını beğeniyi tesbit etmez, ona göre de bir şey geliştirmeyi düşünmez. Halen de böyledir. Şimdi mesela bir sürü otomobil sanayi var. Birşey var mı bunlarda araştırma diye. Yok. İşte o devam ediyordu. Şimdi şimdi değişiyor.

LONCA: Başka bir soru. Duyunu Umumiye idaresi siyasi otoritenin kullanım alanındaki anlamı neydi?

ORTAYLI: Herkes mali alacağını ve menfaatını teminat altında tutmak ister. Bu çok önemli bir şeydir. Kaptırmaz size. Sovyetler borçları inkar etti, ödemedi. Zor durumda kaldı, ödemeye başladı. Bu kadar açık. Ve parayı veren de onu teminat altında tutmak ister.

LONCA: Osmanlı'ya mali açıdan baktığınızda ip şurda koptu diyebileceğimiz bir olay veya dönem var mı?

ORTAYLI: Böyle bir analizi iktisat tarihinde yapamayız. Siyasi tarihte olabilir. Mesela Karlofça hakikaten bir dönüm noktası. Büyük toprak kaybı var. Ama iktisat tarihinde, resmi kesin tarihler tesbit etmek zordur. Asırlarla konuşmak daha doğru olur. Birinci cihan harbi, komünist bloğun ortaya çıkışı falan tamam. Mesela bizim Karadeniz'in batısı. Karadeniz hinterlandsız kaldı. Ondan sonra çöküntü başladı ama, tek unsur gene o değildirdir ve o kadar çabuk da göremezsin onu.

LONCA: Hocam ben aranızda yer alan Osmanlı haritasına bakıyordum. Büyük bir coğrafya. Siz de o dönem tarihini araştırmış bir bilim adamısınız. Ne düşünüyorsunuz?

ORTAYLI: Nihayet bu büyük bir imparatorluk. Bir milletler mozayığı. Bir kültür. Ve şunu ifade edeyim. Bu gün Türk insanı bunu anlamaktan aciz. İki açıdan aciz.

Birincisi, bu tarihi anlamıyor, kavramıyor, öğrenemiyor. İşte bunlar haydut, yağmacı, kardeşini öldürdü. Yok ordusunu doğradı Yeniçeriliğin kaldırılması için gibi

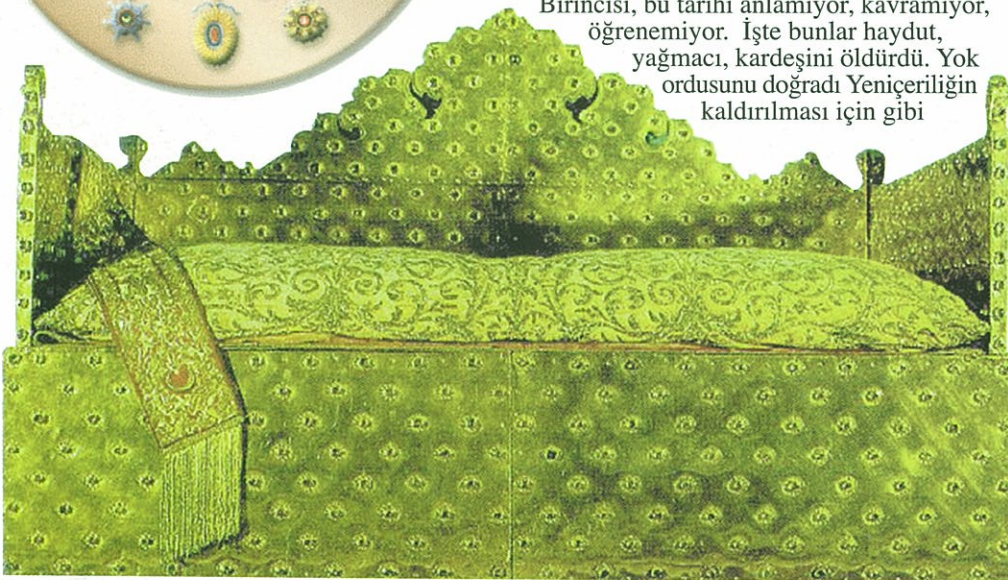
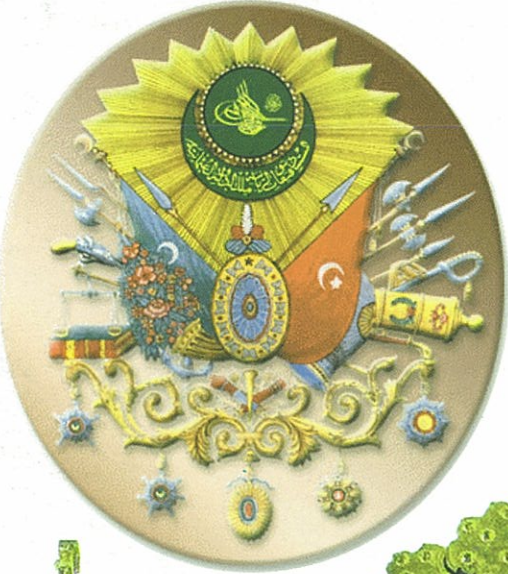
değerlendirmeler yapıyor. İşte bu üretmemiş falan. Bunu diyen adamların mesela en hafifi iktisat tarihi bilgisi yok. Çok sathi bir bakış bu. Mesela kültürü yok diyor. Varsa bile sen ne anlayacaksın. Bir ikinci takım da var. Çok müthiş bir hayal içinde. Mesela bu imparatorluğu çok çiftleştirme merakı içinde. Bunu yapamazsın çünkü çok başka türlü renkler var bu imparatorluğun içinde. Başka türlü kozmopolit falan. Dilimiz bu imparatorluğun resmi dili ama unutma burda başka şeyler de var. Bunu bilmek lazım. Bu zihniyet sağda da yok. Osmanlı Tarihini bunların hiç biri etüt edemez. Birincisi zaten kafası bozuk Türkçe bile bilmiyor. İkincisi de malesef bu imparatorluğun kültürel yapısını kavrayacak bir anlayışı yok. Ve buna yönelik bir ilmi yöntemle de etüt edemez. Çok önemli bir olay Osmanlı İmparatorluğu. Bizler onun devamıyız.

LONCA: O günlerde yaşanan bir takım olumsuzluklar bu gün de devam ediyor mu? Bu güne gelindiğinde benzer bir takım sorunlar hala yaşamaya devam ediyor mu? Yoksa önünü bir yerde kesmişiz de, yeni sorunlarla mı uğraşıyoruz?

ORTAYLI: Hayır yeni sorun değil ama, bizde de işte dış borç var. O nasıl halledilir bilemiyorum. Müthiş bir iç borç var. Fakat bunlar belli. Yani bu borçları da gene iktisadi zaruretle mesala doğudaki iç harp dolayısıyla sırf almışız. Asayiş meselesi bu borçların kabarması. Türkiye'de geçen asırda olmayan bir şey müthiş bir yatırım, müthiş bir toplumsal dinamizm, işletme, etrafa açılma gibi öğeler de var. Ümit ediyoruz ki birinci harici olaylar tekerrür etmeyecek. İkincisi devam edecek. Bürokrasi hizaya gelecek küçülecek. Ve bürokratik harcamaların arkası gelecek. Yani bunların sağlanması lazım.

O zaman Türkiye daha iyi olacak. Ümitvarız LONCA: Hocam sohbetimizin sonuna doğru yaklaşıyoruz. Şu an Türkiye'deki iktisadi dinamizm ve hareketliliği nasıl buluyorsunuz?

ORTAYLI: Söylemek istediğim iki tane husus var. İstanbul burjuvazisi iflas etmiştir yaratıcılık olarak. Bu bize özgü değildir. Bütün milletlerin tarihinde bu görülür. Mesela İngiltere'nin o parlak burjuvazisi bu gün iflas etmiştir. Yenilenmezlerse hayır yoktur o memleketten. Fransa için aynı şey söz konusudur. Bu meseleyi düşünmek lazım. Yani İstanbul burjuvazisi iflas etmiştir. Yaratıcılık olarak iflas etmiştir. Kültür-görgü olarak yetişmemektedir yeni Türkiye'ye. Müteşebbis olarak da öyle. Son Türkcell olayı. Adamlar anlamıyor projeyi ve reddediyorlar. Yenilenmek lazım. Onun için Anadolu'nun öne geçmesi lazım. Yani Anadolu öne geçecek. Geçmesi lazım, dirilmesi lazım. Hem böyle herşeye açık dinliyor, son derece cesur, gözüpek. Tabii kendine göre protestan

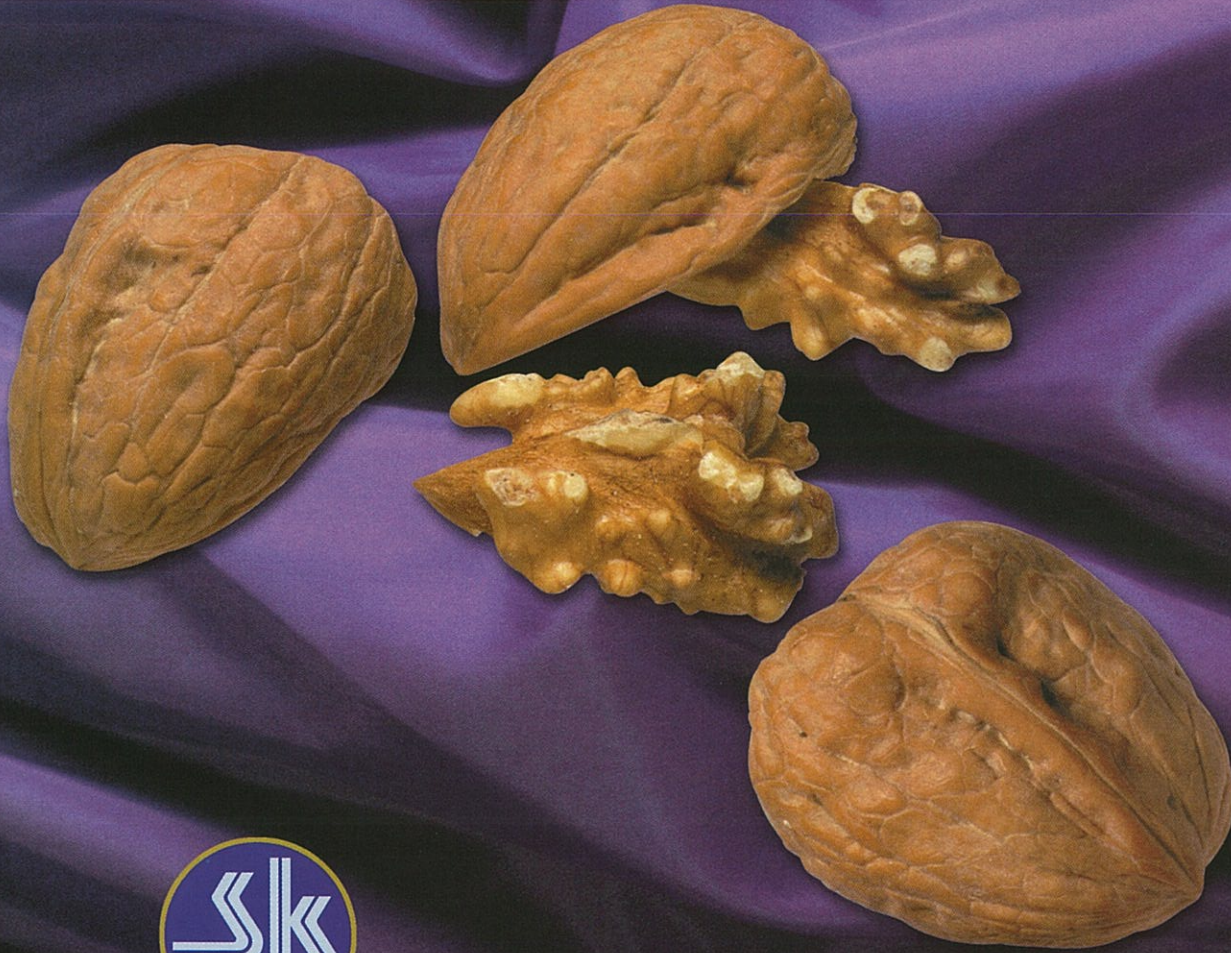

Günümüzde ambalajın önemini kabul ediyor ve ambalajsız ürün almamaya oldukça dikkat ediyoruz.

Yaratılan doğal ürünlerin alıp mümkün olanın en en ...çünkü, sizler var oldukça

ambalajını kendimize örnek iyisini sizlere sunuyoruz. bizler de var olacağız....

ŞEKEROĞLU
kimya-plastik sanayi ve tic. a.ş.

1. organize sanayi bölgesi çarman sk. no. 1-3 42300 konya - türkiye
tel: 00. 90. 332. 248 23 03 (pbx) fax: 00. 90. 332. 248 23 03
web sitesi: www.sekeroğlu.com.tr e-posta: info@sekeroğlu.com.tr

bir ahlakı var. Çünkü burjuvazi tüketimini gizlemek zorundadır halktan. Japonya'da bu var. Ortalara çıktığın an büyük sınıf çatışmaları, büyük yabancılaşmalar, büyük ahlak bunalımları başlar. Alt sınıfların dünyalarını alt üst edersin. Buna hakkın yok. Şimdilik alt sınıflar dindarlıkla bunu örtüyorlar. İlerde ne olacağı belli değildir. İlerde o da yetmeyebilir. Kaldığı biz bir yandan da adamlara hiç luzumsuz şeyler üretiyoruz. İkinci unsur tabi nüfustur. Nüfusu tükenen bir toplumun yaratıcı olması mümkün değildir. 60'ların dinamik İtalya'sı hem sanayide, hem ticaret'te, hem de sosyal hayatta yok, ölü. Türkiye'nin nüfusu Orta Anadolu'da durdu. Doğu artıyor. Bu kalifiye olmayan bir nüfustur. Problemi de bir nüfustur. Fakat Türkiye bu nüfusu yenileyebilir. Yani Balkanlardan falan nüfus getirebilir. Bunu yapması lazım. Yani oralarda nüfus tutmanın artık bir manası yoktur. Ve de hatta dağılan Sovyetlerin muhayyen mntıklarından nüfus getirmeli. Mesela artık Ahıska Türklerinin oralarda tutulması luzumsuzdur. Getirilmesi lazım Türkiye'ye. Üçüncüsü tabi kültür meselesidir. Malesef Türkiye böyle Osmanlılıkmiş, Türkiye Cumhuriyetçiliğiymiş gibi sevdalardan vazgeçmelidir. Cumhuriyetçilikle, İmparatorculuğun kültürel planda ayrımı sözkonusu olamaz. Bu şekilde Türkiye'nin tarihi, kültürel müesseselerine dönmesi gerekir. Dinine karşı daha soğuk kanlı ve daha anlayışlı bakmak zorundadır. Çünkü bu din sadece seni tehdit eden dış mihraklı yobazların dini değil, büyükannenin dinidir. Ve büyükannen kadar sıcaktır, yakındır ve senindir. Önce böyle düşünmen lazım, gerisi ayrı. Bir takım dini akımların arkasında dış mihraklar da bulunur tamam ama. Düşün

ki İslam ilk önce senin büyükannenin dinidir. Böyle kendi başına Durkheim'ci bir cemiyet inşa edemezsin. Kimse buna muhaffak olamadı zaten. Bu işleri bırakmak lazım. Bunun din devletiyle falan alakası yoktur. Bu bir kültür meselesidir. Son safhada şunu söylemek gerekir. Türkiye ittifaklar konusunda, bir tarikat mümini gibi hareket edemez. Türkiye'de Dışişleri Bakanlığı kuvvetli bir bakanlıktır. Balkanlara ve Ortadoğuya göre bir ananesi vardır. Değerli insanlar vardır. Fakat maalesef bu insanlar, herhangi bir tarikat üyesi kadar cezbe halindedirler. Dün Nato'nun üyesiyiz diye cezbe içindeydiler. Bugün Ortak

İstanbul burjuvazisi iflas etmiştir. Yaratıcılık olarak iflas etmiştir. Kültür-görgü olarak yetişememektedir yeni Türkiye'ye. Müteşebbis olarak da öyle. Son Türkcell olayı. Adamlar anlamıyor projeyi ve reddediyorlar. Yenilenmek lazım. Onun için Anadolu'nun öne geçmesi lazım. Hem böyle herşeye açık dinliyor, son derece cesur, gözüpek. Tabii kendine göre protestan bir ahlakı var.

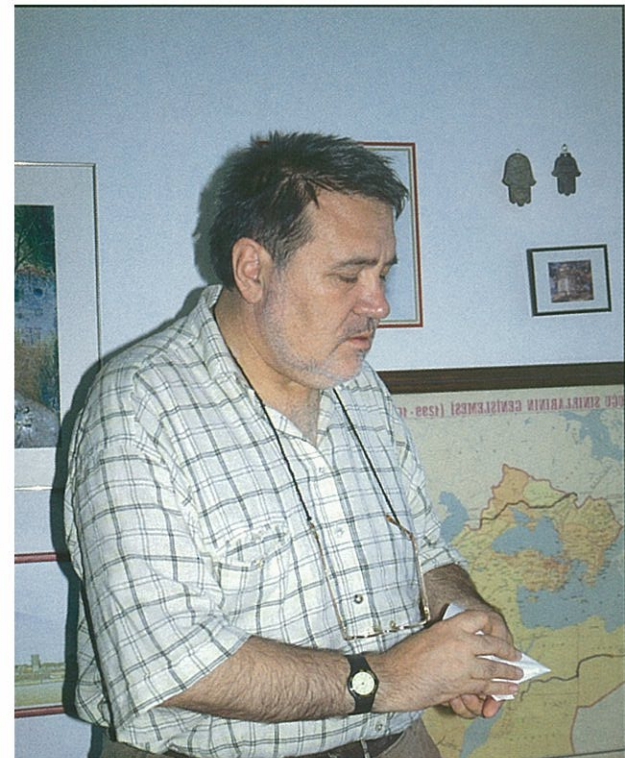
Pazar. Bunlar ittifaklardır bu kadar. Ve siz burda yabancı ve soğukkanlı olmak zorundasınız. Yani hiç bir yeri benimseyemezsiniz. Sen bunları geçici, gerekli işte neresinden girdik, neresinden çıkarız icabında diye de bakman gereken hücrelerdir. Fazla bulaşılmaz yani. Bulaşırsan belaya girersin. Hiçbir şeyin partizanı ve mümini olamazsın. Çok açık bir şekilde söylüyorum. Malesef bunu bilemiyorlar. Türkiye ittifaklar araması gereken bir ülkedir. Devamlı ittifaklar arayacak. Devamlı onunla olacak, diğeriyle olacak, ötekiyle olacak. Yani İslam Birliği'ne girdim ama işte bilmem neli girerim. Niye? Ona da öyle girersin. Evet biliyoruz pek işe yaramaz bir konferans olduğunu. İslam Konferansı örgütünün en işe yarar bölümü İRCİCA'dır. Kültür bölümü. O da bizdedir zaten. Tamam, işte o kadar. Bu böyledir çünkü

İslam ülkelerinin hiç biri zaten bizim kadar değildir. Hacim bakımından da kabiliyet bakımından da. Yarın bir başka birşey yaratır oda bizde olur. Böyle bütün o dünya ile bir şekilde işbirliği içinde olman gerekir. Avrupa Birliği tamam girebiliyorsan. Ama mümini olma. Zaten AB'nin geleceği de pek parlak görünmüyor. Rica ederim sormak lazım. Çekoslovakya hadi küçük bir yer. Macaristan, Romanya, Yunanistan orda öyle duruyor. Biliyormuyuz biz bu ülkelerin ne olduğunu, kapasitelerini. Bunların nüfusu yok artmıyor. Hele o eski kominizm artığında artık yaratıcılık da pek çıkmaz. Ne olacak bunlar. Bunlar Alman politikasının icabı. Sonra Avrupa'nın kendine bakmak gerekir. Yani İsveç'le Portekiz aynı yerde. Ne çıkar bundan. Binaenaleyh bu partizanlıklardan Türkiye'nin uzak kalması, devamlı bunları izlemesi, ihtiyatlı yaşaması, geçici birliklilikleri, geçici ittifakları, geçici işbirliklerini kesmesi gerekir. Bunun üzerinde çok önemle duruyoruz.

LONCA: Hocam heralde millet olarak biraz karakterimizde var.

ORTAYLI: Hemen herşeyde, gökte düğün var dense merdiven arayan şaşkın bir milletiz. O tarafımız vardır. Bunlar tabi ciddiyetine yaşanmıyor 21. yüzyılın. Bir takım kabiliyetlerimizi bir takım müesseselerimizi iyi kullanmamız lazım. Mesela Ordu. Türk Ordusu bugün çok önemli, kuvvetli bir müessesedir. Dünyadaki sayılı müesseselerdendir. Bunu zayıflatan insanları hoş görmemek lazım. Bir kere bu bir kozdur Türkiye'nin elinde. Sonra bir de köylülük. Türk köylüsü hem üretkendir. Hem kendine göre sağlamlıkları vardır. Ve aynı zamanda da bir teminattır. Bakarsan o kominizm artığı ülkelerdeki çürümüş üretmeyen köylü sınıfına. Bu çok mühümdür. Ve yaşayışı bakımından da teminat altındadır. Binaenaleyh kafasındaki bir takım geri zekalı pazar mekanizmalarıyla, bu köylülüğü ortadan kaldırmaya çalışan sözde liboş iktisatçılara hiç taviz vermemek gerekir. Köylülüğü yok edersen çok şey kaybedersin. İktisadi sistemin çöker. Doğu Avrupa'daki gibi. O çökmeye başladıkça milletin asıl değerlerini ve ahlakını muhafaza eden Türkiye taşrası güme gider. Bunları halletmek zorundasın. Nüfus politikaları falan da palavra zaten. Ayrıca ben o nüfus kontrol mekanizmalarında pek etkili olduğu kanaatinde değilim. Fakat nüfusu iyi tesbit etmek lazım. Nüfusun çok büyük bir zenginliğimiz olduğunu bilmemiz gerekir. "Hedef %2 köylülük çünkü İngiltere'de öyle" gibi aptalca laflardan vazgeçelim. Sanki şart olan rakamlar ve oranlar bunlar. %30'u köylü olsa hangi modernliğe engel.

LONCA: Hocam bu güzel sohbet için çok teşekkür ederiz. □

Adım adım mali iflasa..

II. Abdulhamid'in Başkâtibi Süreyya Bey, maliyenin ıslahı sorununun kadimden beri devam ettiğini belirtmiştir. Raporunda Abdülaziz zamanında müteaddit defalar sözlü veya yazılı tebliğ edilmesine karşın mali sorunların çözümünde sık sık istikraz yapılarak giderilmeye çalışıldığını açıklamıştır. Ona göre, bu çarenin getireceği maddi ve manevi tahribat dikkate alınmayarak o dönemde vükelâdan birinin "bu devlet istikrazsız yaşayamaz" ifadesi halk üzerinde keder ve üzüntüye yol açmıştır.

Osmanlı Devleti'nin borçlanma gereğini ortaya çıkaran nedenlerin başında bütçe açıkları gelmiştir. Bütçe açıklarını kapatmak için hükümetçe geçici çözüm yolları aranmış ve kolayca bir yol izlenerek açıklarının borç alınarak kapatılması çabası içinde olunmuştur. Devleti borçlanmaya sevk eden neden bulunduğu coğrafyaya göre elde ettiği gelirin oldukça düşük olmasıdır. Bu durum Avrupa Devletleri'nin yıllık gelirleri ile kıyaslandığında açıkça görülür. Devletin gelirleri giderlerini karşılamadığı gibi geçen zaman içinde artan borçlarını da ödemez duruma düşmüştür. Bu meblağ devletin yatırımları finanse etmesine imkân vermediği gibi geçmişten beri izlenen politikaların sonucu özel sektör gelişmemiştir. Her türlü fikri alt yapının bulunmasına rağmen kalifiye eleman azlığı ve kaynak yetersizliği sebebiyle sorunlar sürekli kısa vadeli çözümlerle aşılıp çalışılmıştır.

İlk Teşebbüsler: 1783 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakı sonucu maliyenin darboğazdan çıkması için önerilen tedbirlerden biri de dış borçlanma olmuştur. Dış borç ilk defa 1784 yılında gündeme getirilmiş ve dönemin defter emini Hasan Efendi ile Süleyman Fevzi Efendi'ye raporlar hazırlatılmıştır. Rapora göre dış borç alınabilecek ülkelere Fransa, Felemenk ve İspanya gibi devletlerden borç alınması düşüncesinden müslüman olmamaları sebebiyle vazgeçilerek müslüman ülkelere yönelinmiştir. Fas, Tunus ve Cezayir nezdinde

teşebbüste bulunmuş ancak netice alınamamıştır. Bunun üzerine Avrupa ülkelerinde girişimlerde bulunulmuştur. 1789 yılında Felemenk ve İspanya'ya yapılan borç başvuruları olumsuz sonuç alınmıştır. 1850 yılında İngiliz elçisi Lord Stratford'un Abdülmecid'e sunduğu raporla dış borçlanma tekrar gündeme getirilmiştir. Abdülmecid, dış borç önerisine, devletin Avrupa devletler nezdinde saygınlığının zedeleneceği gerekçesiyle sıcak bakmamıştır. Padişah bilgisi dışında 1850 yılında, 'Deuex et Cie' ve 'Bechet de Thomas et Cie' isimli iki şirketle 27 yıl vadeli, 55 milyon franklık borç antlaşması imzalanarak tahvillerin Paris'te satışa çıkarıldığı hususu kendisine bildirildiğinde bu konudaki düşüncelerinin değişmediğini belirterek antlaşmaya onay vermemiştir. Ayrıca M. Reşit Paşa'yı sadareten uzaklaştırmış ve devlet bu borçlanmadan vazgeçtiği için 2.2 milyon frank tazminat ödemek durumunda kalmıştır.

Tanzimat Dönemi'ne kadar hazine, ihtiyacı olan nakdi iç hazine, olağanüstü vergiler, devletin ileri gelenlerinden aldığı zorunlu ödünç paralarla temin etmeye çalışmıştır. Dönem sonrası finans sektöründe görülen gelişmelere de bağlı olarak nakit ihtiyacını karşılamak için ağırlıklı olarak iç ve dış borçlanmaya yönelmiştir.

Resmi Borçlanmalar Başlıyor: İlk dış borçlanma, Kırım Savaşı sürerken mali güçlüklerin doruğa çıktığı 1854 yılında

gerçekleşmişti. İngiliz 'Dent-Palmer' ve Fransız 'Goldschmid' şirketleri aracılığıyla alınan dış borç miktarı 3 milyon sterlindir. Osmanlı Devleti bütçelerde denkliği sağlayamadığı gibi siyasi ve askeri gelişmelere bağlı olarak artan olağanüstü askeri masraflar açığı daha da büyütülmüştür. Kırım Savaşı sırasında alınan ilk dış borçla başlayan süreç, mali sorunları aşmada kolay bir yol olması hasebiyle tercih sebebi olmuştur. Zamanla piyasalardan sağlanan kaynağın, yatırıma dönüştürülememesi ve açıkların finansmanında kullanılması, bir süre sonra maliyeyi çıkmaza sokmuştur. Temin edilen borçlarla, önceki senelerde alınan borçların faiz ve ana paraları ödenmeye başlanmıştır. İlk borçlanma tarihi olan 1854 yılında 1874 yılına kadar geçen sürede 15 istikraz karşılığında alınan meblağ toplamı yaklaşık 239.000.000 lirayı bulmuştur. Borçlanma karşılığında devletin eline yaklaşık 127.000.000 lira geçmiştir. Bu tarihte dalgalı borçların toplamı da yaklaşık 17.000.000 lira tahmin edilmektedir. 1874-1875 mali yılına ait gelir 24.807.420 lira, gider 25.134.580 lira ve bütçe açığı 327.160 lira öngörülmüştür. Masrafların % 42'si iç ve dış borçlara ayrılmıştır. Bu da bütçe açığı ile birlikte gelirin % 43'üne tekabül etmektedir.

Mali İflas: Maliye, ödemelerini Osmanlı Bankası'ndan avans ve borç alarak gerçekleştirmiştir. 1875 yılında borç taksitleri bu avanslarla ödenmiştir. Bankadan sağlanan

kaynaklarla mali iflas bir süre geciktirilmiştir. 6 Ekim 1875 tarihinde yayınlanan kararname ile bütçe açığının 5.000.000 lirayı aştığı belirtilerek, borçların tasfiyesinin güçleştiği ve borçlanarak, borç ödemelerini ifa etmenin istikrarı bozmak ve itibarı yitirmekten başka bir anlama gelmediği belirtilmiştir. Sermaye sahiplerinin bu gelişmelerden etkilendiği, devletin ise gerektiğinde para tedarikinde zorlandığı ifade edilmiştir. 7 Ekim 1875 tarihinde yayınlanan tebliğ ile yıllık ödemeleri 14.000.000 lirayı bulan dahili ve harici borçların ve itfâ bedelleri beş sene için yarı yarıya indirilmiştir. 1876 yılı Nisan ayında Osmanlı Devleti, bütün borç ödemelerini tatil ederek, mali iflasını ilan etmiştir. Mali iflas, bankalara da olumsuz yansımıştır. Osmanlı Devlet tahvillerinin değerinin düşmesi ellerinde bol miktarda tahvil bulunan bankaların mali kriz içine girmesine sebep olmuştur.

Mali iflasla ortaya çıkan kayıplar, mali krizin kronikleşmesine sebep olmuştur. Bunun bütçeye getirdiği olağanüstü yük açıkların fevkalâde büyümesine yol açmıştır. Kriz öncesi başlayan demiryolu, karayolu, liman gibi önemli altyapı yatırımları olumsuz etkilenmiştir.

1881-82 mali yılına kadar sorunların aşılması için sürekli çaba harcanmıştır. Osmanlı Hükümeti tüm olumsuzluklara rağmen, para bulmak için uluslararası piyasalarda iki teşebbüste bulunmuştur. 17 Eylül 1877 tarihindeki ilk teşebbüsünde, 1854 istikrazı ile ilgili bir değişiklik yapılmıştır. Buna göre faiz oranı % 6'dan %5 indirilmiş, itfâ bedeli de % 1'den % 1.2'ye çıkarılmıştır.

1871 istikrazının faizi ise % 6'dan % 4.25'e indirilmiştir. Bu anlaşma ile Osmanlı Devleti 280.622 sterlin gelir temin etmiştir. İkinci teşebbüs ise, 1877 yılında gerçekleştirilmiştir. 5.000.000 sterlinlik % 5 faizli tahvilât, ilk etapta savaş masrafını karşılamak için Osmanlı Bankası ve Londra'da Clayn Mills, Currie ve ortakları aracılığı ile doğrudan halka arz edilmiştir. Osmanlı Bankası tahvil ihracına taraftar olmamasına rağmen, hükümetin ısrarlı tutumu karşısında piyasaya sürülmesini kabul etmek zorunda kalmıştır. Tahvillerin halk tarafından talep edilmemesi üzerine, tamamı % 52'lik düşük fiyatla Osmanlı Bankası tarafından satın alınmıştır. 1876- 1877 ve 1877-1878 yıllarına ait bütçelerde iç ve dış

borç ödemeleri için ayrılan tahsisat şekil olarak gösterilmiştir. Mazbatalarda, savaş sebebiyle borç ödemelerinin ifasının mümkün olamayacağı ayrıca vurgulanmıştır. 1853 tarihinde başlayan Kırım harbinin getirdiği ağır mali yük ve diğer ihtiyaçları karşılamak için 1854 yılında yapılan ilk dış borç antlaşmasıyla başlayan süreçte borçlanmada izlenen politika yanlışlığı Osmanlı Devleti'nin 1876'da mali iflasına ve takip eden süreç de Avrupa Devletleri'nin Osmanlı maliyesi ile iç ve dış siyasetine etki etmesine zemin hazırlayarak gelir kaynaklarının borç ödemelerine tahsis edilmesine sebep olmuştur. Bu konuda 16 Nisan 1887 tarihinde hükümete bir rapor sunan II. Abdülhamid'in Başkâtibi Süreyya Bey, maliyenin ıslahı sorununun kadimden beri devam ettiğini belirtmiştir. Raporunda Abdülaziz zamanında müteaddit defalar sözlü veya yazılı tebliğ edilmesine karşın mali sorunların çözümünde sık sık istikraz yapılarak giderilmeye çalışıldığını açıklamıştır. Ona göre, bu çarenin getireceği maddi ve manevi tahribat dikkate alınmayarak o dönemde vükelâdan birinin "bu devlet istikrazsız yaşayamaz" ifadesi

halk üzerinde keder ve üzüntüye yol açmıştır. İstikraz ve mali ıslahat sorunları çözülememiştir. II.Abdülhamid ise bankaların, devletin para işlerini aşama aşama tekellerine alması ve maliyenin bu şekilde idare edilmesinin doğru olmadığını, sürekli borçlanmanın ise uluslararası baskıları artıracak mütөөaddit defalar beyan ettiği halde hâlâ durumda bir değişiklik göremediğini belirtmesi üzerine, Kamil Paşa; "Dışarıda söylenen sözler amaçlı olup fazla bir ehemmiyeti haiz değildir. Önemli olan maliyenin taahhütlerini yerine getirerek mali itibarı korumaktır. Çeşitli sorunlar ve zaruretler sebebiyle ecnebi esnaf, sarraf ve bankerlerden yapılan istikrazlar ile askerlerin silah, erzak vesair ihtiyacını temin için alınan çeşitli borçların yekunu hayli artmıştır. Bunların zamanında ödenmemesi dedikodulara sebebiyet vermekte ve Avrupa'da çıkan gazetelere makale konusu olmaktadır. Ayrıca alacaklıların mensup oldukları Avrupa Devletleri'nin sefirleri de Bâbîâli'ye konu ile ilgili olarak başvurmaktalardır. Hazineden alacaklı olan düvel-i ecnebiye tebaası sürekli müracaatta bulunmakta ve "Komisyon-ı Enternasyonal"i davet eden yazılar ecnebi basınında çıkmaktadır. Bunlar sizi rahatsız etmemek için arz edilmemiştir. Maaş ve diğer ödemeleri zamanında yapabilmek için alınan borçların bugünkü duruma sebep olduğu ileri sürülse de bu gerçekçi değildir. Önemli olan bütçenin denklidir. Denkliliğin sağlanması durumunda istikraz akdinden korkulmamalıdır. Korkulacak asıl şey masrafların azaltılmaması ve yeniden borçlanmaya gidilmesi zorunluluğudur. Hazinenin idaresi ve mali müzâyakadan muhafaza için bahsedilen istikraz akdi mecbur olup itiraz edenlerin daha yüksek fiyatla alıcı bulmaları gerekmektedir. Ayrıca 64 kuruştan ihraç edilecek tahvil fiyatının görüşmeler sonucunda bir iki kuruş daha artırılması mümkün olabilir." şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Rüsûm-ı Sitte İdaresi: Hükümet borç ödemelerinin belirli bir takvime bağlanması yönünde ilk adımı 22 Kasım 1879 tarihinde atmıştır. Başta Osmanlı Bankası olmak üzere İstanbul bankerleri ile hükümet arasında kısa vadeli avans ve istikrazların tasfiyesine dair anlaşma imzalanmıştır. Borçtan bir miktar tenzil edildikten sonra kalan 8.725.000 lira için ; faiz, re'sülmâl ve itfâ bedeli karşılığında 1.100.000 lira ödenmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre borç, 10 sene içinde tasfiye olunacaktır. Teminat olarak tuz, tütün, damga, müşkirât, bazı yerlerin ipek aşarı ve balık resminin geliri bir bedel karşılığında kendilerine ihale yoluyla; tuz ve tütün tekellerinin yönetimi ise komisyon karşılığında idareye bırakılmıştır. Bu kalemlerden elde edilen gelirin 1.100.000

lirayı aşan miktarı da dış ve iç borç ödemelerine tahsis edilecektir. Karşılık olarak gösterilen altı gelir kaleminden dolayı bu idareye Rüşûm-ı Sitte adı verilmiştir. Osmanlı Devleti bu anlaşma ile mali itibarını artırmayı ve hazine için gerekli kaynağı temin etmeyi hedeflemiştir. Ancak, bu anlaşma ile mali bağımsızlığına ilk darbeyi vurmuş ve zamanla önemli gelir kalemlerinin bir bir elden çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Muharrem Kararnâmesi: Resûm-ı Sitte İdaresi'nin kurulmasına Avrupa'dan gelen tepkiler üzerine, düzenli borç sahipleri ile tahvillerin tasfiye görüşmelerine başlandı. Görüşmeler neticesinde 20 Aralık 1881 tarihinde Muharrem Kararnâmesi yayımlandı. Kararnâme uyarınca; Resûm-ı Sitte İdaresi lağv edildi. 1854, 1855, 1871 ve 1877 yılında Mısır vergisi karşılık gösterilerek alınan borçlar kararnâme dışında tutuldu. Faiz ve re'sûlmâllerde indirim yapılması, faiz ve amortisman ödemeleri için teminat gösterilmesi, teminat gösterilen gelirlerin tahsili ve gerekli ödemeleri yapması için bir teşkilat kurulmasına karar verildi. 1876-1881 yılına kadar tahvile bağlı ödenmemiş ve birikmiş borçların miktarı faizleri ile birlikte 106.437.234 franga (117.080.957 lira) indirilmiştir. Tahvil faizlerinin üst sınırı % 4 kabul edilmiştir. 28 Aralık 1881 tarihli mümtâze tahvilleri mukavelesiyle, bazı

tarafından yürütülmektedir. İdarede Osmanlı Bankası ile Hollanda-İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya ve Osmanlı Devletleri'nin alacaklılarını temsil eden seçilmiş 7 kişi, 5 yıllığına görev yapacaktır. İdare zamanla tahsis edilen gelirlerin üretim organizasyonunu yapan, gelirini artırmak için ıslahat faaliyeti yürüten, tahsilatını gerçekleştiren ve elde ettiği gelirden harcamaları düşüktükten sonra kalan meblağ ile borçların tediyesini gerçekleştiren ve devletin borçlanma girişimlerinde kefaleti aranan bir kurum hüviyetini kazanmıştır.

1881 senesi itibarıyla borçların % 40'ı Fransa, % 29'u İngiltere, % 7.93'ü Osmanlı, % 7.6'sı Hollanda, % 4.7'si Almanya, % 2.6'sı İtalya ve % 0.97'si Avusturya-Macaristan devletlerinin vatandaşlarına aittir. İdare, bünyesine devredilen gelirleri tahsil etmek ve tahsil edilen gelirlerden, masraflar düşüldükten sonra kalan kısmı ile borç ödemelerini ifa etmekte sorumlu tutulmuştur. Osmanlı Devleti, idareyi komiser ve müfettişler vasıtasıyla denetleyebilecektir. Komiser hükümetle idare arasında aracılık görevi üstlenmiştir. Osmanlı Devleti'nin Düyûn-ı Umumiye İdaresi'nin kurulmasını kabul etmesi, mali bağımsızlığını yitirmesi anlamına gelmektedir. Düyûn-ı Umumiye İdaresi bir taraftan borçların faiz ve re'sûlmâlnı ödemekte iken diğer taraftan da borçlanmalara aracılık

1911-1912 mali yılında 8.11 milyon olmuştur. İdarenin devlet gelirleri içindeki payı ise teşkil edildiği tarihte %11 iken bu oran 1911-1912 yılında % 27'e çıkmıştır. Bu rakamlar Düyûn-ı Umumiye İdaresi'nin Maliye Nezareti'ne alternatif bir güç haline geldiğinin göstergesidir.

Bütçelerde dış borç ödemeleri Düyûn-ı muntazama (düzenli borçlar) kaleminde gösterilmiştir. Bu kalem, ödemesi ertelenmesi mümkün olmayan borçları içermektedir. Bütçelerde bu fasıl altında; dış borç, eshâm-ı umumiye ve demiryolları tahvilâtı ödemeleri gösterilmiştir. Dış borç ödemeleri (deyn-i hariciye), eshâm-ı umumiye ve demiryolları tahvilât karşılığı olmak üzere 1876-1877 yılında toplam 7.203.200 lira ve 1877-1878 yılında 9.911.325 lira öngörülmüştür. 1880-1881 mali yılında yapılan yeni düzenlemeler sebebiyle 2.096.480 lira tahmin edilmiştir. Düzenli borç ödemeleri yıllar itibarıyla artarak devam etmiştir. 1888-1889 yılında % 17.8, 1894-1895'de % 20.4 ve 1902-1903'de % 27.1'dir. 1914 yılı itibarıyla dış borç miktarı itibari sermaye olarak 162.1 milyon liraya, tedavül eden miktar 141.3 milyon liraya ve yıllık mürettebatı 9.13 milyon liraya balığ olmuştur.

Netice: Sonuç olarak Osmanlı Devleti artan giderlerini karşılamak için sürekli borçlanmaya gitmek zorunda kalmıştır. Alınan borçlar

vilayetlerin tuz geliri, bütün inhisarı, av resmi, damga resmi, gümrük anlaşmalarının yenilenmesi halinde meydana gelecek gelir fazlası, Bulgaristan vergisi, Kıbrıs gelir fazlası, Şarki Rumeli vergisi ve buna yapılacak zamlar, tönbeki resmi hasılatından 50.000 lira ve düzenli borçlardan Sırbistan, Karadağ, Yunanistan ve Bulgaristan hisselerine isabet eden ve Osmanlı Devleti'ne ait olan paralar karşılık olarak devredildi.

Düyûn-ı Umumiye-i İdaresi:

Merkez İstanbul'da olmak üzere, Düyûn-ı Umumiye-i Osmaniye Meclis-i İdaresi adıyla altı üyeli muhtelif ülkelerin tahvil sahiplerinin temsilcilerinden oluşan bir teşkilat kuruldu. Düyûn-ı Umumiye İdaresi'nin faaliyetleri, Osmanlı Devleti'nin de üyesi bulunduğu ve alacaklıların temsilcilerinden oluşan bir heyet

etmekte ve kefalet ön şart olarak koşulmaktadır. Devletin karşısında, bünyesindeki özerk bir kurumun teminatının istenmesi düşündürücüdür. Bu talep, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra alınan ilk dış borca kadar devam etmiştir. İdareye teminat bırakılan gelir kaynaklarının her geçen yıl artarak tahsis edilmesi maliyeye alternatif gibi olmuştur. İdarenin tüm olumsuzluklarına rağmen, borçların tasfiyesinde ve dış borç alımında olumlu katkıları olmuştur. Düyûn-ı Umumiye idaresinin kurulmasından sonra borçların birleştirildiği ve değiştirildiği 1903 tarihine kadar 12, bu tarihten 1918 tarihine kadar 12 dış borç ve tahvillerin tebdili ile ilgili antlaşmalar imzalanmıştır. Düyûn-ı Umumiye İdaresi kurulduğunda devlet gelirlerinin 2.54 milyon lirasını kontrol ederken bu rakam

zamanla mali krizin temel sebebi olmuştur. Devlet, açığı kapatmak için her türlü kredi imkânını kullanmıştır. Bu durum kötü borçların çoğalmasına yol açmıştır. Borç yükünün artması nakit dengesini ve borçların geri ödenmesini zorlaştırmıştır. Devletin kredibilitésinin düşmesinden dolayı kredi sağlayan kişi ve kurumlar borç vermekten kaçınmışlar veya güçlü çıkarmışlardır. Kriz anında kredi sağlayanlar sürü psikolojisi ile piyasadan çekilmişlerdir. Kalanlar ise çok yüksek faizle ve önemli gelirlerin teminat verilmesi şartıyla borç vermişlerdir. Osmanlı Bankası'nın kriz dönemlerindeki tutumu bunun en bariz örneğini oluşturmuştur. Dış borçların genellikle verimli alanlarda kullanılmaması ve büyük bir bölümü cari harcamalar ve eski borçların geri ödemelerinde

kullanılması diğer bir olumsuzluktur. Borçlanmaların diğer bir sonucu beklenen gelirin elde edilmemiş olmasıdır. Düyûn-ı Umumiye İdaresi kurulmadan önce yapılan dış borçlar bir kurumun güvencesi olmadığından Avrupa sermaye piyasalarında Osmanlı dış borçlanma tahvillerinin yüksek risk paylarına sahip olması nedeniyle bunların ihraç fiyatları nominal değerlerinin çok altında gerçekleşmiştir. Bu nedenle kullanılabilir yeterli kaynak elde edilememiştir. Bu durum sermaye ihracı gereksinimi içinde olan devletlerin lehine olmuştur. Dış borçlar yoluyla döviz kurunu kontrol eden devletler aynı zamanda Osmanlı hammadde ve tarım ürünlerini uygun fiyatlarla ithal etme imkanına sahip olmuşlardır.

Uluslararası siyasi ilişkilerde Osmanlı Devleti'ni ekonomik ve siyasal olarak etki altına alma isteklerinin gerçekleşmesinde dış borçlanmanın önemli bir belirleyiciliği olmuştur. Bu devletlerin dış politika hedefleri ile verdikleri borç tutarlarının gelişimi arasında sıkı bir ilişki gözlenmektedir. Örneğin İngiliz

sermayesi Amerikan iç savaşı nedeniyle Batı Anadolu'yu ve Tuna Vadisi'ni pamuk ve buğday gereksinimi için bir seçenek olarak görmüş, savaşın sona ermesiyle bu bölgelere olan ilgisi azaltılmıştır. Buna bağlı olarak İngiliz sermayesinin Osmanlı Devleti'nin borçlanmasına ilgisi azalmıştır. Borç tahvillerinin Avrupa sermaye piyasalarına ilgili hükümetin izniyle girmesi borcu veren ülkeye borçlanma işlemi üstünde önemli bir denetim gücü sağlıyordu. Mesela İngiliz hükümeti, 1860 borçlanması tahvillerinin Londra'da satışa sunulabilmesi için gerekli olan iznin, ancak Osmanlı Devleti'nde taşınmaz mallarla ilgili mülkiyet haklarının yabancılara da tanınması şartıyla verilebileceğini belirtmiştir. Dış borçlanmanın en önemli sonuçlarından biri yukarıda da belirtildiği gibi Osmanlı Devleti'nin Düyûn-ı Umumiye İdaresi'nin kurulmasını kabul ederek mali bağımsızlığını kaybetmesidir. İdareye verilen bazı vergi gelirlerini toplama yetkisi aynı zamanda devletin egemenlik haklarını tartışmayı zorunlu kılmaktadır. Örneğin İtalya Düyûn-ı Umumiye

İdaresi'nden aldığı borcu Osmanlı Devleti'ne karşı Trablusgarb Savaşı'nın finansmanında kullanmıştır. Bu örnek 1954 yılında Türkiye Cumhuriyeti hükümetince yapılan son ödemeye Osmanlı Devleti'nin 100 yıllık dış borç serüveninin sonunda vardığı noktayı özetlemektedir.

KAYNAKLAR:

- Ahmet Vasif EFENDİ, *Mehasinü'l-Asar ve Hakaikü'l-Ahbar*, (Yayınlayan: Mücteba İlgürel), İstanbul 1978
 Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, (Osmanlı Tarihi), c.2, (SadesteğirenDünder Günday), İstanbul 1993.
 AKAR, Şevket Kamil, 1876-1908 Yılları Bütçelerine Göre II. *Abdülhamid Dönemi Maliyesi* (yayınlanmamış Doktora Tezi), İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998
 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Maliyeden Müddever efter*, No: 14506; Yıldız Esas Evrakı, Kısım 9, Evrak 2618, Zarf 72, Karton 4.
 BERKES, Niyazi, *ki Yüz Yıdır Neden Bocalıyorduz*, İstanbul 1965.
 ÇAKIR, Coşkun, *Mali Bir İslahat Hareketi Olarak Tanzimat Ve Tanzimat Dönemi Maliye Politikalarının Tahli ve Tenkid* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.
Devlet-i Aliyye-ı Osmaniyeye'nin Doksan Altı Senesi Muvazene-i Umumiyesi.
 Düstür, 1. Tertip, c. V, Ankara 1937.
 ELDEM, Vedat, *Osmanlı İmparatorluğu'nun 'ktisadi fiatları Hakkında Bir Tetkik*, Ankara 1994.
Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi, c. IV, İcümle 1, Devre 1, Ankara, 16 Mayıs-11 Haziran 1325.
 PARVUS EFENDİ, *Türkiye'nin Mali Tutsaklığı*, İstanbul 1977.
 PAMUK, Şevket, *Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi (1820-1913)*, Ankara 1984
 YENİAY, İsmail Hakkı, *Yeni Osmanlı Borçları Tarihi*, İstanbul 1964.

teknolojik yenilikler

proview pk-772

Boğaziçi Bilgisayar, ürün zincirinde yeni bir halka daha ekleyerek Prowiew PK-772 17 monitörü piyasaya sürdü. 15.7 görülebilir ekran boyu, 5 dilde OSD özelliği ile ilgileri üzerine çekiyor. Monitörün diğer özellikleri ise şöyle: 0.27 dot pitch, maksimum 1280x1024 çözünürlük, 30-70 KHz yatay frekans, 50-150 KHz dikey frekans, 110 MHz bant genişliği, power&screen saving özelliği, opsiyonel speaker takabilme, 3 yıl garanti. Ürünün ayrıca 17" modelinde ise 5 dilde OSD özelliği ve dahili mikrofon da bulunuyor.

elini süren yanar

Biz üstü bilgisayarların çalınması giderek daha sık rastlanan bir felaket haline geliyor. Çalınan bilgisayarın sahibi de hem gıcır gıcır makinenin gittiğine hem de verilerinin kaybolduğuna, hatta belki rakiplerinin eline geçtiğine yanyor. Bunun önüne geçmek için özel bir alarm üretmişler. sistemin adı Kryptonite Motion Sensor Alarm. Bilgisayarı yeniden oynatan olursa 110 desibel ses çıkararak ortalığı birbirine katıyor. Düşünsenize iş yerinde masanın üzerine bilgisayarı bırakıp yemeğe gittiğinizde masayı silmeye gelen temizlikçi kazara cihaza dokunursa kulak zarı patlayabilir. Alarmın fiyatı 59 dolar, ayrıntılı bilgi www.kryptonitelock.com sitesinde

baş döndüren boyut

Oyunlarda üç boyutlu ortamda hissetmenizi sağlayacak en yeni çözüm Elsa'nın gözlükleri. 100 dolara satılan bu gözlüklerin tadını çıkarmak için görüntü kartınızın nVidia olması ve monitörün tazeleme hızının en az 100 Hz olması şart. Bu şartlar sağlandığı takdirde bile görüntüde bazen titremeler olabiliyor. Daha da önemlisi uzun süre oyun oynamak fena bir baş dönmesine yol açıyor. Daha fazla bilgi almak için www.elsa.com sitesine göz atabilirsiniz.

Kaliteli Üretimi Hizmetle Birleştiriyoruz...

ŞİMŞEK

1. Organize Sanayi Budaközü Sk. No: 7 42300 • KONYA Tel.: 0.332 . 248 92 48 Faks: 0.332 . 248 28 67

yabancı sermaye arkasından mali denetimi getirdi

Osmanlı İmparatorluğu son dönemde bir dünya imparatorluğu olmaktan çıkmıştır. Kapitalist dünya ekonomisi içinde ve onun sınırlamalarına uygun hareket eden devletlerden biri olmuştur. Bu süreklilik Osmanlı'dan Cumhuriyet'e de tevarüs etmiştir. Dolayısıyla bugün karşı karşıya kaldığımız sorunlarımızı çözmek bu sorunların kaynaklarına inmekle mümkün olabilecektir.

LONCA: *Osmanlı ekonomisinin kapitalist dünya ekonomisiyle birleşme süreci nasıl bir seyir izledi?*

Dr. COŞKUN ÇAKIR: Osmanlı ekonomisinin dünya ekonomisiyle bütünleşmesi problemiyle ilgili olarak farklı yaklaşımlar vardır. Mesela Halil İnalcık bütünleşme başlangıcı olarak 1590 yılını verir. Huricihan İslamoğlu ve Süreyya Faruki daha genel bir ifadeyle 16. yüzyılı işaret ederler.

Immanuel Wallerstein 16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya ekonomisi dışında olduğunu, dolayısıyla bütünleşmenin daha

sonraki yüzyıllarda gerçekleştiğini söyler. M. Cook ise bir bütünleşme çizgisi ya da tarih vermenin mümkün olamayacağını ifade eder. Kuşkusuz bu entegrasyonun arkaplanına inmeden yapılacak açıklamalar sakil kalacaktır. Ancak yine de çok gerilere gitmeden, özellikle 19. yüzyılda ortaya çıkan bütünleşme göstergelerini üç başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar:
-Avrupa ticaret sermayesinin Osmanlı Devleti'ne girişi ya da "Ticaret Anlaşmaları".
-Finans sermayesinin girişi ya da "Dış Borçlar".
-Sanayi sermayesinin girişi ya da "İmtiyazlar"
Bu tasnif mutlak bir tasnif değil. Ancak konuyu

anlamaya yarayacak ipuçlarını yakalamamıza yardımcı olması bakımından önemli bir tasnif. Bunlar birbirinden ayrı gibi gözükseler de, çoğu zaman üçlü bir etkileşim çerçevesinde gelişmişlerdir. Ticaret anlaşmalarını biliyoruz: İlki 1838'de İngiltere ile imzalanan Balta Limanı Anlaşması'nı 1840'lı yıllarda diğer Avrupa devletleriyle imzalanan anlaşmalar takip etti. Bu anlaşmaların ortak ve özet hükümleri şöyle sıralanabilir: Osmanlı Devleti artık yerli sanayiye korumak amacıyla gümrüklerini yüksek tutamayacak, bağımsız bir dış ticaret politikası izleyemeyecek. Osmanlı

pazarları Avrupalıların lehine olmak üzere dış ticarete açılacak. 1861 yılında ilki Fransızlarla imzalanan ikinci bir grup anlaşmayla dış ticaret tamamen bağımlı hale geldi. 1850'lerden itibaren Osmanlı Devleti'nde yabancı şirketler kurulmaya başladı. Bu şirketlerin faaliyet alanlarının başında demiryolu yapımı geliyordu. Ayrıca deniz taşımacılığı, hava gazı, su, tünel vb. altyapı yatırımları da bu şirketlerin çalıştıkları alanlar arasındadır. Bir de madenler üzerinde ciddi bir yoğunlaşma söz konusuydu. Bu şirketlere verilen yatırım öncelikleri ya da meşhur adıyla imtiyazlar neticesinde Osmanlı Devleti batılı ülkeler için ideal bir yatırım merkezi haline geldi. Kapitalist dünya ekonomisiyle birleşmeyi hızlandıran gelişmelerden biri de dış borç anlaşmaları oldu. Osmanlı bazı iç ve dış nedenlerden dolayı borçlanma yolunu seçti. Mesela Rusya tehlikesine karşı batının yanında yer alması, bütçe açıkları, borç faizleri ve malî müzayaka birer iç nedendir. Dış nedenler olarak da şunları sıralayabiliriz; büyük devletlerin sermaye ihracı gereksinimi, Osmanlılarla yaptıkları ticareti istikrara kavuşturmak istemeleri, Osmanlı'yı ekonomik ve siyasal olarak etki altına alma istekleri vs.

LONCA: *Bu ekonomik ve siyasal olarak etki altına alma meselesini biraz daha açabilir misiniz?*

ÇAKIR: Elbette... Bu husus şöyle tezahür eder: Osmanlı dış borçları borçların kaynağı olan ülkeler açısından incelendiğinde, bu ülkelerin dış politika hedefleri ile verdikleri borç tutarlarının gelişimi arasında sıkı bir ilişki olduğu görülür. Mesela İngiliz sermayesinin 1860'ların ortalarından başlayarak Osmanlı istikrazları piyasasından çekilmesinin sebebi İngiliz dış politikasındaki Hindistan faktörüyle ilgilidir. O yıllarda İngiliz dış politikası Hindistan yürüncesinde belirleniyordu. Çünkü İngilizlerin Hindistan ile ilgili hayati çıkarları vardı. Bu nedenle, İngiltere açısından, Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla, Hindistan'a giden stratejik deniz yolu üzerinde bulunan Mısır'ın doğrudan denetlenmesi Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden çok daha önem taşıyor hale geldi. Ayrıca Amerikan iç savaşının sona ermesiyle İngiltere'ye pamuk ve buğday ihracının yeniden başlaması, Batı Anadolu'yu ve Tuna Vadisi'ni buğday ve pamuk gereksinimi için bir seçenek olarak gören İngiliz sermayesinin bu bölgelere olan ilgisini azalttı. Bütün bu nedenler kaçınılmaz olarak İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne karşı izlediği politikayı etkiledi. Öte taraftan Almanya'nın 1888 yılından başlayarak Osmanlı istikraz piyasasında etkisini duyurmasıyla yine aynı yıllarda ortaya çıkan "doğruya doğru itiş=drang nach esten" politikası arasında yakın bir bağlantı olduğu görülür.

LONCA: *Borçlanma politikasının sonuçları üzerinde durabilir misiniz, ekonomik ve siyasal olarak bu politika nasıl sonuçlar doğurdu?*

ÇAKIR: İsterseniz önce bir dış borçlanma serencamını özetini verelim: İlk Osmanlı dış borçlanması 1854'de yapıldı. 1876 yılına kadar

farklı yıllarda ve farklı şartlarda 16 anlaşma imzalandı. 1876 tarihi burada önemli, çünkü bu tarihte Osmanlı malî iflasını ilan etti. Yani bir anlamda borçlarını ödeyemeyeceğini deklare etmiş oldu. 1877'den 1903 yılına kadar 15, 1903-1914 döneminde de 13 olmak üzere bu sayı toplam olarak 44 eder. Bilindiği gibi 1903 tarihinde borçların tevdihi gerçekleşti, 1914'te de Birinci Dünya Savaşı başladı. Borçlanma sonucunda ithalat arttı, borçların ödenmesi için ihracat arttı, ekonomik ve malî reformların hayata geçirilmesi hızlandı. Fakat borçlanmanın sadece ekonomik ve sosyal sonuçları olmadı, bunlar kadar önemli olan siyasal sonuçları da oldu. Dış borçlanmalar büyük devletlerin Osmanlı ülkesi üzerindeki siyasal çıkarlarını korumada da önemli bir etken oldu. Mesela İngiliz hükümeti, 1860 borçlanması tahvillerinin Londra'da satışa çıkarılabilmesi için gerekli olan izin, ancak Osmanlı Devleti'nde taşınmaz mallarla ilgili mülkiyet haklarının yabancılara da tanınması şartıyla verilebileceğini belirtiyordu. Gene Fransa da, karşılık olarak Lübnan ve Suriye'de bazı dinî gruplar arasında çıkan çatışmalar sırasında Osmanlı Devleti'ne siyasal baskı uygulayarak, uzun dönemde kendi yönetimine almayı planladığı bu bölgeye sınırlı bir özerklik verilmesini sağlamıştır.

LONCA: *Tam da bu noktada Duyûn-ı Umûmiye'nin nerede durduğunu gösterebilir misiniz? Yani bu kurum, yukarıda sözünü ettiğiniz politikalar açısından ne tür bir fonksiyon gördü?*

ÇAKIR: Bilindiği ve kısmen de biraz önce işaret ettiğimiz gibi 1875 tarihinde borç geri ödemeleri durduruldu. Arkasından, önce Ramazan Kararnamesi, 1881'de de Muharrem Kararnamesiyle Osmanlı borçlarını idare etmek üzere adı geçen kurum tesis edildi. Tam adı "Duyûn-ı Umûmiye-i Osmanî Meclis-i İdaresi"dir. Bunu "Osmanlı Genel Borçları Yönetimi Meclisi" olarak sadeleştirebiliriz. Bu kuruluş Osmanlı Devleti'nin resmî bir dairesi gibi gözükmese de durum öyle değildir. Bu kuruluşun yönetim kurulu 7 kişiden ibaretti ve bunlar esas itibarıyla borç veren ülkelerin temsilcilerinden oluşuyordu. Bunlar; İngiltere, Hollanda ve Belçika için bir; Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya için birer; Osmanlı Bankası ve Galata Bankerleri için bir ve son olarak da Osmanlı Devleti için bir olmak üzere toplam yedi etmekteydi. Bu kimseler ülkelerinin onaylaya seçiliyor ve daha çok diplomat kökenlilere görev veriliyordu. Duyûn-ı Umûmiye idaresi oluşturulduktan sonra Avrupa devletleri Osmanlı ile ilgili ıslahat girişimlerini rafa kaldırdılar. Duyûn-ı Umûmiye idaresi alacağın karşılık vergileri topladığından egemenlik haklarına halel geliyordu. Bunu iktidarın devri olarak yorumlayanlar bile olmuştur. Gene Duyûn-ı Umûmiye idaresi başka devletlere finansman kaynağı sağlıyor. Mesela İtalya'nın hazine tahvillerini satın alıyor, bunu malî fonundan karşılıyor. İtalya aldığı bu borcu Osmanlı'ya karşı açtığı Trablusgarb harbinde

finansman kaynağı olarak kullanıyor. Bu bir trajedidir.

LONCA: *Anlattıklarınız çerçevesinde bankaların, özellikle Osmanlı Bankası'nın önemi nasıldı?*

ÇAKIR: Evet...Bu nokta da önemli hususlardan biri. Osmanlı Bankası'nı kuran İngiliz aklı ve sermayesidir. Daha sonra, 1863'te, resmen İngiliz-Fransız ortaklığı olarak tescil oldu. Osmanlı Bankası, kuruluş yasasında yer alan bilgilere göre; 30 yıl hazineyi malî ve finansal alanda temsil edecek, banknot basma ayrıcalığına sahip olacak ve bütün vergilerden muaf olacak. Bu banka pek çok konuda merkez bankası gibi işlev görmüştür. Bu nedenle Osmanlı Bankası, Duyûn-ı Umûmiye idaresiyle birlikte maliye ve ekonomi üzerindeki yabancı sermaye denetimini simgeleyen ilginç bir örnek oluşturmuştur. Bu arada kağıt para basma yetkisini imparatorluk bankaya veriyor, böylece bağımsız para politikası izleyebilme hakkından vazgeçmiş oluyordu. Banka ilerleyen yıllarda Tütün Reji'sinin kurucuları arasında yer aldı. Yabancı sermaye yatırımlarına ortak olarak katıldı ve imparatorluk içinde yabancı sermaye çıkarlarının ve özellikle Fransız çıkarlarının etkili bir savunucusu oldu. Bir devlet bankası gibi çalışmasına rağmen Osmanlı Bankası ile devlet arasında önemli anlaşmazlıklar oldu. Mesela, Osmanlı'nın dış borç ödemelerini durdurduğunu ilan etmesinden kısa bir süre sonra 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı, meşhur adıyla Doksanç Harbi patlak vermişti. Osmanlı Bankası bu savaş süresince devlete borç para vermeyi reddetmiştir. Tabii bu durumda devlet savaş harcamalarını karşılamak amacıyla Osmanlı Bankası'na tanıdığı yetkiyi bir kenara bırakarak para basmıştır. İstanbul şubesi 1888'de açılan Deutsche Bank ve 1906'da kurulan İngiliz denetimindeki National Bank, Osmanlı Bankası gibi önemli bankalardır. Bu üç banka ve Duyûn-ı Umûmiye idaresi, Avrupalı devletlerin büyükelçilerini beraber Osmanlı ekonomisi ve malîyesinin Avrupa sermayesi tarafından denetimini ve yönlendirilmesini sağladılar.

LONCA: *Efendim, son olarak bu konuda söylemek istediğiniz bir şey var mı?*

ÇAKIR: Sonuç olarak konuşmamızın başında da işaret ettiğimiz gibi şu söylenebilir: Osmanlı Devleti'nin dünya ekonomik sistemine eklemlenmesinin tarihi bir nokta şeklinde değil, bir süreç şeklinde olmuş, ancak bu süreç de mutlak olarak netleştirilememiştir. Fakat bu bütünleşme ya da entegrasyon neticesinde Osmanlı İmparatorluğu artık özerk bir dünya imparatorluğu olmaktan çıkmıştır. Kapitalist dünya ekonomisi içinde ve onun sınırlamalarına uygun hareket eden devletlerden biri olmuştur. Bu süreklilik Osmanlı'dan Cumhuriyet'e de tevarüs etmiştir. Dolayısıyla bugün karşı karşıya kaldığımız sorunlarımızı çözmek bu sorunların kaynaklarına inmekle mümkün olabilecektir.

LONCA: *Verdiğiniz kıymetli bilgiler için çok teşekkür ederiz. □*

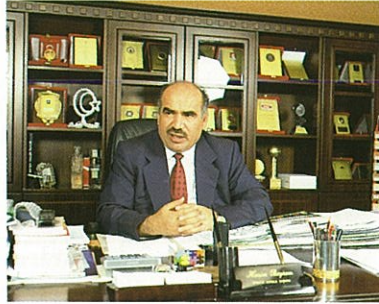
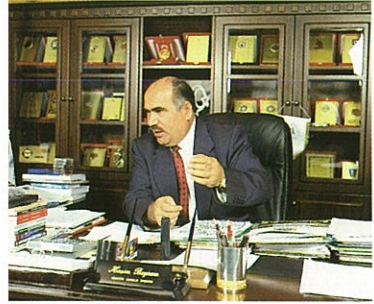
Portre

Haşim BAYRAM ile...

RÖP:Murat PEKERGİN - Refik TUZCUOĞLU

Elektriği Olmayan Bir Köyden, Dev Bir Holding'e...

"Hani sıradışı insanlar vardır. Farklı tarzları, farklı duyuşları, farklı söylemleri olan. İşte öyle bir insan Haşim Bayram. Düşüncelerini dinlerken sanki bir beyin jimnastiği seansındasınız. Hayal diyorsunuz. "Başarının ön şartı, o olmasaydı Kombassan olmazdı" diyor. İdeal diyorsunuz. "Vatanseverlik" diyor. O halktan biri. Cesur bir müteşebbis. Kombassan'la bütünleşmiş bir hayat."

LONCA: Hocam, sohbetimize sizi tanımakla başlayalım. Haşim Bayram nasıl bir kişi. Nerede doğdunuz. Eğitim hayatınız idealleriniz?...

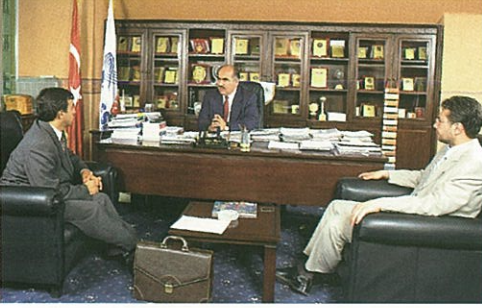
HAŞİM BAYRAM: Anadolu'nun kırsal kesiminde doğmuş, daha küçük yaşlardan itibaren hayatını çalışarak kazanmış, devlet okutmasaydı okuma imkanı bile olmayan, evinde elektriği üniversiteyi bitirdiği yıllarda görmüş bir insan. Ben ilk ve orta tahsilimi Kazım Karabekir'de yaptım. Liseyi Akşehir'de iki sene okudum. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'ndan okuluyla birlikte A.Ü. Fen Fakültesi Kimya-Fizik Lisansını ve Kimya Yüksek Mühendisliği bölümlerini bitirdim. Türkiye'nin değişik bölgelerinde Kimya öğretmenliği kamu ve özel almak üzere bazı sektörlerde Kimya Yüksek Mühendisliği yaptım. Kendi kurduğum dersanelerde bir çok öğrenci yetiştirdim. Bana etki eden hocalarımdan bir tanesi ortaokuldaki hocam Şerafettin Bey'dir. O zamanlar buzdolabı yoktu. Aileler bir kaç koyun besler, yazın bunları keserek kıyma yaparlar ve et ihtiyacını giderirlerdi. Şerafettin Bey, beslediği üç dört kuzu için benden ot toplamamı isterdi. Karşılığında da her gün okul kütüphanesinden üç kitap getirirdi. Okuduğum bu kitaplardan dünyayı tanıdım. Ve o çocuk halimde böyle fabrikalar, sanayi ne bileyim gelişmişlik gibi şeyler kafamda oluşmuştur.

Tabi bizim zamanımızdaki şartlarla şimdiki şartlar çok farklı. Elektrik 1972 yılında köyümüze gelmişti. Üniversite bir kaç vilayetteydi. Şimdiki gençlerin şansı var. Bilgisayar çağındayız ve her türlü imkanlar var. Ama maalesef gençliğimize yön de veremiyoruz? Üniversiteler etkin değil.

Amerika'daki üniversiteler bir günde 270-280 tane buluş yapıyor. Bu buluşlarını sanayiye aktarıyorlar. Türkiye'mizde çok değerli bilim adamları var. Fakat bir kaç istisna hariç bunlara yeterli imkan tanınmadığı için faydalı olamıyorlar. Ben gençlere şunu tavsiye ediyorum. Zamanlarını çok iyi değerlendirsinler. 50-60 yıl yaşayan bir insanı düşününce olursanız bunun üçte biri uyku ile geçiyor. Kaldı kırk sene. İlkokul, ortaokul, lise, üniversite ihtisas falan bunun 20 yılı da öyle geçiyor. Kalır 20 yıl. Bunun 10 yılı da arkadaş toplantıları, yemekler vs. gibi lüzumsuz şeylerle geçiyor. Geriye kalır 10 yıl. Yani 60 yıl yaşayan bir insanda faydalı zaman 10 yıldan fazla değildir. Gençler mutlaka yabancı dil hatta bir kaç yabancı dil öğrensinler. Gerekirse yurt dışında master ve doktora yapınlar.

LONCA: Sizin gençlik yıllarınız nasıldı? Ne tür uğraşlarınız vardı?

BAYRAM: Bizim zamanımızda okunacak bir kitap bile yoktu. Anadolu'nun kültürünü, ruhunu, özünü verecek kitaplar çok çok azdı.

Onun için Ankara Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri olarak harçlıklarımızı biriktirerek Akçağ kitapevini kurmuştuk. Bizim zamanlarımızın çoğu olaylarla geçti. Olaylar okumayı engelliyordu. Talebeler okumasın mantığını güden bazı art niyetli kişiler vardı. Bende Kombassan'a tohum olacak düşünceler şöyle oluştu. Batı bölgelerinde fert başına düşen en yüksek milli gelir 5-15 bin dolar arasında. Bu doğruya doğru 500 dolara kadar düşer. Şimdi böyle bir ortamda yetişmiş elektrik görmemiş, çevrende hiç bir fabrika yok, iş yeri yok. Bir de eğitim almışız. Bunlarda da sanayiden gelişmişlikten refahtan vs bahsediliyor. Tarihi de biliyorsun. Ona göre kıyaslayacak olursan Türkiye'yi ancak Amerika'yla, Fransa'ya, İngiltere'yle ve Almanya'yla karşılaştırabilirsin. Görünüşte 16. büyük ekonomi gibi görünüyoruz ama, Birinci Dünya Harbi'nde bile ikinci büyük ekonomiydik. Yani Türkiye şu an daha farklı bir konumda olmalıydı. Bir şeyler yapılabilirdi ama onun içinde para gerekiyordu. Para da bizde yoktu. Para bankalarda, bankalar da devletin, ya da monopol sermayenin elinde. Kredi istesek verirler miydi? Diyelim verdi,

"Kombassan; insan merkezli, ulusal karakterli, evrensel anlayışa sahip bir Anadolu duruşu ve duyuşudur."

ama karşılığında ipotek ister. Ee bizde mal yok ki ipotek verelim. Yine de verdi diyelim. Yüzde kırk döviz bazında kredi alan bir sanayicinin yaşaması mümkün değil. Bizler ne yaptık. Herkesin cebindeki, yastık altındaki, evindeki ekonomi dışı kalmış atıl paraları -ki bunlar temiz para- ekonomiyeye kazandırdık. İşte biz bu paraların çok az bir kısmını birleştirmek suretiyle bu küçük tasarrufları ciddi bir maddi potansiyel haline getirdik. Bunlarla yatırım yaptık. Kombassan'ın doğuş süreci böyle başladı.

LONCA: *Kombassan sizin için ne anlam ifade ediyor?*

BAYRAM: Bir cümleyle anlamını vermek gerekirse, Kombassan "İnsan merkezli, ulusal karakterli, evrensel anlayışa sahip bir Anadolu duruşu ve duyusudur". Ülkelerin gücü ürettikleri mal ve hizmetin hacminden kaynaklanır. Şirketler içinde aynı şeyler geçerli. Ayrıca dünya bugün o kadar hızlı değişiyor ki. Artık müşterilere bire bir ulaşmanız gerekiyor. Ve marka oluşturacaksınız. Dünyada artık markalar savaşı yaşanıyor. En meşhur

"Benim hayallerimden birisi, üç dört tane marka oluşturup şu marka denilince Türkiye hatırlansın. Nasıl ki Sony denilince Japonya, Coca Cola denilince Amerika akla geliyorsa..."

markalar diğerleriyle aynı fabrikada üretiliyor ama birisi 1000 dolar, diğeri 10 dolar. O yüzden İnsanlar artık markaya yöneliyor.

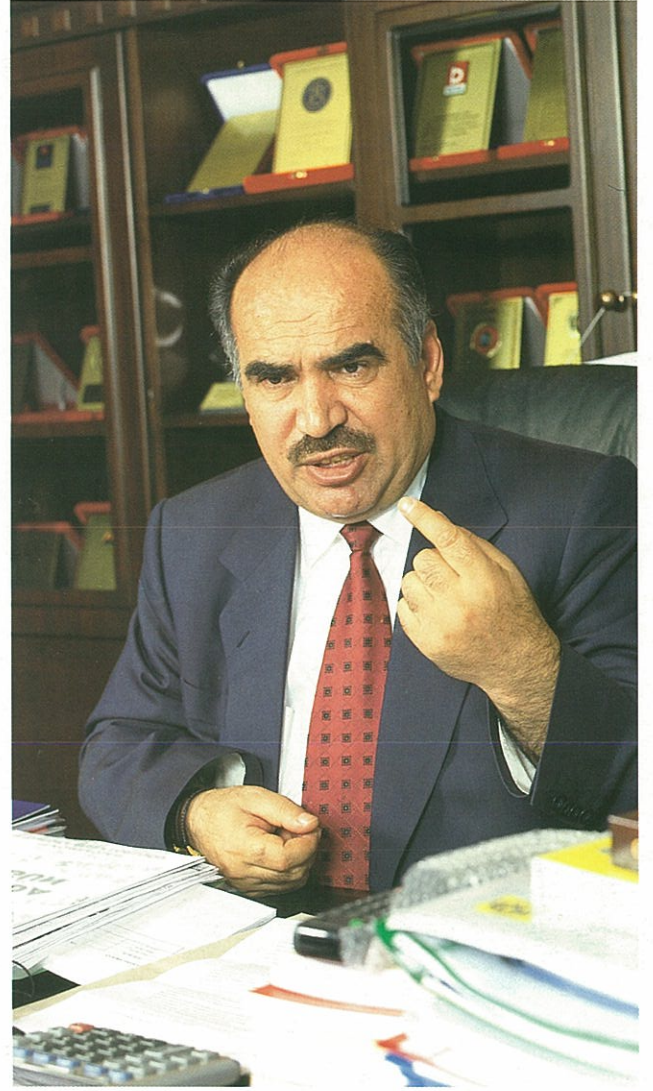
LONCA: *Burada bir çelişki yok mu? Eğitim düzeyi çağın imkanlarıyla artıyor. Yani bir taraftan bilinçlenme artarken diğer taraftan şartlanma da artıyor mu?*

BAYRAM: Şartlandırılıyor elbette. O yüzden bizlerin mutlaka Türk markaları oluşturup bunları dünya pazarlarında aranın hale getirmemiz lazım. Benim hayallerimden birisi bu. Üç dört tane marka oluşturup şu marka denilince Türkiye akla gelsin. Bu gün Sony denilince Japonya akla geliyor. Mercedes denilince Almanya akla geliyor. Coca Cola denilince Amerika akla geliyor. O nedenle markalarınız olacak, teknolojinizi kendiniz üreteceksiniz. Teknolojiyi kullanan değil teknolojiye yön veren bir konuma gelebilmek.

Onun için Ar-Ge çalışmalarına büyük önem veriyorum. Ve çok ciddi paralar harcıyorum Ar-Ge'ye. Ben teknolojiye yön veren bir kurum olmak istiyorum. Yani buluşları biz yapacağız ve bütün dünya insanlığın hizmetine sunacağız. Mesela geçenlerde Amerika'da ışık hızının geçildiği ile ilgili bir deney yapıldı. Doğru veya yanlış. Işık hızı saniyede 300 bin kilometre. Einstein'ın teorisine göre ışık hızı geçilemez. Işık hızı geçildikten sonra kütle sonsuza dönüşür. Ben de diyorum ki ışık hızı düşük bir hız. Mesela akıl hızı veya ruh hızı var. Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak "Melekler ve ruh Allah katına sizin sayınızla 50 bin yıla eşdeğer bir günde çıkar". Bu işte ruh hızı. Biz o kadar gerideyiz ki galaksiler arasında yolculuk yapmak istiyorsak ışık hızını geçmek zorundayız. Şu halde insanoğlu sıfırınıcı kilometrede. Bilinen arttıkça bilinmeyen de artıyor. İşte bu günlerde DNA'nın sırrı çözüldü. Ama o nisbette de bilinmeyen artacak. Nasıl ki atom eskiden tek bir parça olarak biliniyordu. Sonra denildi ki üç temel tanecik var proton, elektron, nötron. Şimdi yüzden fazla parça var atomun içinde. O nedenle benim iletişimle, yüksek teknoloji ile ilgili, geleceğin bilimleriyle ilgili büyük hayallerim var. Ama bunlar gerçekleşmeyecek hayal değil. İnşallah bu hedeflere ulaşırız. Biz ulaşamazsak çocuklarımız ulaşır.

LONCA: *Hocam Kombassan içinde sizi en çok heyecanlandıran yatırım hangisi?*

BAYRAM: Bazı ihtiraslı insanlar, çevreyi ve insan sağlığını düşünmeden yatırımlar yapıyor. Dünya dengesi sürekli bozuluyor. Yeşil alanlar yok oluyor. Denizlerimize giremiyorsunuz. Nehirlerimiz hakeza öyle. İleri de su çok büyük problem olacak insanoğluna. Teknolojiden vaz mı geçeceğiz. Hayır. Bir yandan teknoloji olacak bir yandan da tedbir alınarak gidilecek. Burada Kombassan olarak ne düşünüyoruz. Bizim Ar-Ge'de ilk projemiz güneş enerjisinden elektrik üretimi idi. Hiç bir kirliliği olmayan bir enerji. Bu çok önemli bir noktaya geldi. İnşallah bazı yabancılarla da ortak yatırımlar yapacağız. Matematik noktasında araştırmalarımız var. Matematige yüksek düzeyde bir takım katkılarda bulunmak

istiyoruz. Kombassan'ın bu gibi faaliyetleri beni çok heyecanlandırıyor. Yine insanlığın muzdarip olduğu büyük hastalıklar konusunda da araştırmalar başlatıyoruz. Beni heyecanlandıran bir başka proje denizin, ormanın ve kaplıcanın birleştiği bir mekanda Dünya Özürlüler Tatil Köyü kurmak. Mesela ortopedik özürlülerin kendi ayaklarını kendileri yapacakları atölyeler kuracağız. Bir başka heyecanlandıran proje 25-30 milyon metrekairelik bir yer bulabilirsek, "Yaşayan mini Türkiye" projesini hayata geçireceğiz. Türkiye'nin bire-bir aynı ama boyutunu küçülterek buraya yapacağım. Dağlarıyla ovalarıyla denizleriyle nehirleriyle. Diyelim ki Sultanahmet'te 10 bin kişilik değilde, 100 kişilik cami bulunacak. Gelen turist "aslına görmek istersen İstanbul'a gitmelisin" denilecek. Koyunu ile kuzusu ile yaşayan Anadolu köyleri yeralacak.

Metalin Sanata dönüştüğü mekan

KONTENSAN

KONYA TENEKE KUTU AMBALAJ VE MAKİNA SAN. TİC. A.Ş.
2. Organize Sanayi Bölgesi Kırım Cad. No. 4 P.K. 311 42002 Selçuklu / Konya
Tel : 90. 332. 239 01 65 (6 hat) Fax : 90. 332. 239 01 64
Esenyurt Evren Oto Sanayi Sitesi Yanı 34850 Esenyurt / İstanbul
Tel : 90. 212. 672 11 04 (4 hat) Fax : 90. 212. 672 10 41
İnternet: www.kontensan.com.tr e-mail: kontensan@kontensan.com.tr

LONCA: Hocam bu dev bir proje. Nereye yapmayı planlıyorsunuz?

BAYRAM: Antalya yöresine, ama bir türlü yer bulamadık. Orası mevsim olarak çok uygun. Bir de yanında nehir olmalı ki suları sürekli salmak suretiyle temizlik sağlanabilsin. Gönlüm arzu ederki Türkiye'nin 81 vilayetine yatırım yapayım. İyi bir örnek olayım. Ve her vilayette de bizi örnek alan insanlar güçlerini birleştirsinler.

LONCA: Yatırımcılara neler önerirsiniz. Sizce geleceğin gözde sektörleri neler olabilir?

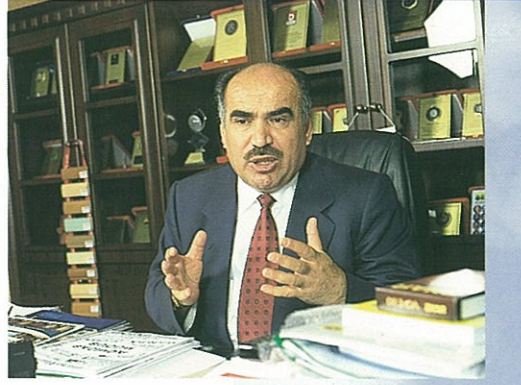
BAYRAM: Bir defa yüksek teknolojiyi yatırımlar çok önemli. 20 asıra baktığımızda bilgi zengini firmalar görürüz. Bill Gates'i herkes biliyor. Ama bir Sisko çıktı. İnternet ortamında bir şeyler yaptılar ve geçen yılki ciroları bir çok dev şirketi geride bıraktı. Dolayısıyla bilgi teknolojisi, entellektüel sermaye çok daha önemli hale gelecek. Bilgi çağının gerektirdiği yüksek teknolojiye girmek bence önemli. Dondurulmuş gıda sektörü de önemli hale gelebilir. Çevre sektörü ile ilgili yatırımlar mutlaka ön plana çıkacak. Ve yine insan sağlığı noktası. Turizm, özellikle sağlık turizmi ön plana çıkacak.

LONCA: Kombassan'ın yatırımlarını yurtdışına kaydırıldığı söyleniyor bu doğru mu? Bunun nedeni nedir?

BAYRAM: Dünyada başarılı olmak istiyorsanız mutlaka dışa açılmak zorundasınız. Dünyada korkunç bir yabancı sermaye dolaşiyor. Ben bütün yatırımlarımı kendi ülkeme yapmak isterim. Kendi insanımı istihdam etmek isterim. Fakat dünya gerçekten küçülmüş. Türkiye'deki yatırımlarla dünyadaki yatırımlarımızın birbirini desteklemesi lazım. Bu açıdan yatırım yapmak gerekebilir dışarıya. Ama bizi üzen sebep kendi ülkeme yatırım yapmak isterken şu veya bu nedenle engellenmek isteniyor. İnşallah şartlar bizi kendi ülkemize yatırım yapmaktan alıkoymaz diyorum. Yurtdışında satış mağazaları açıyoruz. Nedeni, Türkiyemizde üretilen malları satmak için. Biz üretim ve istihdamcımız.

LONCA: Dış ülkelere yatırım yaparken birtakım zorluk veya engellemelerle karşılaşılıyor musunuz?

BAYRAM: Dünyadaki bakış açılarıyla burdaki farklı. Batı devletleri kendi ülkesine yatırım yapan için büyük imkanlar sağlıyorlar. Maalesef yabancılardan gördüğümüz anlayışı kendi yöneticilerimizden göremiyoruz. Türkiye'de mantık değişsin ayak bağları çözülsün, yatırım açısından çok güzel bir ülke. Türkiye Avrupa, Asya, Ortadoğu, Afrika arasında bir köprü. Yani siyasal açıdan köprü, kültürel açıdan köprü, ekonomi açısından köprü. Türkiye'de eksik olan şey bürokrasinin çokluğu. Bu kadar bürokrasinin kaldırılması

lazım. Bazı şeyler değişirse Türkiye kısa bir sürede Avrupa ve Amerika seviyesine gelebilir.

LONCA: Türkiye'de siyaset, ekonomi ilişkisini sağlıklı buluyormusunuz?

BAYRAM: Türkiye'de ekonomi dahil her şey siyasete bağlı. Onlar da monopol sermayeye. Türkiye'de bazı etkin güçler bir çok şeyi monopol sermayeyle hallediyor. Bu yanlışlık devam ettiği sürece Türkiye bir yere varamaz. Ama o yanlışlar kalkar, mantık değişirse inşaallah Türkiye çok güzel yerlere gelir.

LONCA: Yurtdışındaki sermayeyle ilgili bir takım açıklamalarınız oldu. Türkiye'nin dış borcunu kısa bir sürede çözebileceğinizi iddia ettiniz. Doğru mu?

BAYRAM: Bana göre Avrupada bugün 200 milyar dolar duran para var. Türkiyede de 50 milyar dolar duran para var. Bu benim tesbitim. Biz de IMF'den 3-5 milyar dolar alacağız diye bir sürü sıkıntılara giriyoruz. Halbuki kendi bahçemizde hazine var. Bunun 25 milyar dolarını bile ekonomimize kazandırmış olsak, Türkiye ekonomisi füze gibi havaya yükselir. Maalesef yetkililerimiz bu konu üzerinde hiç durmuyorlar. Bu getirilmediği gibi bunu getirenlerde haksız bir şekilde suçlanmaya çalışılıyor.

LONCA: Hocam sizce başarıya götüren ilk beş kural nedir?

BAYRAM: Başarı herşeyden önce bir nasip. Bir defa hayal edeceksiniz ve inanacaksınız. Hayal etmeyen bir insan hiç bir yere varamaz. Sonra inanacaksınız, bir de azimle gayretle, dürüstçe ve cesurca çalışacaksınız. Başka bir kural entellektüel sermaye dediğimiz şey. Uzmanlarla çalışmak dinamik bir müssese kurmak ve kendini sürekli yenilemek. Dünya şartlarını çok iyi tanımak ve buna göre mal, hizmet, bilgi ve teknoloji üretip bunu tüm dünyaya satabilmek. Tabi ben bir işadamı olarak söylüyorum bunları. Diğer bir kural önyargılı ve peşin fikirli olmamak ve evrensel düşünmek.

LONCA: Aynı şeyi başarısızlık için sorsak ne dersiniz?

BAYRAM: Bu söylediğim şeyleri tersine çevir. Bunlara ilaveten hayata ve olaylara at gözlüğüyle bakmak, aşırı ihtiras sahibi olmak, nefsinin ve bencil duygularının esiri olmak. Stratejik kararları zamanında alamamak. Kısır döngü içerisinde bulunmak, istişareden kaçmak, fikirlere önem vermemek, başarının bir takım oyunu olduğunu unutmak. Kendini yenileyememek. Daha bir çok şey sayılabilir.

LONCA: Hocam okuyabiliyor musunuz? Gençlik dönemlerinizde okuma tutkusuna sahip olduğunuz anlaşılıyor. Bu kadar yoğunluk arasında fırsat bulabiliyor musunuz okumaya.

BAYRAM: Ben okuyamazsam yaşayamam. O günkü psikolojime göre değişik değişik kitaplar okurum. Gece yarısı 3 'te de gitsem mutlaka kitap okurum. Seyahatlerimde de okurum. Çünkü yolda giden zaman ölü zamandır.

LONCA: Mesela ne tavsiye edersiniz? Bir zamanlar Özal'la meşhur olan kitaplar vardı. Bu aralar sizin favori kitabınız nedir?

BAYRAM: Şudur diyemem. Roman'dan tutunda fikri eserlere kadar geniş bir yelpazeden okuyorum. Kutsal kitapları da okuyorum Güncel olaylar varsa onlarla ilgili tarihi belgeleri sıcaklığına okurum.

LONCA: Hocam aile içinde nasıl bir Haşim Bayram var?

Çocuklarınızla ilişkileriniz vesaire..

BAYRAM: Şimdi Kombassanı kurmak kolaylıkla olmadı. Ciddi emekler sarfedildi. Ama bunlarında bir bedeli var. Mesela büyük kızımı evlendirirken tam

kuşağımı bağlıyorum bir taraftan da nasihat ediyorum. Çocuk döndü bana "bizi çok ihmal etmedin mi baba" dedi. "Bu yıl Ramazan'da iftar yemeğine bir kere geldin" dedi. Ben o anda dondum kaldım. Taksiye bindirdik, taksi köşeyi döndü ben bayılmışım. Kızımın söylediği o laf beni çok etkilemişti. Uzun süreli seyahatlerim oluyordu. Oğlum küçükken annesine "bu adam kim" diye soruyordu. Şunu demek istiyorum. Kombassan bu noktalara geldi ama bunlarında ödenmiş bedelleri var. Herşeye rağmen çocuklarıma ve aileme teşekkür ediyorum.

LONCA: Hocam "Kombassan'da her şey Haşim Hoca'ya bağlı. O olmazsa Kombassan sıkıntıya girer" şeklinde bir söylenti de var. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

BAYRAM: Her dönemde olmuş bu gibi söylentiler. İşte Osman Gazi giderse devlet

gider. O gitmiş ama yerine Orhan Gazi gelmiş. Bir dünya atasözü var. "Duvara dayanma yıkılır. Ağaca dayanma kurur. İnsana dayanma ölür. Allah'a dayanan ne yıkılır ne kurur ne ölür." Şimdi dikkat edin her şey geçici. O yüzden müesseseseleşmek gerekiyor. Yani şirketler gerçek manada müesseseseleşmişse kadroları yerli yerindeyse, bilimin, teknolojinin gerektirdiği şekilde yapılanmışsa, sistemi de dinamik bir sistem olarak kurmuşsa bir şey olmaz. Sistemi statik olarak kurarsan, değişime ayak uyduramazsın. Dinamik ve işleyen bir sistem kurmuş isen 100 Haşim Bayram gitse de hiç bir şey olmaz. Ben yıllardır buna çalışıyorum. Yani bu işleri şahıslara bağlamak doğru değil. SONY'nin başkanı ölse ne olur. Öldü bir şey oldu mu? Öyleyse dinamik, insana ve insan beynine değer veren bir sistem başarılı olur. İnsana değer vermezsen istediğin kadar müessesese ol bir noktaya gidemezsin.

LONCA: Her halde bundan sonra artık biz Kombassan'ı teknolojiyi kullanan değil de üreten ve yön veren bir kuruluş olarak göreceğiz.

BAYRAM: Teknolojiye yön veren. Bizim şahsiyetimizi bulmamız lazım. Bu millet çok

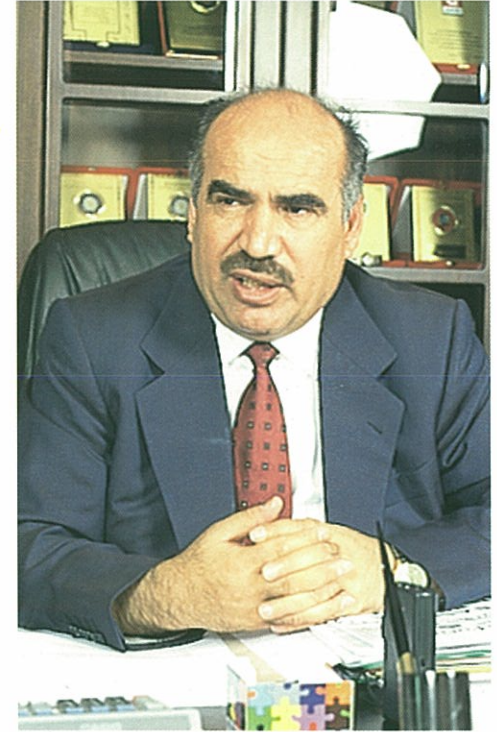
çabuk kalkınabilir. Türkiye dünyanın enerji kaynaklarının merkezinde. Dünya doğal gazının %75'i Türkmenistan'da. Dünya petrolünün büyük bir çoğunluğu bu bölgede. Ayrıca bu bölge 20 - 25 sene sonra susuz kalacak. Türkiye suyu çok hoyratça harcıyor. Plan yok, program yok. Su ilerisinin en kıymetli maddelerinden biri olacak. Bunu

değerlendiremiyoruz. Bütün olay bu.

LONCA: Dünya politikasına yön veren ülkelere baktığımızda Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren bir hasta adam politikası uygulanmış. Bu politikaların devam ettirildiğini düşünüyor musunuz?

BAYRAM: Kesinlikle. Bakın IMF "çiftçiye az vereceksin, memura az zam yapacaksın" diyor. Bu kadar ilkel bir düşünce olamaz. Yetkililer "gücümüz bu veremiyoruz" diyor. Öbür yandan monopol sermaye Türkiye'nin % 90'ını alıp götürürken ona para bulunuyor, faize para bulunuyor, memura gelince, çiftçiye gelince yok. Dünyanın en gelişmiş ülkelerine bakıyorsun çiftçisine önem veriyor. Hollanda'da Tavukçuluk şirketimiz var. Hollanda hükümeti "Kuveyt'e tavuk eti satarsan her

kilo başına 70 fenik veririm" diyor. Başarılı olmak istiyorsak, bunun ceremesini çiftçi çekmemeli. Çiftçinin maliyeti bugün 100 bin liradan fazla kilo başına. Devlet ne yapmalı. "Senin maliyetin 100 bin. Sen 80 bin liradan satacaksın, ama ben sana 120 binden ödeyeceğim" demeli. İstismar edecekler için denetim mekanizmasını kur. Hayvancılık zaten bitirilme noktasına geldi. Avurupa'da 2 marktan alıyoruz etin kilosunu. Türkiye'de 3-4 milyon. Almanya'dan 2 mark'a et gelirken, 3 milyona üreten vatandaşım nasıl yarışacak? Memura da düşük ücret veriyorlar

ki bu da memuru isteksiz hale getiriyor. Türkiye çok zengin bir ülke ama sen bu imkanları kullanırsan. Milletın kanını emen bu kadar monopol sermaye var, ama hiç ürettiği bir şey var mı? Hep kopya. Bakkalcılığın bile Know How'ını alıyorlar. Bu mantık yıkılmazsa hiç bir yere varamayız. Üstelik dürüst çalışan insanlar hakkında hayali suçlarla icat ederek ülkenin kalkınmasının önüne geçiyorlar. İnsanlarımızın biraz daha uyanması lazım. Ben bütün bu mantıkların değişeceğine ve Türkiye'mizin geleceğinin parlak olduğuna da inanıyorum. Yeterki bütünlüğümüzü bozmayalım. Özümden, aslımızdan, kültürümüzden kopmayalım. Global dünyada evrensel düşünmesini bilebilelim.

LONCA: Teşekkür ederiz □

"Ben teknolojiyi kullanan değil, teknolojiye yön veren bir kurum olmak istiyorum. O nedenle Ar-Ge'ye ciddi paralar harcıyorum."

OUTSOURCING

Outsourcing uygulaması, teknolojinin doğasından kaynaklanan eskime ve kullanılmazlık riskinin işletmeden alınıp tedarikçilere devredilmesi açısından önemli avantajlar sağlar. Ayrıca, alanında uzman olan tedarikçilerin yeni teknolojik imkanlarından, uzmanlıklarından, pazarlık gücü vb. gibi avantajlarından faydalanma imkanı doğar.

Global rekabet, hızlı teknolojik gelişimler, pazar yapısındaki ve müşteri taleplerindeki hızlı değişimler işletmeleri yeni arayışlara yöneltmiştir. Bir diğer deyişle, günümüzde işletmeler yoğun rekabet baskısından kurtulmanın yollarını yeni yönetim stratejileri geliştirerek ve yapılarını daha esnek hale getirerek rekabet üstünlüğü elde etmenin yollarını aramaktadırlar. Bunları karşılamak amacıyla gelişmiş ülkelerdeki işletmeler dışa dönük stratejiler olarak birbirleriyle yatay veya dikey bütünleşme, stratejik işbirliği, network sistemler ve outsourcing (dış kaynaklardan yararlanma) gibi stratejiler uygulamaktadırlar.

Günümüzde işletmeler, müşteri taleplerini daha hızlı ve kaliteli olarak karşılamak amacıyla en iyi bildikleri faaliyetler (Öz yetenek; core competence) üzerine odaklanmaktadırlar. Bir diğer ifadeyle, işletmeler kendi alanlarında üstün oldukları faaliyetleri yapmaya ve bu faaliyetler üzerinde diğer işletmelerden daha üstün hale gelme çabasını sarf etmektedirler. Yapılması zorunlu olan, fakat üstün olarak yapamadıkları faaliyetlerde ise, outsourcing uygulamasına gitmektedirler. Yani, o faaliyeti kendilerinden daha kaliteli ve daha ucuz yapan işletmelere (tedarikçilere) devretmektedirler.

Amerika ve Avrupa'da hayli popüler olan outsourcing uygulamaları, Türkiye'de de hızla gelişmektedir. Türkiye'de taşımacılık, tesis işletimi, ambalajlama, yemek hizmetleri, tekstil gibi alanlarda yaygın olarak kullanılan outsourcing uygulaması, bilgi sistemleri, satış ve pazarlama, finans-muhasebe, insan kaynakları, halkla ilişkiler, tasarım, imalat gibi alanlarda hızla yayılmaya başladığı görülmektedir.

Amerika ve Avrupa ülkelerinde yapılan bir araştırmaya göre, işletmelerin % 30'u bilgi sistem faaliyetlerinde, % 16'sı insan kaynaklarında, % 14'ü pazarlama ve satış faaliyetlerinde, % 11'i finans alanında, % 9'u yönetim ile ilgili konularda ve % 22'si ise diğer işletme faaliyetlerinde outsourcing uygulamaktadırlar. Outsourcing konusunda 1998 - 2003 yılları arasını kapsayan bir başka araştırmaya göre ise, 1998 yılında 99 milyar dolar olan outsourcing pazarının, 2003 yılında 151 milyar dolardan daha fazla olması beklenmektedir. Outsourcing Enstitüsüne göre, işletmeler outsourcing uygulamasıyla maliyetlerde ortalama % 19, kalite ve kapasitede ise % 15 bir artma sağlamaktadırlar. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, gelişmiş ülkelerde outsourcing uygulaması hızla artmakta ve işletmelerin gün geçtikçe dikkate almak zorunda buldukları bir yönetim stratejisi haline gelmektedir.

İşletmeler outsourcing uygulamalarıyla, daha az faaliyet üzerine odaklanma ve daha esnek bir yapıya kavuşma imkânını elde etmektedirler. İşletmelerin daha az faaliyete odaklanmaları; girişimciliği en iyi yaparak, kendi enerji ve yatırımlarına konsantre olmalarını sağlar. Ayrıca, işletmenin esas faaliyetleriyle ilgili gelişmeleri araştırarak mevcut ve

ÖZTEKİN

Tarım Makinaları San. ve Tic. A.Ş.

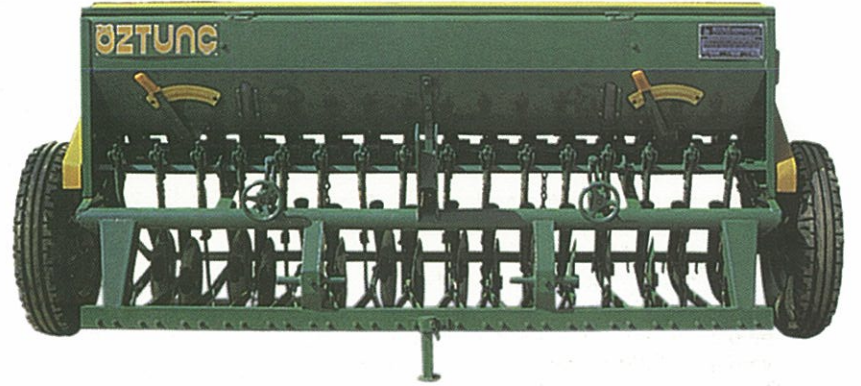
1. Organize Sanayi Bölgesi Aşım Sk. No: 5 • KONYA Tel:248 21 10 (5 hat)

ÖZTUNÇLAR

Tarım Makinaları San. ve Tic. A.Ş.

1. Organize Sanayi Bölgesi Yerlisu Sk. No: 3 • KONYA Tel:249 77 01 (5 hat)

Öztekin Otomatik A.Ş.

Feritpaşa mahallesi Adnan Menderes cad. No: 1 • KONYA Tel: 238 40 92

Xsara
COUPÉ

 CITROËN

gelecekteki rakiplerine karşı yüksek bariyerler oluşturmalarına ve bunun sonucunda stratejik avantajlar elde ederler. Öz yetenekleri ile ilgili olmayan faaliyetleri dışarıya yaptırılmaları, yani tedarikçilere devretmeleri ise, işletme için yapılması zor veya mümkün olmayan özgün profesyonel kabiliyetleri, yenilikleri ve tedarikçilerin tüm faydalarını elde ederler. Kısaca, outsourcing uygulamaları işletmelere şu avantajları elde etmelerine imkan tanır:

- İşletmeler öz yetenekleri ile ilgili olmayan faaliyetlerde outsourcing uygulamasına giderek, öz yetenekleriyle ilgili faaliyetlere (esas işlerine) daha fazla odaklanırlar. Yani, işletmeler, öz yetenekleriyle ilgili olmayan faaliyetlere daha az yatırım yapıp, esas faaliyetleriyle ilgili olan işlere daha fazla fon ayırma imkanını elde ederler. Ayrıca, yöneticilerin önemli olmayan işler üzerine fazla zaman ayırmaları azalır ve önemli işlere daha etkin olarak yoğunlaşırlar.

- İşletmeler outsourcing uygulamasıyla, işlem maliyetleri üzerinde kontrolü sağlarlar ve tedarikçilerin ölçek ekonomisinden faydalanarak maliyetlerinin azaltılması imkanına kavuşurlar. Bu sayede, işletme karlılığının geliştirilmesi, varlıkların geri dönüşümünün hızlandırılması ve işlem etkinliğinin artırılması sağlanır.

- İşletmeler, etkin olarak yapamadıkları veya yanlış yönettikleri faaliyetlerin tamamen yeniden harekete geçirilmesini ve kontrol edilmesini sağlarlar. Bir diğer ifadeyle, outsourcing işletme performansının geliştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve bunun sonucunda müşteri tatmininin artırılması için önemli bir fırsattır.

- Outsourcing uygulaması, teknolojinin doğasından kaynaklanan eskime ve kullanılmazlık riskinin işletmeden alınıp tedarikçilere devredilmesi açısından önemli avantajlar sağlar. Ayrıca, alanında uzman olan tedarikçilerin yeni teknolojik imkanlarından, uzmanlıklarından, pazarlık gücü vb. gibi avantajlarından faydalanma imkanı doğar.

- İşletmeler, insan kaynaklarıyla ilgili konularda outsourcing uygulamasıyla daha fazla esnekliğe kavuşurlar. Yani, pahalı ve zor temin edilen uzman personel outsourcing uygulamasıyla daha kolay elde edilir.

- İş yükündeki dalgalanmalara karşı esneklik kabiliyetinin artması sağlanır. Bir diğer ifadeyle, öz yeteneklerle ilgili olmayan faaliyetlerinin tedarikçilere devredilmesi işletmenin küçülmesine (downsizing), personel

sayısının azalmasına ve esas faaliyetlerde daha güçlü olmasına imkan tanıyacağı için, işletmeler piyasada meydana gelen dalgalanmalara karşı daha esnek bir yapıya kavuşacak ve bu dalgalanmalardan daha az zarar görecektir.

- Faaliyetin devredildiği tedarikçilerle yakın ilişkiler kurularak stratejik ittifaklar oluşturulması sağlanabilir. Bu sayede, sinerji ilişkisiyle gelirlerin artması, kaynakların paylaşımı ve aynı pazarı destekleyen iki organizasyon meydana getirilmesi sağlanır. Bu tür ittifaklar, ölçek ekonomisi meydana getirilmesinde, yatırımların geri dönüşünün hızlandırılmasında ve kapasite artırma kabiliyetlerinin oluşturulmasında önemli katkılar sağlar.

İşletmeler, insan kaynaklarıyla ilgili konularda outsourcing uygulamasıyla daha fazla esnekliğe kavuşurlar. Yani, pahalı ve zor temin edilen uzman personel outsourcing uygulamasıyla daha kolay elde edilir.

- Türkiye'de outsourcing uygulaması işletmelere; Vergi Usul Kanunu (m. 238-239) hükümlerine göre, bordro düzenlemeye ilişkin yükümlülüklerinden, personelle ilgili bildirim yükümlülüklerinden, Vergi Karnesi ve Sosyal Sigortalar Kanunu sicil kartı çıkarılmasına ilişkin mükellefiyetlerden kurtulma imkanı sağlar. Gelir Vergisi Kanunu (geçici madde 52) hükümlerine göre stopaj vergi uygulamasından, Damga Vergisi hükümlerine göre damga vergisi mükellefiyetlerinden kurtulmuş olur. Personeli işten çıkarma durumunda, işverenin sorumluluğu olarak düzenlenen kıdem tazminatı yükümlülüğünden, personelin iş değiştirme talebi bulunması durumunda ihbar tazminatı ödeme sorumluluğundan, personelin ücretli izin kullanma durumlarında izinli olduğu döneme ait ücretleri ödeme sorumluluğundan ve tasarruf teşvik yükümlülüğünden kurtulmuş olur.

Outsourcing uygulaması işletmelere önemli avantajlar sağlmasına rağmen, bu uygulamada amaçların açık ve işletme stratejilerine uygun olarak belirlenmemesi, işletmenin ihtiyaç duyduğu kabiliyet ve yetenekte tedarikçilerin seçilememesi, uzmanlar yardımıyla sözleşme hazırlanamaması, tedarikçi performans kriterlerinin iyi belirlenmemesi ve tedarikçinin etkin yönetilememesi gibi durumlarda önemli riskleri de bulunmaktadır. Outsourcing uygulamasına gidecek işletmeler, bu risklere karşı gerekli önlemleri almalı, tedarikçinin tecrübe avantajlarına karşı, uzmanlar kiralarak bunu dengeleme yoluna gitmelidir.

Sonuç olarak, outsourcing uygulamaları günümüzün mevcut ekonomik koşullarının kötülüğü, finansal darboğazlar ve mali sıkıntıları aşmak isteyen işletmeleri bu konuda düzenleyici tedbirler almaya yönelten sorunları olduğu dönemde, ülkemiz işletmelerinin dikkate almaya değer bir gelişme olduğu açıkça ortadadır. □

ANKA

Siz ve otomobiliniz için
güvenle
Daha iyisini aramayın.

ANKA bir Dünya Markası

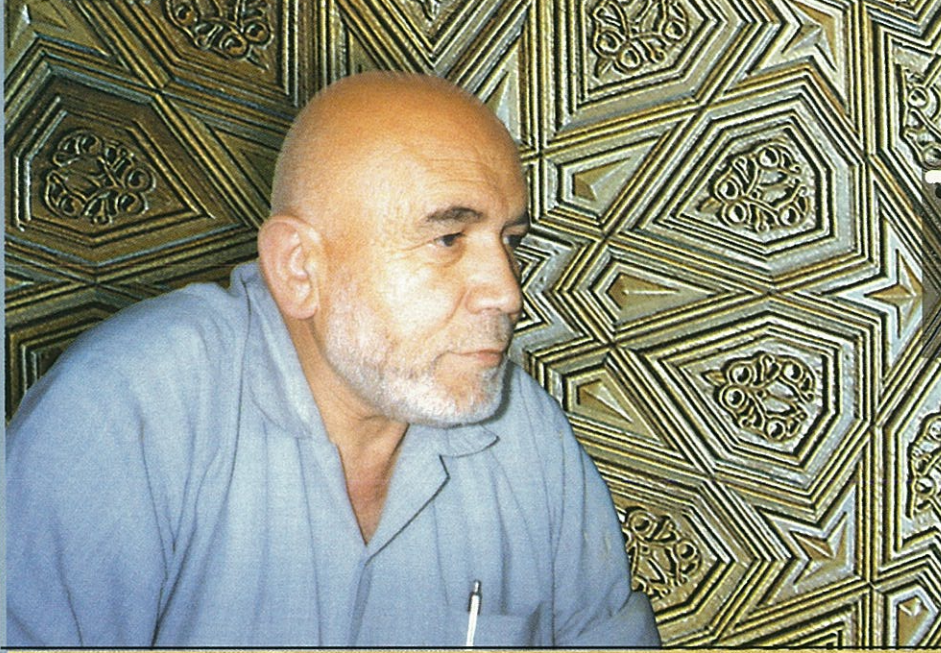
 ANKA[®]

Otomotiv Yedek Parça Üretim A.Ş.

2. Organize San. Bölgesi Lalehan Cad. No:2 Konya / TÜRKİYE Tel:(0332) 239 10 00 Pbx Fax: (0332) 23910 09
www.anka.as.com.tr email: bilgi@anka.as.com.tr

Kültür & Sanat

MEVLÜT ÇİLLER USTA İLE KÜNDEKARİ ÜZERİNE...

Ve Ah

Kündekari, ağacın büyüme ve küçülmesi esnasında deforme olmadan durabilmesini sağlamak amacıyla ecdadın geliştirdiği bir sanat. Mevlüt Çiller bu sanatın dünya çapında ustalarından biri. Aynı zamanda sahipsiz bir sanatı tüm zorlukları göğüsleyerek yaşatmaya çalışan bir sanat kahramanı.

LONCA: Efendim sohbetimize sizi tanımakla başlayalım.

MEVLÜT ÇİLLER: Ben 1942'de Konya'nın Merkez Yaylapınar köyünde doğmuş bir çiftçi çocuğuyum. Marangozluk mesleğine Ali Adıbelli'nin yanında başladım. Ustamız temiz bir sanatkardı bize güzeli, iyiyi tavsiye ederdi. "Sanatkar ardında eser bırakmalı" derdi. O dönemlerde Mevlana Müzesinde tamirat işleri yapıyorduk. Ustamızın temiz çalışmasını gören günün müze müdürü Kündekari kapunun altından bir bölme "tamir edilebilir misiniz?" diye getirdi. Böylece Kündekariyi araştırma imkanı bulduk. Yani tablasıyla, keşiyle, Kündekari nasıl yapılmış öğrenmeye çalıştık.

LONCA: Yani çocukluk yıllarından başladı.

ÇİLLER: 1958'li yıllardı.

LONCA: Peki o tarihlerde Kündekari'yi bilen usta var mıydı?

ÇİLLER: Yoktu. Kündekari Osmanlı'dan sonra bitmiş bir sanat. Çünkü bir millette sanat, mali dengesinin zenginliğine göre artıyor. Savaşın çıkmış ve yeni kurulmuş bir devlet olarak Cumhuriyet döneminde ustalar sağ ise de talep gelmediği için sanat durmuş. Dolayısıyla o yıllarda ustası kalmamıştı. İlk Kündekariyi ben bir senede yaptım. Bu aşamada hem atölyenin, hem evin, hem de Kündekari'de kullanılacak malzemenin giderini karşılamak durumunda kaldım. Maddi imkanın olmadığı yerde Kündekari'yi geliştiremezsin. Bu gün tezhip, ebru ve hat sanatı daha fazla yayılma istidadı gösterdi. Çünkü bu sanatlara merak saran evinin bir köşesinde

yapabiliyor. Kündekari ise bir atölye çalışması. Ancak bir marangozun, temelden yetişen bir ahşap ustasının merak sarması lazım.

LONCA: Kündekari nasıl bir sanat? Nasıl tarif edilir? Nasıl yapılır?

ÇİLLER- Kündekari Osmanlı sözlüğüne göre "künde" kelimesinden üretilmiş. Alma, tutma kavrama, yakalama anlamında. Yani geniş yüzeyli ahşapların ağacın büyüme ve küçülmesi esnasında çatlamadan eğilmeden

kuruyor. Bir sanatkar olarak bir ağacı 3-4 sene tutacak mali gücüm yok? Onu depolayacak yerim yok? 3 sene sonra kullanacağım ağacı nereye koyacağım.

LONCA: Peki bu sorunları nasıl aşıyorsunuz?

ÇİLLER: Bunları tam olarak aşamıyoruz. Çininin meşhur olduğu dönemlerde babasının yoğurduğu çini hamurunu oğlu, oğlunun yoğurduğu çini hamurunu da torunu kullanırmış. Ağacın kuruması da ona göre.

mana olarak da değerleri var. Mesela Yeşil Türbenin kapısından çok etkilenirim. Bir kanadın orta bölmesinde 99 adet tabla var. O Esmail-Hüsna sayısını veriyor. Mesela Süleymaniye'de olan bir şeyi biz Ankara Kocatepe'de kullandık. Tabla sayısı 355 adet. Bir Kameri yıl kapının üstünde tabla sayısında takvimlenmiş. Yani hiçbiri gelişigüzel çizilmiş değil. Büyük manalar içeren ahenkli çizimler var.

LONCA: Şu anda bu sanatın yeteri kadar

Ahşap Bir Başkadır

deforme olmadan durabilmesini sağlamak amacıyla gelişmiş bir sanat. Ecdat geometrik motiflerle delik zıvanadan bir iskelet örmüş. Delik zıvanayla örülen geometrik desen içine tablaların tutkalsız, çivisiz birbirini kavramasıyla oluşan bir sanat.

LONCA : Osmanlı'daki sanatın inceliklerini araştırdınız. Bugün aynı sanatı icra etmek mümkün mü?

ÇİLLER: Hemen hemen mümkündür. Ama "Marifet iltifatta tabidir. Müşterisiz meta zayıdır" diye bir söz var. Yani bir sanatın yapılması için ona talep olması lazım. Sanatkar bir şey yapmış ama ona talep olmamışsa o sanat zayı olmuş demektir. Şimdi sanatkarın yaşadığı muhite göre geçinebilecek geliri olmalı. Çocuğunun ayakkabısını, evinin kirasını, ödeyeceği vergiyi düşünüyorsa o sanatkardan bir şey bekleyemezsin. O nedenle eğer sanatkar tatmin edilirse Allah'ın izniyle Selçuklu ve Osmanlı döneminde yapılan eserlerin aynı yapılabılır. Geriye bir şart kalır o da malzemenin temin edilmesi ve kurutulması. O zamanki camilerin tarihçelerinde ağaçların padişahın fermanıyla getirildiği bölgeleri yazar. Bir baksan hayran kalırsın. "Şurda şöyle bir ağaç var gidip ona bak. İşinize yararsa bedelini ödeyerek şöyle bir yolla İstanbul'a naklet" gibi. Şimdi ben meşe çalışıyorum. Bir meşe 3-4 senede zor

LONCA: Başka ağaç da kullanılabiliyor değil mi?

ÇİLLER: Eskiden geometrik taksimatlarda değişik ağaçlar kullanılmış. Tablalarında güldür, avanozdur, şimşirdir hep kullanılmış

LONCA: Eskiler bu sanatı tamamıyla elleriyle gerçekleştiriyorlardı. Bu gün nasıl?

ÇİLLER: Şimdi kalıp falan kullanılıyor. Yalnız bazı figürler elle atılıyor. Teknolojinin sunduğu imkanı inkar edemeyiz. Ama küçük parçalar elde yapılıyor.

LONCA: Kündekari'de standart bir takım modeller mi var. Yoksa yeni bir takım gelişmeler oluyor mu?

ÇİLLER: Yeni bir şeyler geliyor gibi görünse de bakıyorsun bir yerde ecdat onu kullanmış. Mesela ben bir camide 16 kollu yıldızdan oluşan bir mimber yaptım. Onu yapıncaya, hatta camiye taktığım esnalarda bile ilk defa ben uyguladım diyordum. İngiltere'de Prens Charles Üniversitesi'ne davet edilmişim. Malesef orada müzede, Allahu-alem Suriye'den getirilmiş 16'gen yıldız taksimatını gördüm. Bir İslam diyarından gidip formayı aldılar heralde. Yani ecdat o kadar çok motif kullanmış ki, bir yerde karşına çıkıyor. Zaten geometrik çizginin gideceği sınırlar belli. Motifler sonunda belli bir yere oturuyor. Onu da ecdat kullanmış. Bir de geometrik deseni seçerken göze güzel görünmekle beraber

temsilcisi var mı?

ÇİLLER: Malesef yok denecek kadar az. Konya 'da benim yetiştirdiğim çocuklar var. İşli layıkıyla yapan belki Türkiye'de 3 veya 4 çıkar mı bilmiyorum.

LONCA: Nereye gidecek bu işin sonu?

ÇİLLER: Başta da söylediğim gibi şu sıkıntıya bakıyorum dükkanı kapayıversem bundan çok selamet olacak. Allah şahit bu sanat bitmesin diye mücadele ediyoruz. Ama ne verginin ne diğer giderlerin üstesinden gelinebiliyor. Sanatkarın ardında kimse yok. Şimdi Japonya'da Tokyo Camii'ni yaptık. "Katmadeğer ödemeyeceğiz" dendi. İyi ama ben Orman İşletmesi'nden katma değersiz alabiliyor muyum? Hani destek vardı ya sanatkarın ardında. 5 tane sigortalı kalfan olacakmış, yok bilmem neyin olacakmış. 5 tane olmaz da 3 tane olur ne yapalım. Böyle giderse bırakmam bundan iyi. Kurban bayramından bu yana boşuz.

LONCA: Başka işler olmuyor mu?

ÇİLLER: Bir de benim o eksiğim oldu zamanında. Ben şahsa iş yapmayacağım. İnşallah camiye yapacağım dedim. Çevremiz bizi böyle tanıdı. Dolayısıyla bize şahıstan iş teklifi gelmiyor. Benim üzüldüğüm şey, heykeltıraşların bile vergiden muafiyeti var. Benim de güzel sanatlarla uğraştığım bir gerçek. 1981'den itibaren camiyle ve Kündekariyle uğraşıyorum. Caminin dışında,

Çamlıca'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne Kündekari dalında sanat ağırlıklı bir iş yaptık. O da sosyal bir iş. Yani şahsın işi değil.

LONCA: Şahsa yapılmasında da bir mahzur yok olmasa gerek.

ÇİLLER: Bir mahzur yok. Ama parayı nerden kazanırsan kazan gibi bir çalışma saham yok benim. Hattızatında bizim gibi sanatkarların vergi dışı olması lazım.

Sergilerde bakanlara, milletvekillerine falan iletiyoruz. İnşallah, maşaallah'la not alır giderler ondan öteye gitmez. Bu gün Kündekari'yi vergi dışı çıkartsan Türkiyede kaç Kündekari var. Toplasan 3-4 kişi çıkmaz. Vergi dışı koysan adam ne

kadar kazanır bilmem. Ne kazanır söyleyelim. Şimdi bizim yanımıza gelecek bir kalfaya örnek olur. Usta birşeyler yapıyor ki, devlet bunu teşvik ediyor, vergi almıyor der. Yanımızda bir adam çalıştıralım sanat bellesin diyorsun. Sigortasız adam çalıştıramazsın diyorlar. Tamam da hiç değilse vergiden muaf olsun. Yanımızdaki iki kişiden vergi almasa batar mı devlet? Zaten pahalı ve uzun bir çalışma süresi isteyen bir sanat. Sürekli iş icra etmeniz de mümkün değil. İşte Kurban'dan beri daha hiç bir iş yapmadık.

LONCA: Mesela bir kapının Kündekariyle yapılması ne kadar sürer?

ÇİLLER: Teknolojinin yardımıyla işi biraz hızlandırdık. Yine de 3 aydan aşağı çıkamaz.

LONCA: Osmanlı döneminde marangozların hepsi Kündekariye vakıfıydı?

ÇİLLER: Hayır. Özel ustaları var. Hatta Osmanlı döneminde saray ustaları varmış. Selçuklu döneminde de bu sanat iyi bir noktadaymış.

LONCA: Ağaç seçimi de önemli herhalde. Ecdadın kullandığı ağaçlar neydi? Alaaddin Keykubat Camii mesela.

ÇİLLER: Onun ağacına abanoz derler.

Ceviz de olabilir. Şimdi fikir yürütmek çok ayrı bir şey. Ne kadar abanoz bilemem. Tabi ağacı ne kadar rendeleyebileceksin. Bu sorumluluğu taşımak zor. Ama imkan ve zaman verilirse, Alaaddin Camii'nin mimberini Allah'ın izniyle yeniden yaparız.

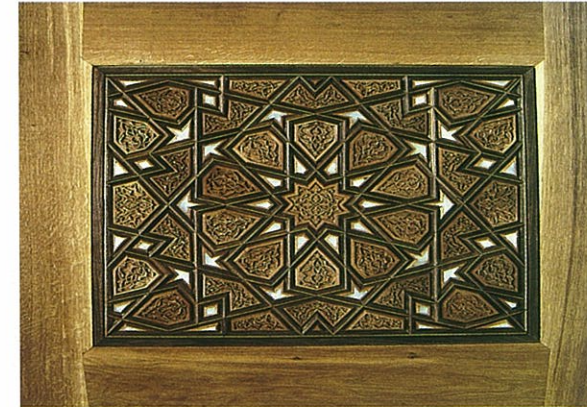
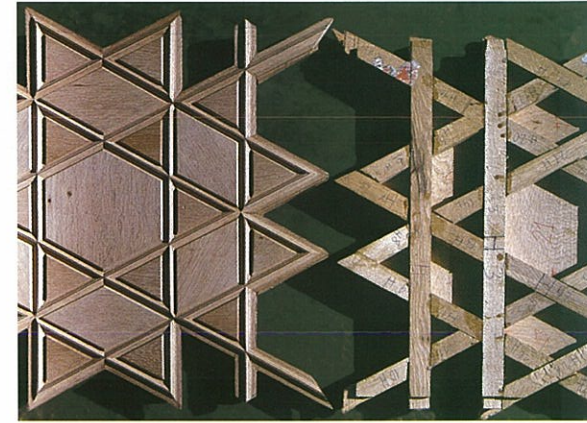
LONCA: Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde bu sanat ne düzeydeydi?

ÇİLLER: Onlara hayranlık duymamak mümkün değil. Bu iş aşkla olur? Aşk olmayınca meşk olmaz. Ben Kündekariyi ustadan öğrenmedim. O hayranlığın neticesiyle arayarak buldum. Ve ahşap bir başkadır. Mesela bir camide bir mermer minber var. Fevkalade ama mermerin yüzü soğuktur. Ahşap insanı kendine

benzetir. Ahşap Türk milletini kendine cezbeder. Türk milleti doğumundan, mezara kadar ahşapla beraberdir. Hatta İngiltere'de şöyle konuşmuştum. Doğduğu gün beşiği ağaç. Acıktığı zaman, ağzına aldığı kaşık ağaç. Okuyup yazmaya başladığı gün kalemi ve defteri ağaç. Oturduğu evi masası, defteri sandalyesi ağaç. Öldüğü gün tabutu ve sapması yine ağaç. Şimdi betona koyuyorlar ağaç olmadığı için. Aslında ağaç sünnettir. Yarın kıyamet kopuyor deseler, eğer ağaç dikiyorsan o ağacı yarım bırakma diye tavsiye eder Resulullah..

LONCA: İngiltere'ye konuşmacı olarak gittiğinizi söylediniz. Yabancılarla bizim sanata bakış açımızı nasıl buluyorsunuz?

ÇİLLER: Aslında teknoloji olarak ileriye gitmiş olan devletlerin hepsinde el sanatları denen şey bitmiştir. Şu anda yaşayan el sanatlarına katkıda bulunmak istiyorlar. Özellikle İslam eserlerini üniversite düzeyinde araştırıyorlar. Türkiye'yi Türkiye'den iyi biliyorlar. Bu dediğim üniversitede İslam eserlerini araştıran bir bölüm kurulmuş. Biri Kündekariyi almış, biri seramiği diğeri kadınların giydiği bindallı dedikleri sarma tel işlemeli işleri almış. Mastır tezi olarak araştırıyorlar. Burada üniversiteden bize derler "bir gelsen de çocuklara bir gösteri

YATAK • KANEPE & OTURMA GRUPLARI

EMİNER

FABRİKA: BÜSAN Özel Organize Sanayi Bölgesi 3. Sk. No: 33-35 • KONYA
Tel: 0.332. 345 00 93 (pbx) Fax: 0.332. 345 00 93

SHOWROOM: Mobilyacılar Sitesi Çalldüzü Sokak No: 28 • KONYA
Tel: 0.332. 248 90 92 Fax: 0.332. 248 90 92

yapsak da bir çalışsak". "Olur inşaallah" deriz orda kalır. Ama İngiltereden bir bayan iki sene geldi gitti. Son sene "Ben burda çalışacağım usta bu dersi vermek zorundayım" dedi. "Otur şuraya seninle bir görüşelim" dedim. "Hiç bir şekilde makyaj yapmayacaksın. Parfüm sürmeyeceksin, kalfaların giydiği cindadiyeden giyeceksin, saçını örteceksin. Ben kaçta gelirim sabah seni evden alacağım. Akşam aldığım yere koyacam" dedim. O şekilde iki ay burda çalıştı çocuk. Ve hazırladığı mastır tezini verirken de Üniversite beni İngiltere'ye davet etti. Adamlar araştırdıklarını gereği gibi araştırıyorlar. Şimdi iki ay çalıştı da Kündekari'yi yapacak hale mi geldi. Gelmedi. Ama Kündekari'nin eksik yapıldığını bilebilecek hale geldi.

LONCA: Tokyo Camii'nde çalışmalarınız olduğunu biliyoruz. Neler yaptınız?

ÇİLLER: Kündekari kapı yaptık, pencere yaptık, pencere kepenkleri yaptık. Sosyal hizmetlerin kapıları. Camları Kündekari taksimatı gibi ama Kündekari değil. Yine delik zıvana, ama arka yüzü çıtayla birleştirme. Orada epey bir eserimiz var.

LONCA: Oradaki caminin büyüklüğü ne kadar?

ÇİLLER: Camii pek büyük değil ama sanat olarak dört dörtlük..

LONCA: Kündekari'de mimari hesaplama da gerekiyor. Kendiniz mi yapıyorsunuz hesaplamaları?

ÇİLLER: Şimdi hesapta pek bilgim yok. Ama bu camiye en iyi ne yapalım diye düşünürken, Allah'u Teala öyle rast getiriyor ki. Ankara Kocatepe'nin müezzın mabeyni çıkış kapısı var. Onu ben çizdim. Sonra bir saydım üst tarafa 33 tabla düşmüş. Allah, Allah nasıl denk gelmiş buraya. Alt tarafa bir tabla çizdik, oraya'da 18 tabla denk gelmiş. 18 bin alemler temsilen. Muradiye camine çizmişim, 28 tabla düşmüş ki o da Kuran-ı Kerim de isimleri geçen 28 peygamber. Yani bu işi iyi yapalım diye uğraştığınız zaman Allah Teala bir yol açıyor. Ve oraya denk geliyor. Sen denk getirmiyorsun

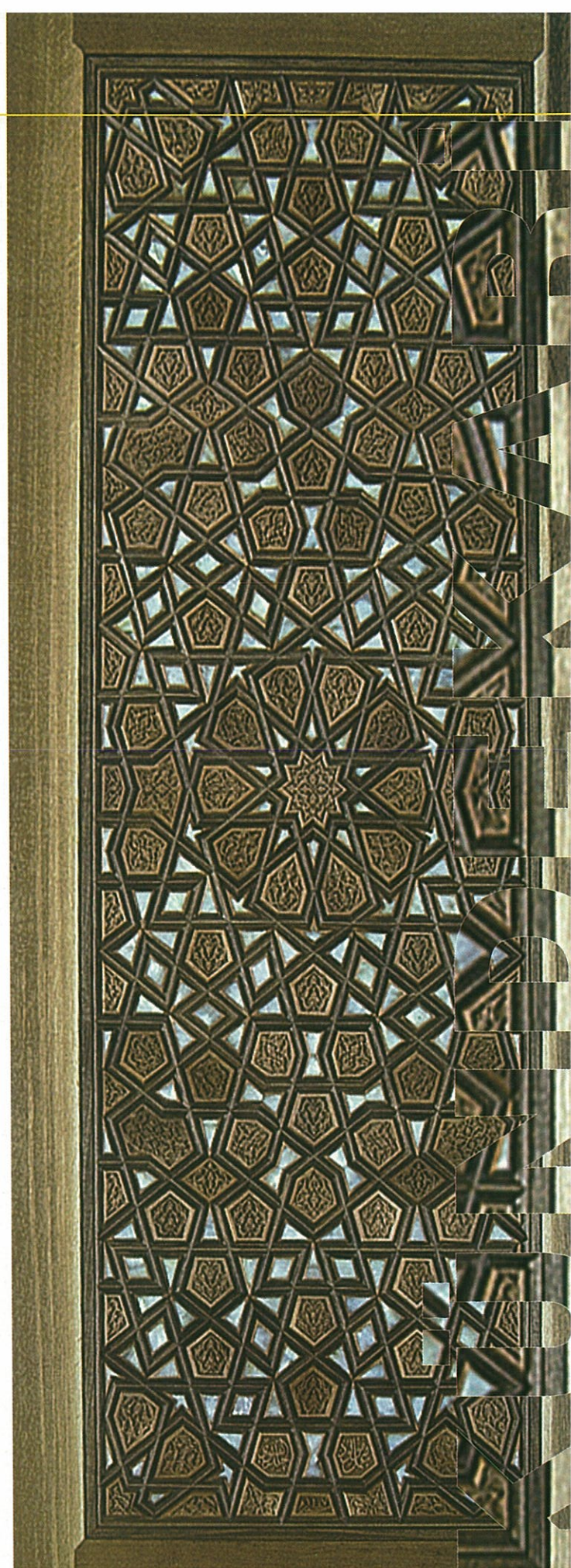
LONCA: Cami mimarisinde kapı önemli bir yer tutuyor. Bu konuda neler söylersiniz?

MELÜT: Türk mimarisinde bir adap var. Kapıda ne kadar sanat eseri varsa içinde de ona benzer şeyler bulunacağı kanısına varırsın. Eski Türk mimarisinde adap ve uslup budur. Kapu mimarisi binanın içinde neler bulabileceğinin bir işaretidir.

LONCA: Sizi en çok etkileyen Kündekari eserleri hangileri?

ÇİLLER: Ecdadın eserinin hiç birinden gözünü alamazsın. Ama mesela bir Bursa Ulu Camii'nin mimberi. Samanyolu yıldız gurubu mimberin sol aynasına işlenmiş. Şu bir gerçekki; sanatkarın içindeki ruh yapısı mutlak surette sanatına akseder. Aksetmiyorsa o sanatkar değildir. Süleymaniye için söylenir. Padişahın rüyasına Peygamberimiz girer ve bir cami yapmasını ister. İşte mimberi böyle olsun, pencere sayısı şöyle olsun vs. Padişah mimar başını çağırır. Bir cami düşünüyorum nasıl olsun? Efendim penceresi şurda olsun mihrabı burda olsun şöyle gitsin böyle gelsin. Resulullah efendimizin kendisine tarif ettiği şeklin aynısını söylüyor mimar. Padişah şaşırıyor "nasıl olur"? Mimar başı der ki "siz Resulullah'la gezerken biz de peşinizdeydik." Yani bu işler öyle abdestsiz namazsız, niyatsız olmuyor. Mutlaka Allahu Teala'nın ilhamı olmak zorunda. Cami yapacaksın, hoca mihrapta konuşacak ve tüm camide aynı netlikte hoporlörüz ses ekostiği yayılacak. Bunu insan düşünecek. Yanan kandiller bir is hüccesine toplanarak hat mürekkebi olacak.

LONCA: Mevlüt Usta teşekkür ederiz □

**“Dünyada işlenmesi en güç
üç şey vardır.
Elmas, çelik ve
insan ruhu.”**
Benjamin FRANKLIN

**“Bozulduğu zaman
insandan daha
korkunç yaratık yoktur.”**
SOPHOKLES

**“Bir insanın özünü anlamak
isterseniz, eline geniş
kudret veriniz”**
PITAKUO

**“Bir insanın yapabileceği
en büyük hata,
hata yapmaktan korkmasıdır.”**
Elbert HUBBARD

**“Bir araya
gelmek başlangıçtır.
Bir arada durabilmek
ilerlemedir.
Birlikte çalışmak başarıdır.”**
Henry FORD

**“Cesaret ölmekle değil,
yaşamakla ölçülür.”**
Vittorio ALFIERİ

**“İnsanlar önce para
kazanmak için sağlıklarını,
sonra da sağlıklarını
korumak için paralarını
harcırlar.”**
GOETHE

**“Özgürlük bir kere kazanılıp
ilelebet muhafaza edilemez.
Onu her nesil, her gün
yeniden kazanmak
zorundadır”**
EISENHOWER

**“Ben övünülecek
bir şey yapmadım.
Zafer milletindir.
Ben sadece sizlerin
görüntüsüyüm.
Övülmesi gereken,
milletin Sakarya’dan İzmir’e
doğru çariksız koşan
Mehmet’i dir.”**
Mustafa KEMAL

**“Büyük zekalar,
birlikte düşünür.”**
MALCOLM X

**“Dün, dünle beraber gitti
cancağımız. Bugün
yeni şeyler söylemek gerek.”**
Hz. MEVLÂNÂ

**“Önce farenin
şerrini def et,
sonra buğday
biriktirmeye
çalış.”**
Hz. MEVLÂNÂ

**“Vatan
sağlığa benzer,
Değeri,
kaybedilince
anlaşılır.”**
Süleyman NAZİF

**“Hükümdar,
haksız olarak
bir köylüden
bir yumurta
alırsa,
adamları
köylünün
bütün
tavuklarını
alır.”**
SA'Dİ

**GÜZEL
SÖZLER**

EQ olmazsa olmaz

Duygusal yeteneklerimizi geliştirmek zekamızı kullanabilmemizin anahtarıdır. Akıl, yürek ve duyguların uyumlu dansı sonucu mutluluk ve başarı kaçınılmazdır.

Son yıllarda ailemizde, çevremizde ve toplum hayatımızda duygularla baş edememe, umutsuzluk ve tahammülsüzlüğün arttığını gösteren birçok olaylarla doludur. Bazı dönemlerde, toplumda diğer dönemlere kıyasla daha da belirgin bir çözümlü görülür. Bencillik, şiddet, alçaklık toplumsal hayatın güzelliklerini bozmaya başlar. Burada duygusal zekanın önemini savunan tez, duyarlılık, kişilik, ahlaki güdüler arasındaki bağlantıya dayanır. Gittikçe artan sayıdaki bulgular, hayattaki etik tavrın temelindeki duygusal yetilerin bir ürünü olduğunu gösteriyor. Tüm dürtülerin özü kendini bir eylemle ifade etmek isteyen hislerdir. Dürtülerine teslim olan kişilerin ahlaki anlayışları yetersizdir. Duyguların şekillendirdiği davranışların kontrolü irade ve kişiliğin özüdür. Aynı şekilde fedakarlığın temelinde empati, yani başkalarının hissettiklerini anlama, mümkün olduğunca kendimizi başkalarının yerine koyabilme yeteneği yatar. Başkalarının ihtiyaç yada umutsuzluğu anlaşılamiyorsa ilgi ve şefkatle olmaz. Günümüzde en azından iki ahlaki tavra ihtiyacımız var. Kendine hakim olmak ve şefkat göstermek.

Duygular hayati yetenekler içinde merkezi bir yere oturur. Bu yeteneklerin en değerli ilişkilerimizi koruyabilmeleri yada olmayışlarının yarattığı yıkım iş yaşantısında önemlidir. Yeniden şekillenen dünya ekonomisinde başarılı bir yer almak için başlıca etken olarak duygusal zeka ön plana çıkmaktadır. Bu da zararlı duyguların fiziksel sağlığımızı en az sigara içmek kadar riske atması demektir, hatta duygusal dengenin sağlığımızı ve refahımızı korumakta rol oynaması gibi çok önemli konulara göz atmak gerekir. Duygusal zekanın temelinde çocukken evde, okulda ve çevrede öğrendiğimiz duygusal derslerin duygu dünyamızı şekillendirerek bizi daha yeterli yada yetersiz kulması yatar. Yetişme dönemi içinde duygusal dünyaya başa çıkmayı beceremeyenleri bekleyen birçok tehlikelerin olduğu bilinmektedir. Duygusal zekadaki eksikliklerin

depresyon yada şiddetle dolu bir hayattan, yeme bozukluklarına ve uyuşturucu bağımlılığına uzanan bir yelpazedeki riskleri artırdığı söylenebilir. Yakın gelecekte okullardaki eğimin düzenli olarak öz bilinç, öz denetim ve empatiyle dinleme, anlaşmazlık çözme ve işbirliği gibi temel insan becerilerini kapsaması şarttır. Tutkularımız, düşüncelerimizi, değerlerimizi, yaşam mücadelemizi yönlendirir ve iyi kullanıldığında bir bilgelik içerirler. Ancak kolayca yoldan çıkabilirler, çoğu zaman olan da budur. Sorun duygusallıkta değil, duyguların ifadelerinin uygunluğundadır.

Herkes kızabilir, Bu kolaydır.
Ancak doğru insana, doğru ölçüde, doğru zamanda ve doğru nedenle, doğru şekilde kızmak işte bu kolay değildir.

Aristo

Duygularımızı akılla nasıl birleştirebiliriz? Ailemize, çevremize ve sokaklarımıza nezaketi, toplumsal yaşamımıza şefkati, digergamlığı nasıl taşıyabiliriz?

Empati

Kişi gerçeği kalbiyle görür, esas olan gözle görülemeyendir.

Küçük Prens

Duyguların amaç ve gücünü anlatan bir çok olay istisna değildir. İnsana kendini feda ettiren sevginin ve aslında hissedilen her duygunun insan hayatındaki merkezi yerine tanıklık eder. Duygusal zekanın başarılı kullanıldığı davranışların ulaştırdığı her sonuç sadece başarı değil aynı zamanda asil bir davranıştır. Bu durum en derin hislerimizin tutkularımızın, gözlemlerimizin temel rehberlerimiz olduğunu gösteriyor. İnsanoğlu varlığını geliştirerek sürdürmesini büyük ölçüde duyguların insan ilişkilerindeki gücüne borçludur. Bu güç

mucizevidir. Sadece kuvvetli bir sevgi -başırna bastığı çocuğunu acilen kurtarma gereği gibi- bir anneyle babanın kendi yaşamlarını devam ettirme dürtüsünü bastırabilir. Zihin gözüyle bakıldığında kendini bu şekilde feda etmek akıl işi olarak görülmeyebilir. Ancak kalbin gözüyle bundan başka seçenek yoktur. Kritik anlarda kalb akla üstündür. Duygularımız tehlike, acı bir kayıp, zorluklara karşın bir hedefe doğru ilerleme, eşine bağlanma ve bir aile kurma gibi yalnızca akla bırakılmayacak durum ve görevlerde yol göstericidir. Her duygu bizi bir şekilde hareket etmeye hazırlar; her biri insan hayatında tekrarlanan güçlüklerle baş edebilecek şekilde bizi yönlendirirler.

İnsan doğasını duyguların gücünden soyutlayarak anlamaya çalışmak, üzücü bir dar görüşlülüktür. Sadece zekaya yani, IQ'un ölçtüğü şeye verdiğimiz değer gereğinden fazladır. IQ gereklidir. Ancak tekbaşına asla yeterli değildir.

Duygular bize hakim olduğu sürece sadece genetik anlamda zeka ile iyi yada kötü hiç bir yere varılamaz.

Duygusal Zeka

Duygusal zeka, duyguların akıllıca ve ustalıkla kullanımudur. Duyguları doğru kullanabilmek önümüzdeki kapalı kapıları açıyor. Kablri yumuşatıyor. İnsanı mutlu, zengin ve sağlıklı kılıyor.

Duygusal zeka, birlikte çalıştığımız bir kişiyle aranızdaki sürtüşmeleri gidermekte çok yardımcı olabilir, zor bir müşteriyle anlaşma yapmanızı sağlayabilir, patronunuzu eleştirebilmenizi sağlar, verilen bir görevi, başarıyla tamamlamanızı sağlar, ve benzeri bir çok durumda size başarıyı garantiler. Duygusal zeka, hem kendi sorunlarınızı, ve hemde başkalarının sorunlarını çözümlemenize yardımcı olabilir. Zoru başarmakta salt zeka, duygusal zeka ile eşdeğer kabul edilse bile imkansız görünenler ancak IQ ile başarılabilir. Hayatta başarı ve mutluluk için mucizevi güçlerin kaynağı EQ'ya muhtacdır.

Duygusal Zeka Yeteneği

- ✓ Duyguların tam ve doğru olarak kavranabilme, yorum ve tanımlama yeteneği.
- ✓ Kendinizi ya da başka bir kişiyi anlamaya yardımcı olarsa, gerek duyulduğu

ve istendiği zaman duygulara ulaşabilme ya da onları üretebilme yeteneği.

✓ Duyguları ve onlardan gelen bilgiyi anlama yeteneği.

✓ Duygusal ve entelektüel gelişmeye itici güç olacak duyguları düzenleme yeteneği. Sosyal sınırlamalara rağmen, tutkular mantığı bastırır.

Akıl ve Kalb

Bu konuyla ilgili, bir boşanma olayını irdeleyelim. Kocasını iş yerinden daha genç bir kadına aşık olmuş ve karısına ayrılmak istediğini söylemişti. Ev, para, çocukların velayeti konusundaki tartışmalar aylarca sürmüştü. Olaydan birkaç ay sonra, karısı, bağımsız olmanın çekiciliğinden ve kendi başına yaşamaktan duyduğu memnunkluktan söz ediyordu. "Onu artık düşünmüyorum. Umurumda bile değil," diyebiliyordu. Ancak bunu söylerken bir an için de olsa gözleri doluyordu.

Burada kadının yaşarın gözlerinden söylediği sözlere karşın, üzüntülü olduğunu anlamak gerekir. Bu bir kitabı okuyarak anlamak gibidir. Bakmak ve görmek arasındaki fark gibi. Yani biz birisi düşünen, diğeri hisseden iki zihne sahibiz.

Akılcı zihin, farkında olduğumuz bir kavrama tarzıdır; bilinlidir, düşüncelidir ve tartabilir yansıtabilir. Bunun yanı sıra sıradışı ve güçlü, bazen de mantıksız olan bir kavrama sistemi daha vardır; bu da duygusal zihindir.

Bu iki zihnin halk arasındaki izdüşümü "kalp" ile "kafa"dır. Bir şeyin doğru olduğunun "kalpten" bilmek, akılla düşünmekten farklıdır; bir biçimde emin olmaktır. Zihnin akılcı-duygusal dengesinin belirli bir orantısı vardır; hisler yoğunlaştıkça

akılcı zihin etkisini yitirir. Hayatımızın tehlikede olduğu -ve durup ne yapabileceğimizi düşünmenin hayatımıza mal olacağı- durumlarda duygu ve sezgilerimizin anluk kararlar aldırması, hayatımızı kurtarır.

Biri duygusal, biri akılcı olan bu iki zihin, çoğunlukla bir uyum içinde çalışarak hayatımızı şekillendirirler.

Duygusal korsanlık sonucu duygusal ağırlığı kaybolmuş ilişkiler, etkisini yitirir. Duygusal zeka hayatta kritik anlarda lehimize sonuçlar elde etmemizi sağlar. Mutluluk ve başarıya ulaşmada gerekli kritik taktikleri keşfetmemizi mümkün kılar. Duygusal Zekayı öğrenmiş bir insanın hayatında olumsuz bir sürprizin yeri olamaz. Duygularımıza göre değil, duygularımızı yöneterek yaşamayı öğrenmemiz gerekmektedir.

Duygusal Hafıza

Ençok heyecanlandırıcı ya da korkutan olaylar,

en silinmez anlarımız arasında yer alır. Ancak duygusal anılar şimdiki zamanı yanlış yönlendirebilir. Bir şeyin tehlikeli olabileceğini anlamamız için, tam olarak ne olduğunu bilmemiz gerekmez.

Duygu ve Düşüncenin Dansı

Duyguların düşünmeyi engelleyen gücünü düşünelim. Bu durum duygusal yaşamlarını kontrol etme yeteneklerinin bozulmuş olmasındır. Duygular mantıklı olmak için gereklidir. Duygu ile düşüncenin uyumunda, duygusal yetenek akılcı zihinle el ele verip düşüncenin kendisini devreye sokarak -veya devreden çıkararak-kararlarımızı her an yönlendirir. Benzer şekilde düşünen beyin, duyguların kontrolden çıkıp duygusal beynin dolu dizgin gittiği anlar hariç, duyguları idare eder.

İş Yaşamında Duygusal Zeka

İşletmelerde duygusal zeka kavramı önümüzdeki yıllarda, işletmelerin ömrünü ve karlılığını belirleyen, ana unsur olacaktır. Duygusal zekası yüksek bir işletme için, insan faktörü vazgeçilmez bir sermayedir. İşletme işgörenlerin, hem beyinlerine hem de kalblerine yönelmelidir. Onların daha ön planda duygu, düşünce, sezgi ve ihtiyaçlara sahip olduğunu gözönünde tutmalıdır. Duygusal Zeka, işletmelerde yeniden yapılanma ve atılım için, en yüksek karlılığa ulaşmada yapılacak radikal değişiklikler için olmazsa, olmaz bir kavramdır. Çünkü, kendinden emin olmayan ve kendini tehdit altında hisseden, her kademe kişiler bu merkezdeki değişime direnç gösterir. Duygusal Zeka kavramından yoksun yöneticiler ise bir

işletme için en büyük şanssızlıktır. Duygusal Zeka, doğuştan gelen normal, bilinen anlamıyla IQ dediğimiz zekanın tersine öğrenilebilir özelliğindedir. Duygusal Zeka işletmelerin görülmeyen ama hissedilen ruhunu teşkil eder. Bu nitelikleri taşıyan çağdaş işletmeler ruhu olan yani bir bakıma canlı, dinamik, değişimleri yöneten ve zamanında yakalayan, sonuç olarak da başarılı olacaktır.

Duygusal zekası gelişmiş şirketler, iş ve insan unsurunu birleştirmiştir. İnsanı makinalaştıran teknolojinin esiri yapan değil, tam tersine işi insanileştiren bir dönüşüm içindedir.

Çalışanların sadece yetenekleri ve zihinleriyle değil, aynı zamanda yüreklerini de işe katarak başarıya ulaşanlardır.

Muhakeme, asıl güç ve değerine çoğunlukla duygu ortamında ulaşır. Ürün fikir veya

hizmetleri duygulara dayalı olarak satın alır. daha sonra bu tercihlerimizi sayılar ve olgularla akla uydururuz. Hiç kimse tutkulu bir sevgisini makul nedenleri hakkında kibirlenmez, güzel bir tatil hakkında kendini övmez, derin bir özlem veya hayallerinin istatistiki analizine gerek duymaz. Yani duygular düşünce veya gerekçeden daha dürüsttürler.

Kendinizi ve çalışma arkadaşlarınızı düşünün. Herbiriniz yaşamınız boyunca nerelerden geçtiniz. Sizi güvenilmeye değer kılan; canlı fikirler üretmenizi sağlayan, hakiki ve değerli yapan nedir. Ne hissettiğimizi ve karşımızdaki için neyin önemli olduğunu bilemezsek, birbirimiz için bir yüz ve isim olmaktan öteye geçemeyiz. Hiçbirimiz, birbirimiz için derin ve anlamlı olmayız. Güvenirlik ve inanırılığımızın % 90'ı EQ'ya yani duygusal zekaya ve onunla bağlantılı, pratik ve yaratıcı zekaya bağlıdır.

Kendimizi güvenmediğimiz insanlardan korumak için hakkında konuşamayacağımız. Sorunlardan kaçınarak, hemfikir olmadığımız

kararları benimser gibi görünerek, fırsatları göz göre göre kaçırırken sessiz kalarak, bize uygun olmayan görevleri sineye çekerek, ya da mevcut ve ortaya çıkmakta olan, hedefleri açıklayamayarak ne kadar enerji ve zaman kaybettiğimiz düşünelim.

Duygusal Zekayı öğrenmek konusunda özetle, duyguları ifade etmek başkalarının duygularının farkında olmak, esneklik, kişiler arası ilişkilerde başarı, sevecenlik, önsezi ve güven çemberi oluşturmayı başarmak ana noktalar.

Duygusal zekayı ölçmek için bir takım yöntemlerde geliştirilmiştir.

İnsanların coşkusunu, tutkusunu, sadakatini, kalpten bağlılıklarını asla satınalamayız.

Bunları ancak kazanabiliriz. □

gezi

ORMANDAN ÇÖLE TAKKELİ DAĞ
Caner Arabacı

Orman

TAKKELİ

DAĞ

ÇÖL

YAZLARI, BAŞKENT KONYA'DAN TAKKELİ DAĞ'A EĞLENİP DİNLENMEK ÜZERE ÇIKIYORLARDI. YAZIN BU GÜZELLİĞE ALIŞAN, KIŞLARI DURUR MU? KIŞIN DA TAKKELİ DAĞ ÇIVARINDA AVLANMAYA ÇIKIYORLARDI.. YALNIZ O ZAMAN (1069 SONRASI), TAKKELİ DAĞ MAMURDU. SADECE KALESİ, SURLARI, SARNIÇLARI, TAPINAĞI, KAYA MEZARLARI, YOLU DEĞİLDİ MAMUR OLAN.. AĞAÇLIKTİ TAKKELİ DAĞ, BİLİYOR MUSUNUZ AĞAÇLIKTİ...

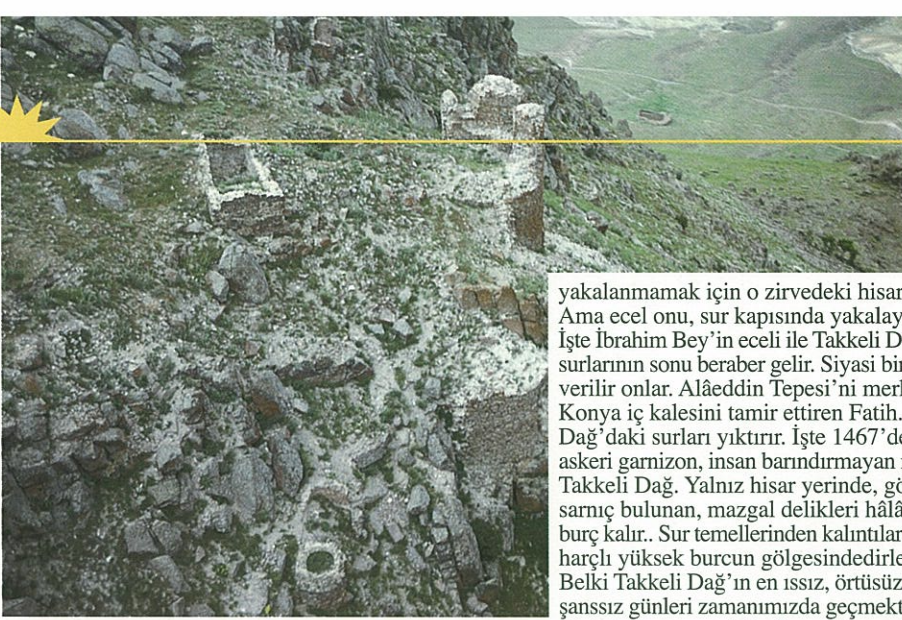
lan

Konya. Haziran sonlarının sıcaklığında bunalırken Takkeli Dağ eteklerinde ben üşüdüm. Kavak dallarını hışırdatarak küfür küfür esen rüzgâr, berrak hava, kirliliğe alışan tenimizi ürperttiği için güneşe çıkmıştım. Dağdan inen bir derecik boyunda oluşan sıcak kumlara çıplak ayakla basarak, pazar halkının göremediği kadar yukarılara çıkmıştım. Artık o güneşle güneşe hasret ten arasındaki engel kaldırılabilirdi. Bir taş üstünde ne kadar durdum bilmiyorum ama kollarım ve ayaklarım kararıştı. Omuz başlarıma kısa süre sonra örttüğüm gömlek, Ayın yammayı omuzlarımda önledi. Paçalarımla sıvamıştım. O da dizlerime kadar güneşlenmeyi sağladı. Astında ilk çıkanlar için gölgede güneşlenme tavsiye edilir. Ama Takkeli Dağ'da "bozulmuş bağ yerleri" dışında gölgeyi nerede bulacaksınız? gölgelenmek isteyen kaplımabağlar taş kovuklarına, tilkiler toprağa oydukları yuvalarına sığınıyorlar. Yılan, tarla fareleri, gelincikler, karıncalar ve köstebekler için ayrı ev tekniğinde yuvalar zaten zorunlu olarak yapılıyor.

Ama dün öyle miydi? Bu kaleyi Romanus Makri'den alan Sekuklular, mesire yerini de bulmuşlardı. Yazları, başkent Konya'da Takkeli Dağ'a eğlenip, Dinlenmek üzere çıkıyorlardı. Yazın bu güzelliğe alışan, kışları durur mu? Kışın da Takkeli Dağ civarında avlanmaya çıkıyorlardı. Yalnız o zaman (1069 sonrası), Takkeli Dağ mamurdu. Sadece kalesi, surları, sarıncıları, tapınağı, kaya mezarları, yolu değildi mamur olan. Ağaçlıktı Takkeli Dağ, biliyor musunuz ağaçlıktı... Şimşeklerde olmayan müthiş bir zenginliğe.

e . . .

Yalnız bin yıllık kocaman gözlerini karartarak bakıyor insanlara. Gövdedeki mezar oyukları, Takkeli Dağ'ın ibretle gören gözleri...

yani ormana sahipti. 1643 m. yüksekliğe varan bir sivri dağ ve orman... Ne müthiş bir manzara oluşturuyor değil mi? Hemen kuzeyindeki ikizinin 1710 m. yüksekliğe sahip olması onun önemini azaltmamış. Çünkü yollara yakın olan Takkeli Dağ. Eteğinde hani, çeşmesi, ağılı olan o.. Demek Takkeli Dağ. Yaklaşık üç bin yıl boyunca hep yerleşime açık olmuştur. Sadece dirilere mekan değildi o yükseklik.. Ölülere de mekandı. Bağrında yer alan kaya mezarları; geçmişte değer verilen toplum önderlerinin, o irtifaya emanet edilmelerini sağlamıştı.

Hitit, Firig, Roma, Bizans, Selçuklu, Karamanoğulları devrinde hep mamurdu bu tepe.. Ne tepesi, ikiziyle birlikte savunma merkezi idi. Tepeleri alamayan; Konya'ya hakim olamıyordu. Onun için "Konya'nın kilidi" denmişti onlara.. Otuz civarındaki sarnıçları kışın karla dolduruyor, yiyeceğini depoluyor, bugün bile göğe kök salmış vaziyette duran sur kalıntısı içinde aylarca kuşatmalara dayanabiliyordu. Sarp dağın zirvesini daha da erişilmez hale getiren surlar, oranın fethini fevkalâde güçleştirecek tabii şartlarla el eyleydi.. Ne günler görmüştü bu kale.. Sadece savunma mekanı mıydı? Yükseldikçe yaratıcısına yaklaştığını hissedene insanoglunun, manevi duygularını coşturduğu kadar, kaçırılması istenmeyen mahkumlar için de korkunç maphushâne olmuştur. Anadolu'da siyasi birliğin yeniden kuruluş devrinde Osmanoğlu ile Karamanoğlu çekişmesinin düğüm noktası idi.. 1464'lerde Karamanoğlu İbrahim Bey, Fatih'e

yakalanmamak için o zirvedeki hisara kaçmıştı. Ama ecel onu, sur kapısında yakalayivermişti. İşte İbrahim Bey'in eceli ile Takkeli Dağ (Kevele) surlarının sonu beraber gelir. Siyasi birliğe kurban verilir onlar. Alâeddin Tepesi'ni merkez alan Konya iç kalesini tamir ettiren Fatih. Takkeli Dağ'daki surları yıktırır. İşte 1467'den sonra askeri gamizon, insan barındırmayan mekân olur. Takkeli Dağ. Yalnız hisar yerinde, gövdesinde sarnıç bulunan, mazgal delikleri hâlâ duran bir burç kalır.. Sur temellerinden kalıntılar. O Horasan harçlı yüksek burcun gölgesindedirler. artık.. Belki Takkeli Dağ'ın en ıssız, örtüsüz dolayısıyla şanssız günleri zamanımızda geçmektedir. Bozuk bir traktör veya eski kağını yolunu geçerek, eski bağ kalıntısı kavak, söğüt gibi sınırlı ağacı olan iğdelerin dibinde pikniğe gelenler oluyor şimdilerde.. Temmuz başına ulaşmadan kuruyan çeşme, üst elbisesinden daha doğrusu güzelliklerinden soyulmuş cesim dağ.. Yeni misafirlerinin tabanca, tüfek seslerine gönülsüz yankılar veriyor.. Ziyaretçilerinin, temiz hava arından bıraktıkları poşet, gazete, pet şişe-bardak vb. artıklarına hüznleniyor. Kemik gibi yiyeceklerin azgın çoban köpekleri takipçisi.. Ama ya o bakir tabiat özlemiyle oralara gelenleri yüreğinden üzen kalıntılar? Kuzeydeki yıkık mabedi, diğer harebeleriyle insanlara karşı buruk Takkeli Dağ..

Fakat baharla çiçek açan kekikler, rüzgâr önünde ipek saçlar gibi tatlı reveranslarla uçuşan otları, binbir renk kır çiçekleri ile yine de cömert karşıyor misafirlerini.. Yalnız bin yıllık kocaman

Evet adı Tavusbaba sırtlarında yaşayan Aydın Çavuş gibi biri de mi yok Konya'da? Konya'nın damadı olma hakkını, Takkeli Dağ'ı yeşerterek versin...

gözlerini karartarak bakıyor insanlara. Gövdedeki mezar oyukları, Takkeli Dağ'ın ibretle gören gözleri.. "O kalıntı güzellikleriyle yetineceğinize, niçin artırıcı davranışlarda bulunmuyorsunuz" diye sorguluyor bizi. Ağaçlandırılmayı daha açık nasıl istesin? Dalları var da gözlere mi soksun? Meşelikleri yok ettikten sonra Karapınar düzlüklerinde eşek, traktör gölgelerine sığınışımız ne kadar küçültücü değil mi? Takkeli Dağ dibinde hiç olmazsa söğüt ve iğdeler kalmış..

Bu nesilde; öncekilerin emanetini en azından aynıyla kendinden sonrasına bırakamamanın utancı uyanmalıdır artık.

Sözü dolandırmadan sorulur: Takkeli Dağ, yeniden ağaçlandırılmaz mı? Tepesine çıktığımız zaman Halkadağ'ı içini, Altınapa'yı, sille'yi ayakların altına seren bu zirve; aynı anda binlerce ailenin barınıp dinleneceği yeni bir piknik merkezi haline getirilemez mi? Zira kırk-elli bin nüfuslu Konya'ya bir Meram kazandırabilmiştir. Ama artık Konya 50-60 bin değil, milyon sınırındadır. Bunalan insanımıza, dikkörtgen beton kutular çinde sıkılan çocuklarımıza yeni alanlar kazandırılmalıdır..

Evet...

Takkeli Dağ ağaçlandırılmaz mı?

Meram-Tavusbaba'nın ağaçlandırılması için geçmişte Amerikalı uzmanlar "olmaz" demişlerdi. O çıplak tepelerin ağaçlandırılmasını yurt içinden birçok uzman da uygulamamaz bulmuştu. Ama Bosna'dan; Sırp'ların kardeşini öldürdüğü, kendisini idame mahkûm ettiği bir misafir geldi. Adı Aydın Aydınöz idi. Ziraati seviyor, ağacı evladı gibi görüyordu. Konya'nın Aydın Çavuş dediği o yeşil sevdalısı, iddia etti ki bu tepeler ağaçlandırılabilir. 1953'te işe başladı. Teneke ile su taşıtarak, fidanları tek tek tutturarak "olmaz" olur hale getirdi. Artık onun yarım asır evvel teneke ile fidan sulattığı yerler, göğe boy atmış çamlı, mazılı, sedirli düzenli ormandır. Yalnız 1925'te geldiği Konya'da önce geçici kalmış, 1931'de evlenerek yerleşmesi sağlanmıştır.

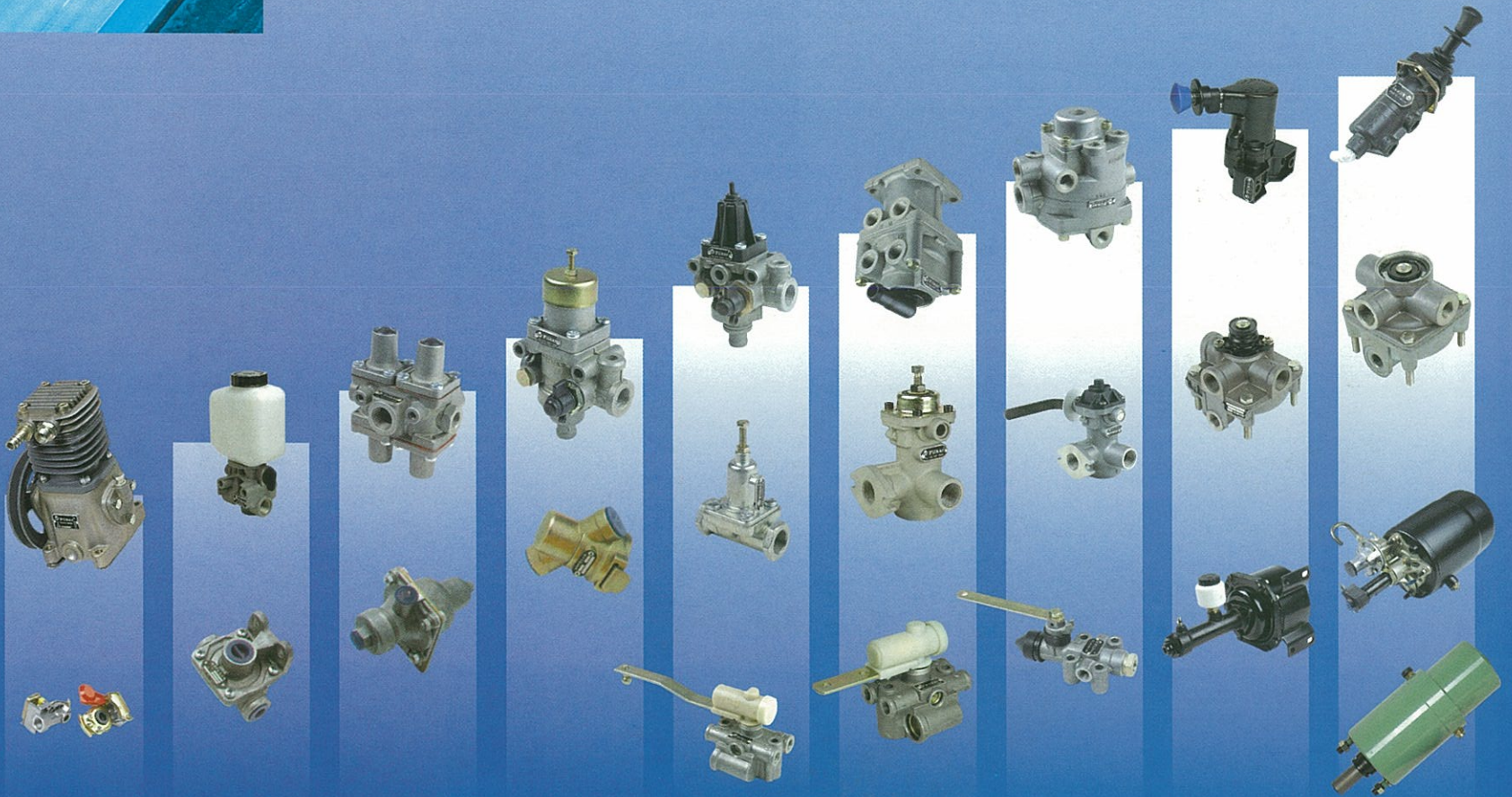
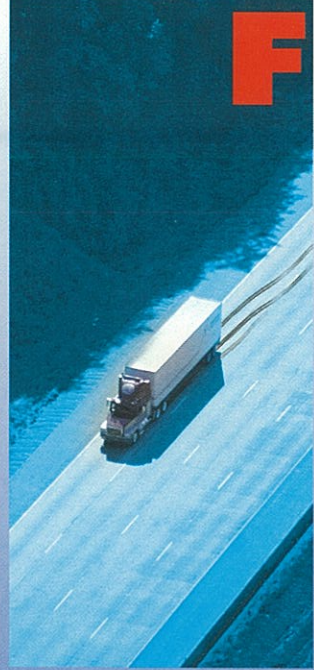
Öyleyse?

Evet adı Tavusbaba sırtlarında yaşayan Aydın Çavuş gibi biri de mi yok Konya'da? Ki Konya'nın damadı olma hakkını, Takkeli Dağ'ı yeşerterek versin... Belediyeler, kamu kurumları ve gönüllüleri peşine takarak teneke ile değil, artık çok daha kolay yöntemlerle o çıplak tepayı giydirdin..

Evet bu bir "beyaz atlı prens" beklentisidir. Alenen hem de.. Çünkü bu topraklarda yetişip de Takkeli Dağ'ı "kel" görmeye alışanların havsaları; bir türlü onu güir saçlı hale getirmeyi hayale yetmemektedir. Ama Bosna, Karadeniz gibi yeşil ile mavi dışında renk tanımayan yörelerden gelmiş hiç mi damadımız yok? O çıplaklığı giydirdin!. Korkmasın damat veya damatlarımız Konyalı kendilerine sahip çıkacaktır. Yeter ki, bir hayra, azimle gayretle sarılan görülsün..

Fren Ekipmanları

- Tek silindirli hava kompresörleri
- Havalı fren valfleri
- Fren servosu
- Pistonlu hidro pnömatikler
- Tek devreli fren ana merkezleri
- Park fren körükleri
- Boş hava tüpleri
- Havalı fren parçaları tamir takımları

plato 0.332.2370019

think
again...

OTOMOTİV SAN. ve TİC. A.Ş.

Genel Merkez :

Oto Parçacılar Sit., Boyluca Sk. No:6
42300 Konya / TÜRKİYE
Tel: +90.332.233 01 87 - 236 22 27
Fax: +90.332.235 15 46

Fabrika :

2. Organize San. Bölgesi Kocadere Sk. No:7
42002 Konya / TÜRKİYE
Tel: +90.332.239 07 61 (3 Lines)
Fax: +90.332.239 07 64

sohbet PAZARLAMA VE FİNANS

...Ve hala niye

VE NETİCEDE PAZARLAMA KABİLİYETİNE BAKMADIĞIMIZ İÇİN BİR NOKTADA GERİYE GİTMEMEYE BAŞLADIK. VE HALA TARTIŞILIYOR BİZ NİYE GERİYE GİDİYORUZ DİYE. ORDA İŞTE BİR EKSİKLİK VAR. O DA PAZARLAMAYI BİLMEMEK.

Tahir BÜYÜKHELVACIGİL: *Efendim oturumumuza başlarken öncelikle sizleri burda görmekten mutlu olduğumu söylemek istiyorum. Hem kendi adıma hem Sanayi Odası adına teşekkür ediyorum. Geçen sayıda Pazarlama konusuyla ilgili bir sohbet oldu Lonca dergisinin. Bu sayıda da Sanayicilerin ihracaat ve finans noktasında sıkıntılarından sözaçmak istiyorum. Bu sohbetle sanayicilerimize ışık olacak görüşlerin doğacağına inanıyorum. Öncelikle ülkemizde sanayici ne yapmalı? Sanayicinin karşılaştığı sorunlar nelerdir? Bu noktada sanayicilerimize neler tavsiye edersiniz? İsterseniz sohbetimize buradan başlayalım.*

Prf.Dr. İzzet GÜMÜŞ: Öncelikle müteşebbislerle bir araya gelmek bizim için bir mutluluk. Bu mutluluğu farklandıran bir husus da Türkiye'nin maddi manevi kalkınmasında önemli bir merkez Konya. Konya'ya değişik vesilelerle geliyoruz ve her gelişiminde Konya'nın değiştiğini görüyoruz. Bu kalkınma hamlesi bize gurur veriyor. Konya bir müteşebbisler diyarı haline geldi. Şimdi bu müteşebbislerimizle ilgili iki önemli husus ortaya çıkıyor. Bunlardan birincisi ürettikleri ürünleri nasıl pazarlayacaklar. İkincisi gelişen dünya şartlarında finansal gücü nasıl elde edecek ve değerlendirecekler?

geri gidiyoruz!

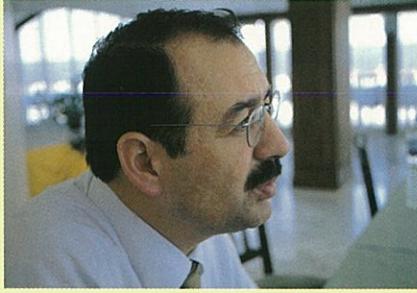
Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de üretim problem olmaktan çıktı. Dünya bir üretim ve pazarlama merkezi haline geldi. Mesela Phillips bir Hollanda firması ama baktığınızda ya Tayland'da, ya Çin'de, ya Polonya'da ya da bir başka ülkede üretim yaptığını görüyorsunuz. Ne yapmış işletmeler, dünyanın neresinde kalite ve ucuzluğu yakalarsa orada üretmiş. İkinci bir husus artık entegrasyonlar yaygınlaştı. Mesela Türkiye Avrupa ile entegrasyona gitti. Amerika, Kanada ve Meksika arasında da bir entegrasyon yaşandı. Rusya eski Sovyetlerden dağılan ülkeleri birleştirmeye çalışıyor. Yani şu oluyor. Artık dünya bir üretim merkezi ve nerede üretim yaparsan yap dünya bir pazar. O zamanburadaki işletmelerin pazarı Konya'dır diyemeyiz. Türkiye de diyemeyiz. İşletmelerin pazarı artık dünyadır. Bu noktada pazarı dünya olarak görmeyen bir işletmenin uzun vadede yaşama şansı yok. Eskiden güçler belirlenirken ülkelerin üretimine göre belirlenirdi. Pazarlama'da ilk dönem üretim safhası dönemi. Bu üretimin az olduğu bir dönemdir. Ve onun misyon cümlesi de "üretirsen satarsın" olmuştur. İkinci safhada ise; "pazara kaliteli üretirsen satarsın" misyon cümlesi olmuştur. Üçüncü safha ise satış anlayışı dönemi oluyor. Sonra "satmasını bilirsen satarsın" anlayışı başlıyor. Daha sonra Pazarlama anlayışı dönemi başlar. "Tüketicinin ihtiyacını karşılırsan başarısın" anlayışı hakim olur. Tüketicinin sonsuz ihtiyaçlarını karşılamak da sorun olacağı için daha sonraki safhada, toplumun menfaatlerini gözeterek ihtiyaçları karşılamak ön plana çıkıyor. Yani "kıt kaynakları israf ederek ortaya çıkma" deniyor. Böylece toplumsal pazarlama anlayışı dönemi başlıyor. İşletmeler bu noktada bilmeliler ki; Türkiye 1963 yılında Avrupaya bir beyanda bulundu. Bu beyanda "ben rekabetin yoğun olduğu bir bölgede ülkeler grubuyla rekabet edebilirim" dedi. 1987'de ise AB'ye yine "ben rekabet edebilirim çünkü benim işletmelerim o noktaya ulaştı" dedi. Ve tam üyelik müracaatında bulundu.

Tam üyelik gerçekleşmedi ama gümrük birliği gerçekleşti. Bunu gerçekleştirirken de dediği şu sektör rekabet edebilir bu sektör rekabet edemez. Mesela "tarım sektörü rekabet edemez ama tekstil edebilir" dedi. Biz bunu söylerken o sektörlerin kalitelerine baktık ama pazarlama kabiliyetlerine bakmadık. Ve neticede Pazarlama kabiliyetine bakmadığımız için bir noktada geriye gitmeye başladık. Hala tartışılıyor "biz niye geriye gidiyoruz" diye. Orda işte bir eksiklik var, o da pazarlamayı bilmemek. Tüketicikle aynı düşünme noktasında eksikliklerimiz var. Bunu Konya'lı sanayiciler açısından ele aldığımızda iki tane öncelikli konu ortaya çıkıyor. Bir tanesi;

değerlendirebilir.

B.HELVACIGİL: *Ama işte satış ve pazarlamanın şekil değiştirmesine adapte olmak gerekiyor. Buna ilave olarak insan unsuru ve takım çok önemli. Konumuz futbol değil ama bir örnek vermek istiyorum. Galatasaray'ın başarılarında değişen, takım oyununda geldiği düzeydi. Türkiye'nin hiç bir yerinde Ticaret Odası'nın, Ticaret Borsası'nın ve Sanayi Odası'nın birlik ve beraberliğini göremezsiniz. Konya ileride büyük başarılarla imza atacak kentlerimizden biridir. Büyük bir uluslararası fuar alanı inşaatı yapılmaktadır. 600 bin metrekarelik bir kapalı fuar alanı. Şu an 80 bin metrekaresi kapandı. Arkadaşlarımızda çok farklı düşünceler var.*

Ülke gücü önemli

Tahir Büyükhelvacıgil
Helvacızade A.Ş.
Yön.Kur. Başkan Vekili

“Dış ticaret konusunda ülke gücü de çok önemli. Amerika'nın bir malının buraya gelmesi ile bizim bir malımızın dışarı gitmesi arasında çok fark var.”

Uçak kiralayıp hafta sonlarında veya ticari bakımdan önemli günlerde 20 kişi Dubai'ye götürüp oradan 20 işadamını Konya'ya getirmek. Böylece önemli merkezlerle görüş alış verişini sıcak tutma gibi düşünceleri var. Bu arada 3. Organize Sanayii kuruldu. Ve 4. için talep var. Kommissan'ın kendi bünyesinde kuracağı büyük bir gıda şehri projesi var. Konya'da güzel şeyler gelişiyor. Muhafazakar

yapısı var buradaki insanların. Herkes birbirini tanıyor. İnsanlar çocuklarının yetiştirilmesine dikkat ediyor. Mesela Konya'da çok fazla spor araba göremezsiniz. Belki yavaş yavaş değişen şeyler oluyor ama geneli kapsamıyor. Bunun Konya'nın gelişmesine katkıda bulunacağını düşünüyorum. İnsanların azmi, yetişmiş insanların, yabancı dil bilenlerin sayısı gün geçtikçe artıyor. Birlikte iş yapabilme becerisi var. Şu anda yetişen nesil çok daha öğrenle yetiştiriliyor. Bizden çok daha iyi bir nesil geliyor.

GÜMÜŞ: Şimdi toplumun en büyük zenginliği müteşebbis zenginliği. Osmanlıdan sonra gayri müslimler yurtdışına göçetti. Bunların büyük çoğunluğu müteşebbis ve sanatkar insanlardı. Üretimde bulunuyordu, ticaret yapıyordu, ithalat ve ihracat yapıyordu. Bunların bir anda yurtdışına gitmesiyle birlikte büyük bir boşluk ortaya çıktı. Hatta Sakıp bey

bunu zaman zaman dile getirirken "Biz kefen bezi nereden alırdı bilmiyorduk" diyor. Bunlar nasıl yapılabilir diye şaşırarak ve bu noktada bir boşluk doğdu diyor. Bu nasıl karşılanır. 1. İktisat Kongresinde dedik ki kendi müteşebbisimizi kendimiz oluşturalım. Şimdi 70 yıl sonra şöyle bir safhaya geldik. Türk müteşebbisi dünyanın her yerinde yatırım yapıyor, inşaat yapıyor. Bakınız Tel Aviv havaalanını Türk inşaat firması yapıyor. Büyük bir ihaleye girmiş ve kazanmış. Şimdi bu müteşebbislerin içerisinde Konya'lı yatırımcıların da bir ağırlığı var. Bu noktada mümkün olduğu kadar müteşebbislerin Konya'ya çekilmesi lazım.

B.HELVACIGİL: *Yerli müteşebbisleri mi yabancı müteşebbisleri mi kastediyorsunuz? GÜMÜŞ:* Her ikisini de kastediyorum.

Konya Sanayi Odası özellikle sanayi kuruluşlarının yabancılarla belli ortaklıklara girmesine öncelik etmeli. Bu Konya'nın eksikliklerinden biri. Yabancıların bize göre dünya üzerinde daha fazla bir tecrübeleri var. Biliyorsunuz biz 1980 yılına gelinceye kadar ithal ikameci ekonomiyi uyguladık. İthal ikameci ekonomide pazarlamanın yeri yoktur. Zaten ihracat hiç düşünülüyor. Çünkü içerde çok tatlı bir kar var. İthal ikameci sistemde tek bir şey vardı üretim yapmak. O da kaliteli değil. Diyelim ki bir kalem. Sanayi Odalarına gidip bu kalemi imal edeceğim diyordun. Yap gel deniyor ve onun ithalatı yasaklanıyordu. Onun için hiç bir işletmenin pazarlama diye bir problemi yoktu. 1980 sonlarında ise liberasyon kararlarına gidildi. Dışarıdan mal girişi başladı. Ve yabancılarla Türk işletmeleri rekabet ortamına girdi. Bu noktada biz 1980'den sonra dış pazarları öğrenmeye başladık. Özal'la başladı ama ihracat aslında 1923 yılından itibaren teşvik ediliyordu. Ama ortam ona müsait değildi. İç pazarın kapanmasıyla ithal ikameci ekonomiden vazgeçilerek serberst piyasa ekonomisine geçildi. Dolayısıyla bizim 1980'den sonra dış pazar tecrübemiz oluşmaya başladı ki bu da uzun bir süre değildir. Diğerleri yani İngiltere, Fransa ve Almanya dünya ölçeğinde büyük işletmelere sahipler. Aslında bir ülkenin ekonomisi olmaz. Mesela Alman ekonomisi çok güçlüdür şeklindeki bir düşünce yanlış. Görebiliyor muyuz Alman ekonomisini? Göremiyoruz. Ne diyoruz o halde. Alman otomotiv endüstrisi çok güçlü diyoruz. Bundan kastedilen Mercedes, BMW gibi işletmelerin dünya üzerinde rekabet etme gücüdür. Netice şu. Bu işletmelerin ekonomik gücü zaten o ülkenin ekonomik gücünü meydana getiriyor. Japonlar elektronik endüstrisinde güçlü. Ama onların müteşebbisleri güçlü. Şimdi Konya'daki sanayicilerin yapması gerekenlerden bir tanesi mutlaka ve mutlaka yabancılarla işbirliğine

Rakibiniz iddialı, piyasayı silip süpürmek için hazırlık yapıyor...

Rakibinizden Önce İnternette Mağaza Açın !

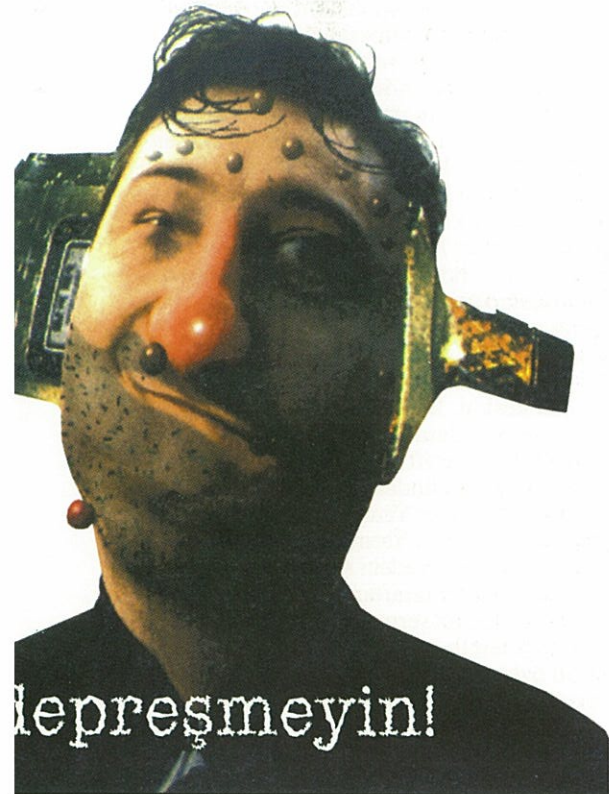
Her gün büyüyen e-ticaret hacmi inanılmaz boyutlara ulaşmıştır.

Günlük 25 milyon dolarlık satış yapabilen sitelerin olduğu bu günde **"e-ticaret; ticaretin en kolay yoludur"**

- ▶ Kolalı mendil yerine kağıt mendil;
- ▶ Cam şişe yerine pet şişe;
- ▶ File yerine poşet;
- ▶ Porselen yerine plastik;
- ▶ Gözlük yerine lens kullandığımız 21. yy. kullan at devrinde
 - ▶ Bakkal amca;
 - ▶ Veresiye defteri;
 - ▶ Kasadaki kız;
 - ▶ Pazar filesi;
 - ▶ Kasap çırağı devri de bitti.
- ▶ Yazar kasalı market;
- ▶ Bilgisayarlı mağaza;
- ▶ Kasiersiz kasa derken artık "sanal mağaza"
 - ▶ Görkemli binalar;
 - ▶ Büyük arazi;
 - ▶ Geniş otopark;
 - ▶ Kalabalık bir ekip devri de sona erdi.

Şimdi **www.interpazar.com**

E-Ticaret: "Müşteri, Banka ve Siz" hepsi bu

lepreşmeyin!

HayNet

girmeleridir. Hatta en önemlisi yabancı sermayeyi Konya'ya getirebilmektir. O zaman bu dediğimiz problemler ortadan kalkacak ve Konya dünya ölçeğinde bir üretim merkezi haline gelecektir.

B.HELVACIGİL: *Bunula ilgili çalışmalar var Hocam. Mesela Pakpen bunlardan bir tanesi. Almanlarla beraber bir yatırım yaptı. Yine bir arkadaşımız meyve özü ve marmelat konusunda Almanlarla bir tesis kuruyor. Kombassan'ın Gıda şehri var. Yani bu da başladı diyebiliriz. Ama tabii ülkenin genel*

durumu da önemli. Onun ötesinde hava taşımacılığı sorunu var. İnsanların

gündem belirlendi. İhracaatın veya genel olarak dış ticaretin finansal boyutuna baktığımızda karşımıza bir takım riskler çıkıyor. Dış ticaret, farklı coğrafyalardaki işletmeler, farklı mevzuatlar, farklı para birimleri, birbirini tanımayan ve belki de hiç yüzyüze gelmeden ticaret yapacak işletmeler gibi hususları aklımıza getiriyor. Bunların hepsi farklı türlerde riskler içermektedir. Şöyleki dış ticaret mevzuatı başlı başına bir uzmanlık işidir. Keza dış ticaret muhasebesi de bir ihtisas muhasebesidir. Döviz kuru çıkıyor karşımıza dolayısıyla döviz kuru riski ve risk yönetimi dış ticaretin en önemli konusudur. Ve risk yönetimi profesyonellerin yaptığı bir iştir. Bütün bunların işinin uzmanı profesyonellerle yapabilirsiniz. Ancak burada dış ticaret veya firma ölçeği önemlidir. Burada katlanılacak istihdam veya danışmanlık hizmeti bedeli ile yapılan iş arasında kabul edilebilir bir orantı olması gerekir. O halde firmanın ölçeği veya dış ticaret işleminin ölçeği yeterli değilse ne yapmak lazımdır? Bu

Pazar artık dünya

Prof. Dr. İzzet Gümüş
Gazi Üniv. Öğr. Üyesi

“Entegrasyonlar yaşayan dünya bir üretim ve pazar alanı haline geldi. İşletmelerin pazarı artık dünyadır. Bu noktada pazarı dünyaya olarak görmeyen bir işletmenin uzun vadede yaşama şansı yok.”

yaklaşımları da burada önemli. Mesela otomotiv sektöründe Hyundai'nin Konya'ya gelmesi için çok çaba sarfedildi. Ama onlar limana yakınlığı istediler. Halbuki Antalya buraya çok yakın. Yeni açılan yol 240 km. Şu anda Antalya limanı da boşaltıldı. Serbest bölgesi bile zarar görmüş durumda. Dolayısıyla Konya'ya çok daha fazla yönlendirilip değişik teşviklerle buranın hareketlendirilmesi sağlanabilirdi. Bazı şeyler Devlet politikasıyla ilgili. Memleket olarak aslında çok emek veriyoruz. Sosyal yönden 5 yıldızlı otel sayısı burada azdı. Ama şimdi çoğaldı onda da bir problem kalmadı. Yakında Hilton geliyor. Yavaş ve emin adımlarla gidilirse sonu çok parlak olacak. Evet isterseniz sözü Nevzat hocamıza bırakalım. Olanda önemli bilgilere ulaşacağımıza inanıyorum.

DOÇ.DR.NEVZAT AYPEK:
Konuşmanın başında ihracaata yönelik bir

karşımıza factoring kavramı çıkıyor.

B.HELVACIGİL: *Sektörel Dış Ticaret şirketi gibi.*

AYPEK: *Çözümün biri o. Factoring hizmeti factor diye isimlendirilen firmalar tarafından verilmektedir. Esas itibarıyla dış ticaretin finansmanında kullanılmak üzere geliştirilmiş olmasına rağmen iş ticarete de kullanılmaktadır. Sadece, finansman sağlama değil daha önce bahsettiğimiz dış ticaret ile diğer hususlarda da fonksiyonlar icra eden bir finansal tekniktir.*

B.HELVACIGİL: *Hocam ben burada izninizle birşey ilave etmek istiyorum. Dış ticaret konusunda ülke gücü de çok önemli. Amerika'nın bir malının buraya gelmesi ile bizim bir malımızın dışarı gitmesi arasında çok fark var. İşte bisküvide bir sirri yatırımcı gitti. Bir sonuç alınmadı. Almanlar geldi fabrikalarını kurdular, uygun fiyattada verdiler ve pazar hakim oldular. Yani ülke gücü derken*

ülkenin potansiyeli de gidiyor, ahlaki da gidiyor. Başarısız iş adamlarına dışarıda iş yapma konusunda kontrol getirilmeli. Çünkü dışarıda bizi çok kötü tanıtıyorlar. Bunun Türk Cumhuriyetlerinde acı örneğini yaşadık. Bir de gazetelerde övgüyle bahsediliyor. 10 bin doları vardı gitti 1 milyon dolarla döndü deniyor. Oysa devlet destek verecekse bilgisi olan, ahlaki olan Türkiye'yi iyi tanıttacak işadamları verse de o da dışarıda güzel yatırımlar yapsa. Ve orada o işadamları unutulmaz bir itibar sağlayıp dönseydi.

AYPEK: *Factoring şirketleri mevzuatımızda yerini almış ve fonksiyon icra etmektedir. Ancak daha çok iç ticaretten doğan alacakların finansmanında kullanılmaktadır. Böyle olunca da factoring süreci tam işletilmemektedir. Esas itibarıyla yurtdışından mal talebinde bulunduğu factoring şirketleri devreye giriyor. Sipariş mektubunu alan ihracatçı eğer siparişi karşılayabileceğini düşünüyorsa bununla factoring şirketine başvurur. Factoring şirketi özellikle ithalatçı ve de ihracatçı üzerinde çalışmalar yapar risk değerliliklerini ölçer ve sonuca göre ihracatçı ile factoring şirketi arasında factoring sözleşmesi imzalanır. Bu sözleşme ile birlikte artık ithalatçının muhatabı factoring şirkettir. Malın gönderilmesi, teslimi, ödeme araçlarının Türkiye'ye getirilmesi vs. işlemlerini yapar. Bunlarla birlikte, yaptığımız sözleşme dahilinde factoring şirketine söz konusu dış ticaret işlemlerinin muhasebeleştirilmesini, kambiyo senedi karşılığı mal verilmiş ise söz konusu alacağın takip ve tahsilini ve de alacağın erken tahsilini veya hemen tahsilini isteyebilirsiniz. Hemen tahsilat istenmesi halinde ihracatçı bir taraftan finansman sağlarken diğer taraftan yabancı para cinsinden olan bu alacağı taşıdığı döviz kuru riskini de ortadan kaldırmış olur. Hatta rücu edilemez factorin yapılması halinde finansal risk tamamen ortadan kalkmış olur. Factoring şirketleri kendilerinden istenilen bu hizmetler karşılığı faiz ve komisyon almaktadırlar. Türk müteşebbislerin bu tür finansal teknikleri yerli yerinde ve kurumsal esaslı doğrultusunda kullanmaları gerekmektedir. Çünkü özellikle telekomünikasyonun gelişmesiyle dünya küçüldü. Tek bir pazar var. Rekabet çok yoğun ve çok keskin. Bir taraftan yeni gelişmeleri takip ve firmalarda kullanma zorunluluğu varken diğer taraftan değişen ve gelişen teknoloji paralelindeki yeniliklere de açık olmak gerekiyor. Yenilik demek yatırım yapmak demektir. Yatırım da finansman gerekiyor. Türkiyedeki sermaye kıtlığı da bir gerçektir. Diğer taraftan sermayesi olanda tamamen öz sermaye kullanarak yatırım yapmayı tercih ederek %50 yabancı kaynak % 50 özkaynak kullanarak yatırım yapan ile rekabet etmeye çalışıyor.*

B.HELVCİGİL: Hocam burada yine ülkenin etkisine temas etmek istiyorum. Bir ülkede insanlar repodan kazanırlarsa olmaz. Bankalarda para dolaşımı başladı. Bir isteğiniz var mı? noktasına gelindi.

Bahsettiğiniz şeyler ve onlardan faydalanma imkanı da yoktu. Türkiye'de de ancak 50 tane şirket çıkardı onların hizmet verebileceği. Kobi dediğimiz işletmelere inebilmiş değillerdi. Şimdi iç borçlanmanın kesilmesi bankalardaki para sirkülasyonunun artması bu imkanları oluşturdu.

AYPEK: Gerçekten devlet şu ana kadar büyük bir alıcıydı. Tasarruf sahibi yatırımcılar da devlet menkul kıymetlerini tercih ettiler.

Dış ticaret riski aşılabılır

Doç. Dr. Nevzat Aypek
Gazi Ün. Öğr. Üyesi

“Genel olarak dış ticaretin finansal boyutunda karşımıza bir takım riskler çıkıyor. Farklı coğrafya, farklı mevzuatlar, farklı para birimleri. Bunları aşmak için araştırdığımızda karşımıza factoring kavramı çıkar.”

Çünkü, hem vergilendirilmemeden dolayı, getiri yüksek, hemde finansal risk sıfır idi. Artık finansal piyasaların tarafları değişmeye başladı. Devlet finansal piyasalardan giderek daha az para talep etmektedir. Dolayısıyla para arzedenler de piyasalardaki mevcut talep sahiplerine yani özel sektöre veya yabancı yatırımcılara yönelmek durumunda kaldılar. Bu da özel sektörün pazarlık gücünü ve kaynak imkanını artırdı.

B.HELVCİGİL: Hocam bu gün çok düşük faizlerle kredi veriyorlar. Şu an için 2,75'lerle 3-4 yıl vadeli araç kredisi verenler, üç yıl sonra para kazanacaklarını söylüyorlar.

AYPEK: Tabiki. Şu an tüketici ve konut kredisi çok pahalıdır. Bilindiği gibi enflasyon iniş trendindedir. IMF'ye verilen niyet mektubu paralelinde de devam ederse bankaların reel faiz kazancı gerçekten yüksek olacaktır. Böyle de olacaktır. Çünkü yapılan bir Stand By antlaşmasıdır. Niyet mektubu dahilinde ekonomiyle ilgili şunları yapın biz

de destek verelim diyorlar. Bizim söylediklerimizi yapmanız bir takım sorunlar çıkarırsa, riske biz de katlanacağız. Yani beklenmeyen riskleri bunların gerektireceği harcamaları IMF karşılayacak. Stand By'ın karşılığı budur. Şimdi tekrar öz kaynak konusuna dönmek istiyorum. Enflasyonist ülkelerde öz kaynak kullanmamak daha doğru bir yoldur. Enflasyon riskini alıcıyla satıcıya paylaşmak özkaynağını ise satınalma gücünü koruyabilmek amacıyla herhangi bir yatırım aracında tutmak, esastır.

B.HELVCİGİL: Rekabet şansı nasıl oluyor. Dış kaynak kullanıldığı için belli bir maliyet biniyor. Fiyata yansıtıldığında rekabet gücü kaybolmaz mı?

AYPEK: Özkaynak yabancı kaynaktan daha maliyetlidir. Yabancı kaynağın maliyeti daha önceden belirlenmiş, faiz ve ana para ödemesinden ibarettir. Kaynak kullandırıcı, yatırım anında bunları tam olarak bilmektedir ve bu anlamda risk almamaktadır. Aynı kaynak kullandırıcı özkaynak türü kaynak kullandığında,

alabileceği kar payını ve hisse senedini elden çıkardığında sahip olacağı para girişini yatırım anında tam olarak göremediği gibi, kesin bir taahhüt de alamaz. Yani risk alır. Bundan dolayı da katlandığı riske karşılık olarak da daha fazla kazanç beklentisi içerisine girer. Yabancı kaynakları da sadece ticari bir bankadan alınan kredi gibi algılamamak lazım. Uluslararası finans kuruluşları, ihtisas bankaları ve ihtisas fonlarından da ciddi ve fizibl projelerle uzun vadeli krediler sağlanabilir.

B.HELVCİGİL: Hocam City Bank'ın 1999 yılında 1 milyar 50 milyon dolar civarında kullandığı kredi var. Bunu Bayındır grubu, Enka, Koç gibi gruplar kullanmış.

AYPEK: Türkiye'nin ülke riski uluslar arası finans kuruluşlarının ve fonların kabul edebileceği bir düzeydedir. Fizibl bir proje ile uluslar arası finansal piyasalardan kaynak bulunabilir. Bilindiği gibi özellikle Avrupa

özel emeklilik fonları şişkin vaziyettedir. Tabi olarak bu fonların uzun vadeli kullanılması sigorta sistemi gereği kaçınılmazdır. Türkiye gelişmekte olan bir ülke sabit yatırımları hızla devam etmektedir. Bu da uzun vadeli kaynak ihtiyacı demektir. Tabiatı gereği nasıl ki su yukarıdan aşağıya doğru akarsa parada getirinin yüksek ve riskin az olduğu piyasalara doğru akar. Ancak bu paralar sağlam teminatlar da aramaktadırlar. Hazine garantisi veya finanse edilen yatırım ürünlerinin satışının garanti altına alınmış olması gibi. Çünkü, uluslararası fon kullandırıcıları alac akları karşılığı aldıkları sağlam belgeler karşılığı Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler ihraç etmek suretiyle kaynak toplamaktadırlar. Yabancı kaynağın maliyeti her zaman faiz demek değildir. Öz kaynak benzeri süreli kaynaklarda söz konusudur. Bilindiği gibi özel finans kurumlarından sağlanan kaynaklar bu türdendir. Ancak ben burada Risk Sermayesi Finansman Modelinden bahsetmek istiyorum. Bu model, dünya'da da yeni bir modeldir. İlk kurumsal örneği 1945 lerde ABD de görülmektedir. Türkiye de ilk defa 1991 de kurulan hükümet programında yer aldı ve 1991 de kurulan hükümet programında yer aldı ve 1993'de mevzuat çıktı. 1996'da Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı kuruldu. Bu finans modeli bir ortaklıktır. Ama öz kaynak benzeri bir ortaklıktır. Burada süreli bir ortaklık var. Mesela 3 yıllığına bir ortaklığa giriyorsunuz. Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığının finans sağladığı iki tane firma var. Bu model özellikle teknolojik yatırımların finansmanında kullanılan bir sistem. Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığının desteklediği projede, iki bilim adamı aşınma süresini uzatan bir ürün bulmuşlar. Sözelimi, bir pistonun aşınma süresi bir yıl ise bu ürünle kapladığınız zaman 8 yıla çıkıyor.

Laboratuvarlarda deneyleri yapıp başarılı sonuçlar alınıyor. Fizibil olmuş bir fikir. Bu bilim adamlarının fizibil bir fikirleri var ama sermayeleri yok. Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığında ise paralarını uzun vadede, yüksek risk yüksek kazanç esasına göre yatırıma dönüştürülmek istenen bir fon var. Risk sermayesi modeliyle şirket kuruldu. Bir müddet sonra şirketten risk sermayesi çekilecek. Yine bir bilim adamı aşı üreteceğim diye bir fikir geliştirmiş Türkiye'de. O da fizibil bulunmuş ve üretime geçiyorlar. Yani bu ve benzeri teknolojik yatırımlar gerektiren, büyük riskler taşıyan projelerin finansmanında kullanılan bir teknik Japonya'da tanınan dev firmalar bu formülle kurulmuş. Amerikan orjinli bir teknik ama aslında bizim

kültürümüzde temelleri olan bir sistem. Yani bir fikir buluyorsunuz ve gel birlikte yapalım diyorsunuz bir anlamda. Sözelimi, Almanya'daki işçi vatandaşlarımızın ilk gittikleri yıllarda Türkiye'deki tanıdığı,

güvendiği ve iş becerisi olan insanlara parasını göndererek yaptıkları ortaklık bir risk sermayesi örneğidir. Tarım kesimindeki ortakçılık da tipik bir örnektir.

GÜMÜŞ: Nevzat hocanın güzel açıklamalarından sonra ben de ona bağlantılı olarak bir şeyler eklemek istiyorum. Az önce Konya'ya yabancı sermaye'nin çekilmesinden sözettiler. Konya dışındaki sermaye veya Konya dışındaki müteşebbislerin gelmesi için altyapının hazır olması lazım. Bir defa fiziksel altyapı oluşmuş. Organize Sanayi bölgelerinin olması önemli bir altyapı. Bunun yanında havaalanı sorunu var ki o da zaman içinde çözümlenir. İş gücü eksikliği var ama bakıyoruz pek çok konut inşaatı devam ediyor. Konut demek nüfus demek. Oda gerekli işgücünü oluşturacaktır. Bu bağlamda daha önce enerji krizi sorununu Ankara Ostim'de de çalışmıştık. Sanayicinin en çok korktuğu şey enerji darboğazı. Ve Türkiye yakında enerji kriziyle karşı karşıya gelecek. Bu noktada ne yapılabilir. Otoprodüktör yapılabilir. Otoprodüktörün özelliği bir enerjiyi elektriğe dönüştürüyor. Yani doğalgaz, fueloil veya kömür gibi bir enerjiyi elektrik enerjisine çeviriyor. Şimdi ne yapılabilir. Konya Sanayi Odası enerji sorunun çözümünü üstlenebilir. Bunun için Oda'dan para çıkmıyor. Mesela General Electric'le anlaşılıyor. O firma sizden para çıkmadan belli düzeyde bir kullanım garantisine sahip otoprodüktörü kuruyor. Ve maliyeti de Tedaş'tan çoğunlukla daha düşük oluyor. Bunu Amerikan Federal Bank zaten teşvik ediyor. Bunlar nedir finansmanda beyin jimnastikleriyle ulaşabileceğiniz şeylerdir. Ben her zaman iddia etmişimdir. Üretim faktörleri içinde en önemli faktör müteşebbistir.

AYPEK: Üç tane organize sanayi bölgesi var. Acaba bu bölgeler için kurulmuş bir kriz merkezi var mı?

B.HELVACIGİL: *Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü var. Ama kriz merkezi yok. Elektrik projesi için Odanın bir çalışması devam ediyor.*

GÜMÜŞ: Şimdi Nevzat hoca finansman konusunda güzel açıklamalar yaptı. Yani neticede sermaye bir şekilde oluşturulabiliyor. Pazarlama matematiksel bir formül gibidir. Bu ülke içinde de aynıdır dışında da. Tabi Nevzat hocanın belirttiği gibi yurtdışının belli zorlukları var. Nedir peki pazarlamadaki matematiksel formül. Eğer bir mal üretiyorsanız hedef kitlenizi tanımlayabilirsiniz. Benim hedef kitlem gelirdüzeyi şu noktada olanlar diyebilirsiniz. Bu hedef kitle doğrultusunda onların isteklerine uygun ürün geliştirmek zorundayız. Benim hedef kitlem ambalajına varıncaya kadar ürünü nasıl istiyor. Tabi bu istekler zaman içinde değişebilir. Geri besleme yoluyla bu değişiklikleri ürüne yansıtmak zorundayız.

Daha sonra benim tüketici kitlemin ürünün fiyatıyla ilgili aklından geçen nedir? Yani fiyatın belirlenmesi neye göre. Genelde maliyetin üzerine belli bir kar konarak fiyat belirleniyor. Bir elbise almaya karar verdiniz. Baktınız bir yerde 20 milyona elbise var. Aklınızdan geçen meblağ ise 150 milyon lira. Yani siz evden çıkarken aklınızda bir meblağ vardır. Tüketicinin aklından geçen miktarı ürüne yansıtamazsanız ürünü satamazsanız. Ucuz da olsa satamazsınız. Fiyat hedef kitlenin aklından geçen miktardır. Bir diğer konu dağıtım. Dağıtım ise tüketicinin ürünü satın almak istediği noktada hazır bulundurmadır. Bir de tutundurma var. Yani sürekli olarak bilgi iletişimi sağlamak zorundayız. Önemli

Türkiye'nin ülke riski uluslararası finans kuruluşlarının kabul edebileceği bir düzeydedir. Fizibl bir proje ile uluslararası finansal piyasalardan kaynak bulunabilir.

olan işletmelerin pazarlamadaki bu formülasyonu iyi oturtmalarıdır. Şimdi ben Almanya'ya gitsem oradaki insanların isteklerini yansıtmak zorundayım. Mesela kırmızı bir ayakkabıyı Almanlar giyiyor. Türkiye'deki adam bu renkleri seviyor. Alman da sevsin dediğin anda hata yaparsın. Onlar hangi renkleri hangi desenleri isterler bunları ortaya koymalısın. Onların sistemine göre dağıtım yapmak zorundayız. Türkiye'de bakkalcılık sistemi var. Orada ise bu yok. Türkiye'ye gelen Phillip Morris ürünlerini bakkalarda büfelerde bulunduruyor. Aynıısını yurtdışında yapmıyor. Diğer mesele tutundurma hadisesi. Almanya'da Almanların hoşuna gidecek şekilde reklamlarını yapmak. Değişen bir şey yok aslında sistem aynı. Ancak şekiller değişiyor. Bunlar somut mallarla ilgili. Soyut mallarda ise ürün karmasına üç tane daha etken devreye giriyor. Bunlarda ortam, süreç ve katılımcılar. Katılımcılardan başlarsak hizmeti üretenlerle hizmeti satın alan insanlar

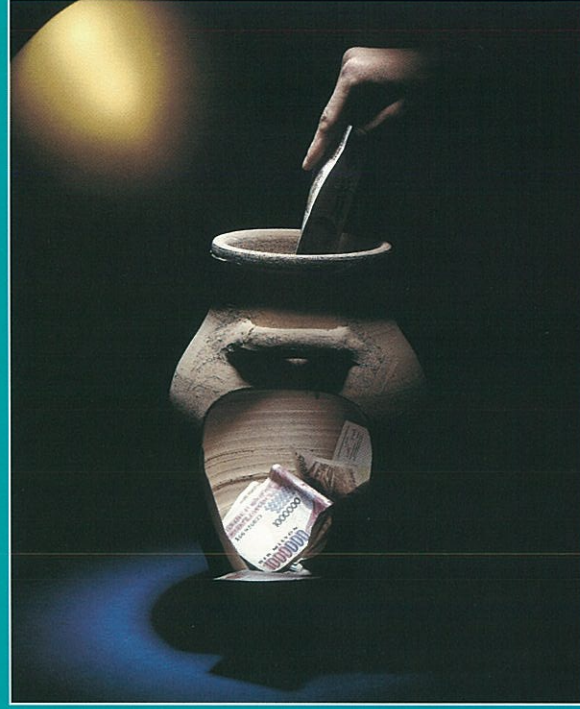
oluşturuyor. Mesela Ankara-İstanbul arasında normal fiyat 7 milyon lira. Ama bir firma 15 milyon lira. Otobüs teknolojisinde hiç bir fark yok. Aynı otobüsü kullanıyor. Hepsini güvenli gidiyor hepsi zamanında gidiyor. Oradaki tek espri katılımcı farkı. Firma hedef kitlesini fiyatla belirlemiş. Diğer süreç. Süreç bir hizmetin üretim şekli. Diyelimki bir restorantta ne kadar bir çabuklukla servis geliyor. Yoksa çok geç mi geliyor. Deniz kenarında bir restorantta balık istiyorsunuz. Ama o kadar uzun sürüyorki müşteri sıkılmaya başlıyor. Bir de ortam var. Hizmetin üretildiği ortam. Bu ortamın temizliği dekorasyonu. Masalarda çiçekler var mı falan gibi. Şimdi bu üç ilaveden sonra Pazarlama'nın formülasyonu çıkıyor. Burada esneklikler üzerinde çalışılacaktır. Yurt içine ve yurt dışına mal satmanın hiç bir farkı yok sadece zorlukları var.

B.HELVACIGİL: *Hocam çok teşekkür ederim. Nevzat Hocamızda dinledikten sonra oturumuzu sonuçlandıralım.*

AYPEK: Konular hep bağlantılı. Şimdi biraz sinerjiden bahsetmek istiyorum. Sinerji, 2 + 2'nin 5 etmesi'dir. Ölçek ekonomisi ile ilgilidir. Sinerjiyi ortaya çıkaran temel faktörde büyüyen ölçeğin anlamındadır. Faaliyet ekonomisi ise tedarik, dağıtım, yönetim gibi işletme fonksiyonlarında büyük ölçeğin getirdiği etkinliği, rekabet üstünlüğünü ve birim başına sabit maliyet minimizasyonunu ifade etmektedir. Finans bilim dalında üç tane kavram vardır. Bunlar risk, zaman ve nakit akışıdır. Bunun anlamında basitçe, hangi dönemde ne kadarlık nakit akışı ve bunun gerçekleşme ihtimalinin ne olduğudur. Bir müteşebbisin yeni bir fabrikası var. Fabrikayı satmak istiyor ve belli bir fiyat talebinde bulunuyor. Firma değerlemesi yaptırır. Ancak yaptırdığı değerleme sabit varlıkların piyasa değerlerinin toplamından ibaret. Yani pazara yönelik bir değerlendirme yapılmamış. Firmanın değeri 8 milyon dolar olarak tesbit edilmiş. Bu fiyattan satmak arzusunda ve mantığı da bu fabrika şimdi kurulsaydı bu fiyatla ancak kurulur. Ancak potansiyel alıcılar bu fiyatın altında fiyat teklif etmekte. Çünkü alıcılar pazar analizi yaptırıyorlar. Fabrikanın üretim kapasitesinden ürünün satış kapasitesine göre proforma nakit akımlarını tahmin edip ve buna dayalı olarak fiyat teklif ediyorlar. Buna dayalı olarak ödeme taahhüdünde bulunuyorlar. Aynı şekilde kredi kurumları da finansal risklerini minimize etmek için bir takım garantiler isterler ama esas garanti kredinin yatırılmasıyla ortaya çıkacak üretimin sağlayacağı nakit girişidir.

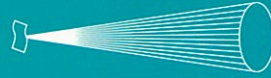
B.HELVACIGİL: *Bu güzel sohbet için sizlere teşekkür ediyorum. □*

Biz bu kentin üreticisinin kaliteli mal ve hizmet ürettiğinden eminiz fakat zayıf tanıtım yüzünden geride gözüktüğünden de eminiz.

Reklam bütçenizi etkili, şeffaf ve doğru yerde kullanmak için

çözüm sunuyoruz.

Plato

Endüstriyel Fotoğraf & Tasarım

Dijital Fotoğraf, Dia Çekimi, Ürün Katalogları, Broşür, Afiş, Web Tasarımı, İnteraktif CD

Meritpaşa Mah. Yetkinhanı Sitesi Altı (Bağkur Yanı) KONYA Tel:0.332.237 00 19-236 69 07 Fax:0.332.238 45 06
e-mail:platoğraf@ihlas.net.tr

S. Müjân ATAR

EKONOMİK BÜYÜME (*ECONOMIC GROWTH*)

Genel olarak ekonomik büyüme, bir ekonominin üretim kapasitesinin ve o ekonomide yaratılan milli gelirin artmasına denir. Ekonomideki belli bağlı değişkenlerin esas olarak da sınai değişkenlerin nisbeten düzenli bir oranda ve süreklilikte artış göstermesi halinde ekonomik gelişmeden söz edilir. Milli gelirdeki bir önceki döneme göre toplam artış oranına nominal büyüme oranı; fiyat artışlarından arındırılmış büyüme oranına da reel büyüme oranı denir.

EKONOMİK KALKINMA (*ECONOMIC DEVELOPMENT*)

Ekonominin mal ve hizmet üretim kapasitesinin yükselmesi ve milli gelirin artması gibi ekonomik büyümeyi oluşturan nicel (quantitative) faktörlerin yanısıra, sanayi alt yapısının kurulması, tarımda modern teknolojinin kullanılması, emek ve sermaye verimliliğinin artırılması, ekonomide dışa bağımlılığın azaltılması, kişi başına düşen milli gelirin yükseltilmesi gibi nitel (qualitative) ağırlıklı faktörlerin de dahil olduğu ekonomik iyileşme-gelişme sürecine ekonomik kalkınma denir.

EKONOMİK GÖSTERGELER (*ECONOMIC INDICATORS*)

Bir ülke ekonomisinin gücünü ve temel eğilimlerini gösteren olumlu ya da olumsuz endekslerdir.

ENFLASYON (*INFLATION*)

Bir ülke ekonomisinde fiyatlar genel seviyesinin etkili ve sürekli biçimde yükseldiği ve bu nedenle de paranın satın alma gücünün sürekli düştüğü ekonomik-parasal süreç enflasyon olarak adlandırılmaktadır. Enflasyon ortamında, tedavüldeki para miktarı ile malların ve satın alınabilir hizmetlerin toplamı arasındaki sapma büyümekte ve fiyatlar toptan bir biçimde yükselmektedir.

GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (*GROSS NATIONAL PRODUCT*)

Belirli bir dönemde bir ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin parasal değerlerinin brüt toplamıdır. Gayri safi milli hasıla, bir ülkede üretilen nihai ihtiyaçlarının doğrudan veya dolaylı olarak giderilmesine yönelik beşeri faaliyetlerin üretilip organize edildiği sektördür.

HOLDİNG (*HOLDING*)

Aynı sermaye grubuna bağlı değişik alanlarda faaliyet gösteren şirketlerin tek çatı altında toplanması ve yönetiminin merkezileştirilmesi ile oluşan ana şirkete holding adı verilir. Holding yönteminde bağımsızlıklarını koruyan bir çok firma üzerinde hukuki ve mali denetimin merkezileştirilmesi mümkün olmaktadır.

ÖZELLEŞTİRME (*PRIVATIZATION*)

Kamu kesiminin finansman ihtiyacının karşılanması, hazineye gelir sağlanması, sermaye piyasasının geliştirilmesi, verimliliğin artırılması, serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi ve daha genelde kamu sektörünün küçültülerek devletin ekonomideki ağırlığının azaltılması gibi amaçlarla mülkiyeti kamuya ait ekonomik kuruluşların halka arz, blok satış ve benzeri yollarla özel kişi ve kuruluşlara devredilmesidir. 1999 yılında T.C. Anayasasının 47. maddesine eklenen bir hükümlerle "özelleştirme" anayasal dayanağa kavuşturulmuştur.

MİLLİ GELİR (*NATIONAL INCOME*)

Gayri safi milli hasıladan amortismanlar ve dolaylı vergiler çıkarıldıktan sonra geriye kalan parasal değerdir.

SERBEST PAZAR (*FREE MARKET*)

Devlet kontrolünün çok az olduğu veya hiç olmadığı pazar modelidir.

ULUSLARARASI PARA FONU (*INTERNATIONAL, MONETARY FUND-IMF*)

İkinci Dünya Savaşı sonlarında yapılan Bretton Wood Konferansı sonucunda, 1945'te imzalanan bir anlaşmayla kurulmuş olan Uluslararası Para Fonu, uluslararası ticaretin serbestçe işlenmesini sağlamak için gerekli konvertibilite şartlarını gerçekleştirmek ve kambiyo kısıtlamalarını kaldırarak; dış ödeme gücünü içine düşen ülkelere finansal destek sağlamak, uluslararası parasal ilişkiler ve diğer konularda danışmanlık hizmetleri vermek ve parasal-mali işbirliğine yardımcı olmak; kapitalist dünya sisteminde meydana gelen tikanlıkları gidermek ve sistemin istikrarlı bir şekilde yürütülmesini temin etmek amaçlarını taşıyan bir mali kuruluştur.

S. Müjgân ATAR

DANIŞTAY KARARI**Kaynak Kullanımı Destekleme Pirimi**

Yatırım teşvik belgesinin davacı isteği doğrultusunda tadil edilerek yatırımın niteliğinin değişmesi üzerine, söz konusu belgedeki oranlar üzerinden ödenmiş bulunan kaynak kullanımı destekleme piriminin cezai faiziyle birlikte geri istenilmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

(Dn. 10.D.E. 1996/6759, K. 1998/3485, K.T. 1.7.1998. Dn. Der. Sayı 99. 1999)

DANIŞTAY KARARI**Ticari Kazancın Tespiti**

Davacının mal alışları ile satış toplamı arasındaki büyük fark iktisadi icaplara uygun olmadığından aradaki farkın tamamı ticari kazanç olarak düşünülemez Gerçek gelirin vergilendirilmesi için işkolundaki kârlılık oranının tespiti gerekir.

(Dn.4.D.E.1997/3440, K.1998/3566, K.T. 13.10.1998. Dn. Der. Sayı 99, 1999)

DANIŞTAY KARARI**Sahte Fatura**

Sahte fatura düzenleyenlerin bilinen adreslerinde bulunmamaları nedeniyle faturaların gerçeği yansıtmadığı kabul edilemez.

(Dn. V.D.D.G.K.-E. 1997/79, K. 1998/296, K.T. 23.10.1998. Dn.Der. Sayı 99, 1999.)

DANIŞTAY KARARI**İdari Davada Feragat**

İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesiyle "feragat" konusunda atfta bulunulan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 91. maddesinde "Feragat, iki taraftan birinin neticeci talebinde vazgeçmesidir" şeklinde tanımlanmış; 95. maddesinde de "feragat"ın kesin hükmün sonuçlarını meydana getireceği belirtilmiştir. Bu itibarla, davacının davasından feragat ettiği yolundaki dilekçe karşısında davanın incelenmesi olanağı bulunmamaktadır.

(Dn. 10.D.-E. 2000/3366, K. 2000/4357, K.T. 27/6/2000. Yayınlanmamıştır.)

YARGITAY KARARI**Ticari İş - Reeskont Faizi, Kanuni Faiz**

Tacir olan davacı kurum ile davalı arasında sözleşmeden doğan bir hukuki ilişki bulunmayıp, haksız fiilden kaynaklanan ilişki vardır. O nedenle davada Türk Ticaret

Kanununun 21/2. maddesi

uygulanamayacağına göre tacir olan davacı yönünden ticari bir iş niteliği de kabul edilemez. Ancak davacı, açacağı ayrı dava yoluyla Borçlar Kanununun 105. maddesindeki şartları ispatlamak suretiyle munzam zararını isteyebilir. Bu durumda, hükmedilecek tazminata yürütülecek faiz reeskont faizi değil, kanuni faizdir.

(yargıtay H.G. Kurulu - E. 1999/19-73, K. 1999/106, K.T. 17.2.1999, YKD, Haziran 2000)

YARGITAY KARARI**Şirket Müdürü ve Yönetim Kurulunun Yetkisi**

Anonim şirket yönetim kurulu, limited şirket müdürü veya temsilcisi, ancak şirketin maksat ve konusuna göre her nevi iş ve hukuki muameleleri şirket adına yapmaya yetkilidir. Buna karşılık, şirketin maksat ve konusu dışına çıkan bir işin veya hukuki muamelenin yönetim kurulu, müdür veya temsilciler tarafından yapılabilmesi ise, ancak genel kurulun vereceği özel bir yetki ile mümkündür.

(Yargıtay 11.HD.- E. 1999/8298, K. 2000/19, K.T. 17.1.2000, YKD, Haziran 2000)

YARGITAY KARARI**Ticari Senetler - Zamanaşımı Süresi**

Borçlar Kanununun 135/2. maddesinde yazılı 10 yıllık zamanaşımı süresi ticari senetlerde uygulanmaz. Ayrıca haksız fiilden kaynaklanan tazminata ilişkin Borçlar Kanununun 60/2. maddesinde belirlenen "zarar ve ziyan davalarında, daha uzun olması halinde ceza zamanaşımının uygulanacağı" yolundaki kuralın da, TTK'nda özel zamanaşımı süresi tayin edilen çekler ve bonolar hakkında uygulanması olanağı yoktur.

(yargıtay 11.HD.-E. 2000/644, K. 2000/3079, K.T. 25.2.2000, YKD, Haziran 2000)

YARGITAY KARARI**Demokratik Tepkinin Suç Oluşturmaması**

Bazı cezaevi görevlilerinin sürgün edilmeleri protesto amacıyla basın açıklaması okuyan topluluğun suç oluşturmayan slogan söyleyip, anons üzerine kendiliğinden dağılması eylemi demokratik tepki niteliğinde olup suç oluşturmadığından, sanıkların mahkumiyetlerine karar verilmesi doğru değildir.

(Yargıtay 8.CD.-E. 1996/1982, K. 2000/1554, K.T. 3.2.2000, YKD, Haziran 2000)

Geceye renk katan öyle
çok şey
var ki...

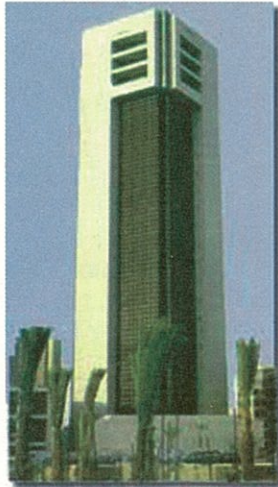
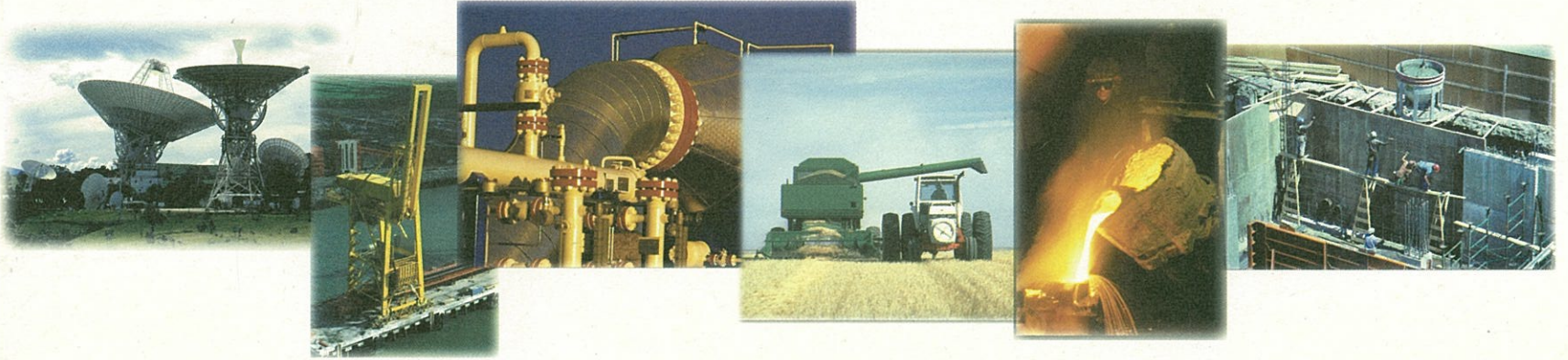
ÇİFTSAN Metal Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.

Meram San. Müceddet Sk. No 26
42090 KONYA
Tel 0332 320 55 84 pbx
Faks 0332 320 33 26
e-mail info@ciftsan.com.tr
web www.ciftsan.com.tr

KUVEYT TÜRK

“Faizsiz Bankacılık... Huzurlu Kazanç”

- KÂR-ZARAR ORTAKLIĞI
- LEASING (FİNANSAL KİRALAMA)
- FON KULLANMA
- İTHALAT, İHRACAT
- KAMBİYO, DÖVİZ ALIM SATIMI
- BANKALAR ARASI TRANSFER
- VE DİĞER STANDART BANKACILIK FAALİYETLERİ

Konya Şubesi: Telgrafçı Hamdi Bey cd. No:14 42060 M. Bağları/KONYA Tel: 0.332. 237 67 27 (3 hat) Fax:: 0.332. 237 67 34
Genel Müdürlük: Büyükdere cd. No: 97 80300 Mecidiyeköy / İSTANBUL Tel: 0.212. 275 24 35 (15 hat) Fax: 0.212. 275 24 19

SAH INN
CLUB KARABURUN

Okurcalar Beldesi
Karaburun Mevkii
07425 Alanya/Antalya
Tel: 0.242 527 42 42 (pbx)
Faks: 0.242 527 46 64

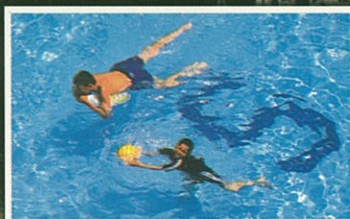
AKDENİZ'İN EN GÜZEL YERİNDE

Kamer
HOLDING

GÜVENCESİYLE

GELENEKLERİMİZE UYGUN

AİLE BOYU TATİL

SAH INN
SUIT HOTEL

Payallar Kasabası
Alanya/Antalya
Tel: 0.242 545 43 26 (pbx)
Faks: 0.242 545 43 53